

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İMPARATOR NERO: HAYATI VE SİYASİ FAALİYETLERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Danışman
Doç. Dr. Recep ÖZMAN

Hazırlayan
Semra AKKUŞ

Malatya 2021

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

İMPARATOR NERO: HAYATI VE SİYASİ FAALİYETLERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Semra AKKUŞ

Danışman
Doç. Dr. Recep ÖZMAN

Malatya 2021

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan “İmparator Nero: Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Semra AKKUŞ

ÖNSÖZ

MÖ 753 yılında Romulus ve Remus ikiz kardeşler tarafından kurulmuş olan, Roma’da yönetim sırasıyla krallık, Cumhuriyet ve imparatorluk şeklinde yaşanmıştır. Roma Cumhuriyet döneminin son diktatörü Caesar’ın yeğeni Octavianus’un İskenderiye’yi Roma topraklarına katmasıyla başlayan imparatorluk döneminin Iulius-Claudius hanedanının son üyesi Nero’dur. Onun tahta çıkışı, icraatları ve ölümünden sonra ortaya çıkan taht sorunu dönemini Roma imparatorluğu içinde oldukça önemli kılar.

Roma İmparatorları içerisinde böylesine önemli olan bir şahsiyetle ilgili bağımsız bir çalışmanın olmaması bizi böyle bir çalışma yapmaya yönlendirmiştir. Çünkü imparator Nero yaptıklarıyla zaman zaman Roma imparatorlarının en kötüsü, en başarısız ve en zalimi olarak da değerlendirilmiştir. Bu çalışmada “İmparator Nero: Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri” hakkında araştırma yapılarak, İmparator Nero’nun Roma tarihine etkisi üzerinde durulmuştur.

Eğitim hayatım boyunca her koşulda destek ve gayretlerini benden bir an olsun esirgemeyen çok kıymetli aileme; bana desteğini ve anlayışını esirgemeyen arkadaşım Gül Zeynep MUSLU’ya, tez çalışmamda emeği geçen bölüm hocalarıma ve akademik hayata dair ilk adımı atmama vesile olan ve desteğini her zaman hissettiğim, beni bu çalışmayı yapmaya yönlendiren danışman hocam Doç. Dr. Recep ÖZMAN’a teşekkür ederim.

Semra AKKUŞ

ÖZET

MS 54'te Claudius'un öldürülmesiyle başa geçen Nero'nun yaşının küçük olması ve deneyimsizliğinden dolayı yönetimi Lucius Annaeus Seneca (MÖ 4-MS 65), Sextus Afranius Burrus ve Nero'nun annesi Agrippina ele almıştır. Daha sonra bu duruma dayanamayan Nero başa geçerek, elinden yönetimi alan herkesi öldürmüştür. Yönetimi ele aldıktan sonra yaptığı politikaların ülkenin durumunu iyice kötülediğini görünce Roma'nın içinde bulunduğu durumu düşünmeyi bırakıp, kendi kişisel isteklerine yönelmiştir. Bunlardan biri, hayalini kurduğu Yunanistan'a gidip, orada ki tüm olimpiyat oyunlarına bizzat katılmak olmuştur.

Nero'nun imparatorluğu döneminde meydana gelen savaş ve siyasi olaylara bizzat katılmadığı, bunu yönlendirdiği kişi ve komutanlar aracılığıyla yaptığı bilinmektedir. Nero deyince akla ilk etapta Roma'nın yarısının yandığı bilinen büyük Roma Yangını gelmektedir. Bu yangının Nero tarafından çıkarıldığı düşünülse de Nero'nun yangının ardından Roma'yı yeniden inşa ettirdiği de söylenilmektedir.

İmparator Nero, kişiliği ve yaptığı eylemler nedeniyle tarihte adına sıkça rastlanan bir imparator olmuştur. Bu çalışmamızda İmparator Nero'nun kişiliği, soyu, yaptığı faaliyetler, izlediği politikalar, savaşları, sosyal, ekonomik, siyasi yenilikler, sanatsallığı, gaddarlığı, cinsel tercihleri ve Roma'da yaşanan büyük yangın hakkında bilgiler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İtalya, Nero, Iulius–Claudius Hanedanlığı, Roma İmparatorluğu

ABSTRACT

A.D. 54 at with the killing of Claudius, Nero took over the state administration. Due to he was young and inexperienced, Seneca, Burrus and Nero's mother Agrippina took over the management from him. Later, Nero who couldn't bear this situation any more, took over the management back and killed them all. When he realized that the policies he made after take over the administration had deteriorated the country's situation, he stopped think about Rome and turned to his own personal wishes. One of that wishes was to go to the Greece, that he dreamed of, and attend to all Olympic games personally there.

It is known that, Nero did not personally participate to the wars and political events that occurred during his empire, and he did it through the people and commanders he directed. When it is said Nero, the great fire of Rome which was caused the burn half of Rome comes to mind. Although this fire is thought to have been caused by Nero, it is said that he had rebuilt Rome after this fire.

Emperor Nero has been an emperor, whose name was very common in history due to his personality and actions. This study contains information about Emperor Nero's personality, lineage, activities, policies he followed, wars, social, economic, political innovations, artistic, cruelty, sexual preferences and the great fire in Rome.

Keywords: Italy, Nero, Julio—Claudian Dynasty, Roman Empire

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
EKLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NERO’NUN DOĞUMU VE İMPARATORLUK TAHTINA ÇIKIŞI

1.1. Nero’nun Soyu.....	14
1.2. Nero’nun Doğumu.....	16
1.3. Nero’nun Kişiliği	18
1.4. Nero’un Agrippina ile Olan Mücadelesi	24
1.5. Nero’nun İmparatorluğunun Başlaması.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

NERO’NUN SİYASİ, SOSYAL ve EKONOMİK FAALİYETLERİ

2.1. Nero Dönemi Siyasi İlişkiler.....	34
2.1.1. Britannia ile İlişkiler	35
2.1.2. Germania ile İlişkiler	40
2.1.3. Armenia ile İlişkiler.....	40
2.1.4. Judaea ile İlişkiler.....	43
2.1.5. Parthia ile İlişkiler	45
2.2. Nero’nun Çıkarmış Olduğu Kanunlar	49
2.2.1. Ekonomik Alanda Çıkarmış Olduğu Kanunlar	49
2.2.2. Siyasi Alanda Çıkarmış Olduğu Kanunlar	54
2.2.3. Nero’nun Sosyal Alanda Çıkarmış Olduğu Kanunlar	57
2.3. Nero’nun Sosyal Hayatı ve İlişkileri.....	59

2.3.1. Octavia.....	59
2.3.2. Poppaea Sabina.....	61
2.4. Roma Kentinin Yangını.....	62
2.4.1. Yangının Ortaya Çıkışı.....	62
2.4.2. Yangından Sonra Yapılanlar.....	64
2.4.3. İmparator Nero'nun Yangın ile İlişkilendirilmesi	66
2.5. Nero'nun Yunanistan Gezisi	69
2.6. Nero'nun Ölümü	76
2.6.1. Nero'ya Düzenlenen Suikastlar	76
2.6.2. Nero'nun Ölümü.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NERO'NUN KÜLTÜREL FAALİYETLERİ

3.1. Nero'nun Edebi ve Sanatsal Kişiliği.....	87
3.1.1. Nero'nun Oyunları	89
3.1.2. Nero'nun Tiyatroları.....	92
3.1.3. Nero'nun Şarkıları	96
3.1.4. Nero'nun Mimari Eserleri	99
3.1.5. Nero'nun Portreleri.....	105
SONUÇ	107
BİBLİYOGRAFYA	109
EKLER	116

KISALTMALAR

A.D	: Milattan Sonra
ANRW	: Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt
Ar.	: Arapça
B.C	: Milattan Önce
Bkz./ bkz.	: bakınız
Caes.	: Caesar
Cic.	: Cicero
Coğ	: Coğrafya
Çev.	: Çeviren
d.	: Doğumu
Dio.	: Dio Cassius
Erm.	: Ermenice
İng.	: İngilizce
İtaly.	: İtalyanca
km	: Kilometre
Lat.	: Latince
m	: Metre
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
ö.	: Ölümü
Ör.	: Örnek
Rum.	: Rumca
s.	: sayfa

Suet. : Suetonius
Tac. : Tacitus
Tek. : Tekil
vd. : ve devamı
Vol. : Volume
yak. : Yaklaşık
y.y : Yüzyıl
Yun. : Yunanca

EKLER LİSTESİ

Resim 1: İmparator Nero büstü.	116
Resim 2: Nero ve annesi Agrippina.	116
Resim 3: Nero'nun babası Gnaeus Domitius Ahenobarbus büstü.	117
Resim 4: Lucius Annaeus Seneca büstü.	117
Resim 5: Sextus Afranius Burrus büstü.	118
Resim 6: Nero'nun eşi Claudia Octavia büstü	118
Resim 7: Nero'nun eşi Poppaea Sabina'nın büstü.	119
Resim 8: Nero sikke.	119
Resim 9: Nero altın sikke.	119
Resim 10: Nero gümüş sikke.	120
Resim 11: İmparator Nero'nun MS 64-68 yılları arasında inşa ettirdiği Altın Saray'ı.	120
Resim 12: Bugün park olan Circus Maximus. Arka planda görülen yapı Palatine'deki imparatorluk sarayıdır.	121
Resim 13: Tip 1.	121
Resim 14: Tip 2. Nero ve Agrippina.	121
Resim 15: Tip 3. (Cagliari Tipi).	122
Resim 16: Tip 4. (Terme Müzesi Tipi)	122
Resim 17: Tip 5. (Münih Tipi).	122
Resim 18: Iulius-Claudius Hanedanı Soyağacı.	123
Resim 19: Roma coğrafi haritası.	124

GİRİŞ

Roma'nın kurulduğu yer olan İtalya, İtalik bir sözcük olan Vitulus'tan gelmektedir ve bu sözcüğün kökeni Vitalia kelimesine dayanmaktadır. İtalya, şekil olarak çizmeye benzemekte ve Akdeniz'de bir yarımadadır; batısında Tiren Denizi ve doğusunda Adriya Denizi yer almaktadır. İtalya'nın çevresinde; batıda Korsika ile Sardinya; güneyde Sicilya büyük adaları yer almaktadır. İtalya'nın uzunluğu yaklaşık 1000 km; genişliği ise 240 km'dir. Bölgede çok sayıda ova bulunmaktadır ve en verimli ovası Po Ovası'dır. Bölge genel olarak düzlüklerden oluşmakta ve Po (Lat. Padus), Arnus (bugün Arno) ve Tiberis (bugün Tiber) nehirleri önemli nehirleri arasında yer almaktadır.

Roma'nın kuruluşu (MÖ 21 Nisan 753) kardeş olan Romulus ve Remulus efsanesine dayanmaktadır.¹ Bu efsaneye göre, şehri Aeneas kurmuş ve Troia'lı Rhome'ye isimli kadına izafeten isimlendirmiştir.² Efsanenin diğer bir şeklinde ise, Aeneas'ın Tyrsenia'dan doğan Romulus isimli oğlunun torunu Rhomos tarafından kurulmuştur. Roma'nın krallık dönemindeki ilk kralının Romulus, son kralının ise Etrüsk kralı Tarquinius Superbus olduğu bilinmektedir.³ Efsanenin resmi anlatımında Alba Longa Kralı Numitor'un yeğenleri Romus ve Remulus tarafından kurulmuştur.⁴ Romulus ölünce Roma'da altı kral daha olmuştur; biri Latin, ikisinin Sabin ve son üçünün Etrüks kökenli olduğu bilinmektedir.⁵

MÖ 509/508 yılında Tarquinius Superbus'un yaptığı uygunsuz hareketler yüzünden Roma'dan kovulmasının ardından praetor⁶ unvanı taşıyan iki devlet memurunun yönettiği cumhuriyet idaresi kurulmuştur. 150 yıl sonra, praetor demek yerine consul denilmeye başlanmıştır. Krallık döneminde Comitia Curiata (Curia) ve

¹S. Atan, **Roma Tarihi'nin Ana Hatları: I. Kısım Cumhuriyet Devri** Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s.11.

²T. Livius, **Ab Urbe Condita**, I, 1, (ed. W. Heinemann), London 1919, s.3.

³S. Atan, **Roma Tarihi'nin Ana Hatları: I. Kısım Cumhuriyet Devri**, s.11.

⁴H. Demircioğlu, **Roma Tarihi I: Cumhuriyet, Menşe'lerden Akdeniz Havzasında hâkimiyet Kurulmasına Kadar**, (5.Basım), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 36-37.

⁵C. Dio, **Historia Romana**, II, 8, 1 (ed: E. Cary), London 1927, s.13.

⁶Roma'da yüksek devlet memurudur. Görevleri hukuki meselelerde (yargı) consul'lerin yükünü hafifletmekti. İmperium yetkisine sahip praetor'luk görevi, esas olarak patrici sınıfından olanların yaptığı bir görevdi. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s.325.

Comitia Centuriata meclisleri vardı. Roma’da Augustus’un başa geçmesi ile birlikte “İmparatorluk Dönemi” başlamıştır.

Roma’daki tüm yetkileri elinde bulunduran Caesar (MÖ 49-MS 15), MÖ 44 tarihinde Brutus ve Cassius’un liderliğindeki senatörler tarafından öldürülmüştür.⁷ Caesar’ın öldürülmesiyle başa, Caesar’ın yardımcısı olan General Marcus Aemilius Lepidus’un⁸ geçtiği bilinmektedir. Lepidus başa geçince, Marcus Antonius⁹ (MÖ 82-30) ile Cumhuriyet destekçilerine son verebilmek amacıyla birlik olup, savaşmış ve yapılan savaş sonunda Lepidus ve Marcus Antonius kazanarak Roma topraklarını aralarında paylaşmışlardır. Antonius, bununla yetinmeyerek MÖ 33’te politik bir hamleyle Lepidus’un da topraklarına el koymuş ve Mısır Kraliçesi VII. Kleopatra (MÖ 51-12) ile de evlenerek Roma ile birlikte doğuyu da kral olarak yönetme yetkisini elde etmiştir.¹⁰

MÖ 23 Eylül 64 tarihinde dünyaya gelen¹¹ Octavianus, Caesar’ın evlatlığı ve aynı zamanda öz yeğenidir.¹² Octavianus, yönetimi ele geçirmek amacıyla Marcus Antonius ile VII. Kleopatra’yı MÖ 30 tarihinde Yunanistan’ın batısında yer alan Actium civarında yapılan Actium Deniz Savaşı’nda yenerek, kaçmaya zorlamış ve onları izleyerek kesin yenilgiye uğratmıştır. Octavianus, Actium zaferi sayesinde, Roma’nın ve Akdeniz’in lideri olmuştur. Senato Actium’daki başarısından dolayı, Mısır’dan Roma’ya dönen Octavianus’a başkomutan unvanıyla beraber¹³ yüce, ulu anlamına gelen¹⁴ “Augustus” unvanını da vermiştir. Kullandığı bu unvan zamanla bir nevi adı

⁷Caesar, **Bellum Gallicum, I**, (Çev. F. Akderin), İstanbul 2005, s.76. K. Taşdöner, **Anadolu’da Roma Eyaletleri: Augustus Dönemi**, Bilge Kültür Sanat Yayın, İstanbul 2017, s.26.

⁸Triumlardan biri. MÖ 49’da praetor’luğu sırasında Caesar’ı destekledi. MÖ 46’da consul, MÖ 46-44 arasında Caesar’ın magister equitum’u oldu. Caesar’ın ölümünden sonra Marcus Antonius’la güç birliği yaptı. MÖ 43’te Antonius ve Octavianus ile birlikte bir triumvirlik kurdu. (Bkz. Roma 7) MÖ 36’da askerleri onu bırakıp Octavianus’tan yana geçtiler. Lepidus İtalya’da bir kente çekilmek zorunda kaldı, MÖ 13 ya da 12’de ölünceye kadar orada yaşadı. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, (Çev. Faruk Ersöz), Kitapevi Yayınları, İstanbul 2015, s. 544.

⁹Doğuda Aulus Gabinius’un, Gallia’da Iulius Caesar’ın komutası altında görev yaptı. MÖ 49’daki tribuns’luğu sırasında cumhuriyetçi cepheye karşı Caesar’ı destekledi. Caesar MÖ 44’te öldüğü zaman onunla birlikte consuldu. Octavianus, Antonius, Lepidus beş yıl süreli bir triumvirlik (üçlü yönetim) kurdular. Lepidus’u aradan çıkarıp, toprakları paylaşıldı. Antonius Actium Savaşı’ndan sonra kendi hayatına son vermiştir. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.66-67.

¹⁰A. T. Tek, **Uygurlık Tarihi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2009, s.201.

¹¹O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.224.

¹²B. İplikçioglu, **Helen ve Roma Tarihinin Anahatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007, s.91.

¹³O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.224.

¹⁴B. İplikçioglu, **Helen ve Roma Tarihinin Anahatları**, s.92.

haline gelip, şahsı ile bütünleşmiş, hatta Octavianus'tan sonra gelen Roma imparatorları tarafından unvan olarak kullanıldığı bilinmektedir.¹⁵

Octavianus, MÖ 27'deki yetkileriyle "Roma Cumhuriyeti (Respublica Romana)"ni yeniden kurmuştur.¹⁶ Roma İmparatorluğu resmi olarak Augustus'un imparator unvanını kullanmaya başladığı tarih olan MÖ 27 ile başladığı bilinmektedir. Bu tarihten sonra Augustus'un kullandığı yetkiler kanun niteliği taşımaya başlamış, Senato yalnızca sembolik olarak kalmıştır.¹⁷ Octavianus kendisini "birinci yurttaş"¹⁸ kişi şeklinde kabul ettirmiş ve bunun dışında tribünülük yetkisi, veto hakkı (tribunicia potestas) ve Senato eyaletlerinin idaresine müdahale edebilme yetkisi gibi yetkileri kendi üzerine almıştır. Cumhuriyet dönemi yetkilerinin tamamının Augustus'un eline geçmesiyle kararları yasa niteliği taşımaya başlamıştır. Augustus halk meclisleri ve memurları seçebilmiş, ayrıca senatör olabilmek için 1 milyon sesterius'luk¹⁹ gibi yüksek gelir şartı getirtmiştir.

Augustus imparator olduktan sonra (MÖ 27-25) eyaletleri yeniden düzenlemiştir.²⁰ İspanya, Gallia, Syria, Kıbrıs gibi eyaletleri kendi idaresi altına almış, diğer eyaletler ise, Senato'nun idaresinde kalmıştır.²¹ Augustus, İtalya ve diğer eyaletlerde nüfus ve mal kayıtlarını yenileyen sayımlar yaptırarak vergi sistemini yenilemiş ve vergilerin doğrudan Roma memurları tarafından toplanmasını emretmiştir.²² Augustus döneminde iç savaşların yaşanmamasından dolayı orduya duyulan ihtiyacın gerekli olmadığı düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple asker sayısı azaltılmış, ordunun bir kısmı zoraki emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrılan bu askerlere geçimlerini sağlamak için toprak ve maaş verilmiştir. İmparator Augustus, emekli olan askerlere toprak verebilmek amacıyla ülkenin belli yerlerinde koloniler kurduğu bilinmektedir.²³

¹⁵O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.224.

¹⁶B. İplikçioğlu, **Helen ve Roma Tarihinin Anahatları**, s.92.

¹⁷A. T. Tek, **Uygarlık Tarihi**, s.202.

¹⁸Princeps (Lat.): Sözlük anlamı "önder" veya "birinci kişi". Cicero, Birinci Triumvir'liği oluşturan Caesar, Pompeius ve Lucius Licinius Crassus'u principis olarak adlandırmıştı. Tacitus Principatus Dönemi'ni başlatan Augustus'u princeps olarak tanımlamıştı. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.326.

¹⁹O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.225-226.

²⁰B. İplikçioğlu, **Helen ve Roma Tarihinin Anahatları**, s 92-93.

²¹O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.224.

²²A. T. Tek, **Uygarlık Tarihi**, s.202.

²³O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.226.

Augustus, Roma halkını yaptığı tahıl yardımları ve oyunlarla mutlu etmiş, uygulamış olduğu yönetim ve vergi sistemindeki değişiklikler ile uzun süre sömürülen eyaletlerde de gelişmeler görülmüştür. Bazı eyaletlerdeki kişiler, Roma vatandaşı yapılarak zamanla bu kişiler önemli yerlere getirilmiştir.²⁴

Romalılar, İmparator Augustus ile birlikte yeni bir istikrar dönemine kavuşmuş ve Augustus'tan sonra başa geçecek imparatorların da onun gibi olacağına inanmıştır.²⁵ Augustus'un taht için varisi olmaması ve evlatlıklarının birer birer ölümü nedeniyle ölümünden sonra tahta evlatlık edindiği Tiberius Claudius Nero varis olarak gösterilmiştir.²⁶

Augustus ile Tiberius MS 14'te Beneventum'a²⁷ doğru yola çıktıklarında, Augustus yolda hastalanarak 19 Ağustos MS 14'te, Campania'da ölmüştür.²⁸ Augustus öldüğünde 76 yaşında idi ve ölmeden önce yıllarca hasta yattığı bilinmektedir.²⁹ Naaşı Roma'ya getirilmiş, Campus Martius'ta³⁰ iyi tertiplenmiş bir cenaze töreni düzenlenerek cesedi yakılmış ve külleri büyük Mausoleum'a konulmuştur.³¹ Senato'da, Augustus'un devlet tanrılarının biri olması konusunda anlaşarak, tanrısallığı kabul edilmiştir.³² Augustus, Divi Iulius (Tanrısallık Iulius'un Oğlu) unvanını alarak Senato tarafından MS 14 tarihinde kentin diğer tanrılarının sayılmış ve Di Superi (Gökyüzündeki Tanrılar) denilen tanrılar arasında yer almıştır.³³

²⁴B. İplikçioglu, **Helen ve Roma Tarihinin Anahatları**, s.93.

²⁵S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, (Çev. Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul 2017, s.188-190.

²⁶O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.225.

²⁷Güney İtalya'daki Samnium bölgesinin en önemli kentlerinden biridir. MÖ 268'de Latin haklarına sahip bir Roma kolonisi oldu. Augustus burada yeni bir koloni kurdu. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.141.

²⁸O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.226.

²⁹C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, (Çev. Suat Kemal Angı), Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013, s.459.

³⁰(Mars Çayırı), Roma'da hayvanların yayıldığı otlaktır. Önceleri Tarquinuslara aitti, onlar kovulduktan sonra devlet malı oldu. Romalıların hoşça vakit geçirdiği bir park ve dinlenme alanıydı. Adını üzerinde tanrı Mars adına inşa edilen bir sunaktan alır. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.167.

³¹O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.226.

³²C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.459.

³³Ç. Dürüşken, **Roma Dini**, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2003, s.32.

Augustus'un ölümünden sonra Roma'da entrika ve ihanetlerle dolu bir dönem başlamıştır. Augustus adil ve iyi bir hükümdar vasfına sahip iken, ondan sonra başa geçen hükümdarlar aynı vasıflara sahip olamamıştır.³⁴

MÖ 16 Kasım 42'de doğan Tiberius, Claudius Nero ve Livia Drusilla'nın oğludur.³⁵ Augustus'un ölümünden sonra Roma tahtına çıkarken herhangi bir engel ile karşılaşmamıştır.³⁶ Tiberius üvey olduğu için veraset ona geçince Iulius (Julio) soyu Claudius soyuna geçmiş oldu ve soylar arasında herhangi bir fark oluşmasını diye hanedanlık, Iulius-Claudius sülalesi adı altında birleştirilmiştir.³⁷

Augustus'un isteği üzerine ölmeden önce yazdığı "Res Gestae Divi Augusti" eseri Tiberius tarafından Senatoda okunarak, tapınağın önündeki iki sütuna konulmuştur.³⁸ Tiberius'un iktidardaki ilk işi, Augustus'un tanrılaştırılması olmuştur. Bununla birlikte Augustus kültü, denilen kült kurulmuş ve bu kült ile birlikte halk için olumlu ve faydalı işler yapan imparatorlara da tapınılmaya başlanmıştır.³⁹

Tiberius, Augustus zamanında birçok sefere katılarak, başarılı olmuştur. Hükümdarlığının ilk yıllarında Augustus'u örnek aldığı bilinmektedir. Germen kabileleri ve Filistin'deki Yahudilerin çıkardıkları ayaklanmaları bastırmıştır.⁴⁰ Doğuda Parthlar ile yapılan savaşlarda, savaşı yürüterek uzun zaman sonra (33 yıl) Parthlar'ın yenilmesini ve Carrhai'da (Harran) Lucius Licinius Crassus'un⁴¹ sancağının geri alınmasını sağlamıştır. Ücretlerinde artış bekleyen Pannonia ve Ren bölgesindeki lejyonları⁴² bastırmıştır.⁴³

Tiberius'un baştaki iyi tutumu zamanla kendini katılığa bırakmıştır, emrindekilerin ve akrabalarının çekişmelerinden dolayı şüpheli ve sert bir hükümdara

³⁴S. W. Bauer, **Dünya Tarihi: En Eski Göçebe Haklardan Roma İmparatorluğu'nun Çöküşüne**, (Çev. Mihriban Doğan), Say Yayınları, İstanbul 2014, s.253.

³⁵O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.228-229.

³⁶M. Özsaıt, "Anadolu'da Roma Egemenliği" **Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, II**, Görsel Yayınları, İstanbul, 1982, s. 330.

³⁷O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.228-229.

³⁸Günümüzde sadece üç Asya kentinde (Yalvaç, Uluborlu, ...) rastlanılmış. Bkz. M. Özsaıt, "Anadolu'da Roma Egemenliği", s.330-331.

³⁹O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.229.

⁴⁰O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.225-226.

⁴¹(MÖ 140-91),döneminin en seçkin Romalı hatiplerinden biri, Cicero'nun örnek aldığı De oratore'sinde baş konuşmacı. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.202.

⁴²Roma askeri birliği, Kapsadığı asker sayısı Cumhuriyet döneminde 4500; imparatorluk döneminde 5200 kişiden oluşuyordu. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.323.

⁴³O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.228-230.

dönüşmüştür.⁴⁴ Yaptığı zalimlikleri kanuna bağlamış ve şüphelendiği herkesi mahkûm etmiştir. Kendi aleyhinde işlenen her türlü suçun yargılanma hakkını Senatoya vermiştir ve Senato yargılamalarda adil davranmamıştır.⁴⁵

Praetoria Muhafız Alayı komutanı Seianus⁴⁶ tahta geçmek için entrikalar çevirmiş ve Tiberius'a en büyük tehlikenin Germanicus'un karısı Agripina ve çocukları Nero Caesar ve Drusus Caesar olduğu tarzında yalanlar söyleyerek, Tiberius'u kendi ailesinden uzaklaştırmış ve MS 31'de Tiberius'un kendisi ile consulluğu paylaşmasını sağlamıştır. Gerçekler, Germanicus'un annesi Antonia'nın Tiberius'a göndermiş olduğu uyarı mektubu ile ortaya çıkmıştır. Seianus tutuklanıp, öldürülmüş cesedi caddelerde sürüklenmiş ve halk tarafından parçalanarak Tiber Nehri'ne atılmıştır. Seianus'un ailesine de aynı muamele uygulanmıştır.⁴⁷

Tiberius, oğlu Germanicus ölünce üzüntüden ve geçirdiği deri hastalığından dolayı MS 26 tarihinde Capri Adası'nda inzivaya çekilmiş ve Roma'da bir iktidar boşluğu yaşanmıştır.⁴⁸ Yönetim bir süreliğine Caligula ve Gemellus'un eline geçmiştir. Tiberius sonradan aday olarak Germanicus'un oğlu Gaius (Caligula) ve torunu Tiberius Gemellus'u ilan etmiştir. Tiberius MS 16 Mart 37'de Misenum'daki⁴⁹ villasında 78 yaşında ölünce⁵⁰ yerine, Muhafızlar Augustus'un torununun çocuğu ve Germanicus'un oğlu olan Gaius (Caligula)'u imparator yapmışlardır.⁵¹

Germanicus ve Agrippina'nın üçüncü çocukları olan Caligula'nın asıl adı Gaius Iulius Caesar Germanicus'dur. Caligula'nın çocukluğu babasının yanında askeri

⁴⁴C. Dio, **Historia Romana**, LV,12, (ed: E. Cary), London, 1927, s.4.

⁴⁵Montesquieu, **Romalıların Yükselişi ve Çöküşü**, XIV, (Çev. Ahmet Saki), Köprü Kitapları, İstanbul, 2014, s.105-106.

⁴⁶MS 14'te babası L. Seius Strabon'nun yanı sıra muhafız komutanı olarak atandı, babası Mısır'a atanınca görevi tek başına yaptı. Bütün kıtaları Roma'nın kuzeyinde bir kışlaya yerleştirerek muhafız alayının gücünü pekiştirdi. Tiberius'un oğlu Drusus MS 23'te ansızın ölünce, Seianus'un onu zehirlediğinden, Drusus'un dul karısı Livilla ile evlenip bir hanedan kurmayı umduğundan kuşkulandı. MS 29 Genç Agrippina ile oğlu Nero'yu tutuklattı ve Roma'dan uzaklaştırdı. Tiberius'un kardeşi Drusus'un dul karısı Antonia onu uyardı. Seianus imparatoru devirmek için düzen kurmaktan suçlu bulundu ve ölüm cezasına çarptırıldı. Cesedinin parçalanıp, Tiber ırmağına atıkları söylenir. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.849-850.

⁴⁷O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.231.

⁴⁸C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.467.

⁴⁹Napoli Körfezi'nin kuzey burnu olan Misenum benzer şekilde adlandırılmış bir kasaba ve limana sahip, ünlü bir şekilde Aeneas'ın trompetçisi Misenus'un mezar yeridir. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, Oxford University Press, London 1957, s.575.

⁵⁰O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.232.

⁵¹S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.190-191.

kamplarda geçmiş ve henüz 3-4 yaşlarındayken askerlerin ayağına giydiği caligae denilen çizmeyi giymesinden dolayı ona 'Caligula' yani 'küçük çizme, çizmecik' lakabı takıldığı bilinmektedir.⁵² Tiberius ölünce tek varis olarak başa geçmiştir. Caligula, asıl geçmesi gereken Gemellus'a bir unvan vererek susturmuş ve bir yıl içinde onu katletmiştir.⁵³ Caligula, Macro'nun da desteğiyle Senato tarafından princeps ilan edilmiştir. İmparator olduktan sonra anne ve kardeşinin küllerini Roma'ya getirterek Augustus Mauselum'una koydurtmuştur. Büyük babası ve bazı aile dostlarına onursal unvanlar verdirmiştir. Tahta çıkmasında kendisine destek olan praetor'ları da ödüllendirmeyi unutmamıştır. İmparator olduktan 6-7 ay kadar sonra Ekim ayında ağır bir hastalık geçirip, iyileşmiş ama iyileştikten sonra farklı bir karaktere büründüğü söylenilmektedir. O dönemde geçirmiş olduğu hastalığın, kendisinde zihinsel ve sinirsel olarak hasarlar bıraktığı düşünülmüştür. Her an birinin onu öldürmesinden korktuğu için kendi hayatı için tehlike arz eden herkesi öldürtmüştür ve bunlardan dolayı da gittikçe muhalifleri artmıştır. Kendisine suikast girişiminde bulunan Lepidus ve arkadaşlarını öldürtmüştür.

Caligula, imparatorluğunun başlarında Tiberius kadar gaddar değildi, hatta Tiberius'un getirmiş olduğu zalimce kanunları kaldırarak, yeni kanunlar getirmiş ve Tiberius'un dağıttığı komiteleri yeniden kurdurmuştur. Zamanla Caligula da hoşuna gitmeyen, tehdit gördüğü insanları idam ettirmeye ve Senatoyu yok etmeye çalışmıştır. Tüm bu değişimlerden dolayı Roma'da yapılan gladyatör güreşlerinin imparatorlar üzerinde sertlik ve acımasızlık gibi duyguların artmasına neden olduğu düşünülmüştür.⁵⁴

Caligula'nın başa geçmesine çok sevinen Senatonun sevinci uzun sürmemiştir. Caligula daha önce bir ordu yönetmemiş olduğu için tecrübesizdi ve yaptığı gereksiz harcamalarla Tiberius'tan kalan mirası bir yılda tüketmiştir. Sapkın bir kişilikte olması, insanlara tepeden bakması, acı çektirmekten ve insanları aşağılamaktan zevk alan bir kişiliğe sahip olması gibi özellikleri halkın ona olan sevgisini kısa sürede sona erdirmiştir. Kendini diğer insanlardan üstün görmekte ve tanrılar gibi farklı giyinmektedir. Vasiyetinde başının Olympos'taki Zeus heykelinin üzerine konulmasını

⁵²O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.232-234.

⁵³C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.468.

⁵⁴Montesquieu, **Romalıların Yükselişi ve Çöküşü**, s.111-112.

belirtmiştir. Bir heykelinin de Kudüs Tapınağı'nda yapılmasını emretmiş ve bu emriyle bir nevi Yahudileri gücendirmiştir.⁵⁵

Caligula "Incitatus" isimli atına çok değer vererek, koşum takımlarında değerli mücevherler ve ipek kumaşlar kullanmıştır. Vereceği ziyafetleri atı adına vermekte ve yemeği atla birlikte yenilmektedir. Atın yemeği altın kapta sunulmakta, hatta atı consul yapacağı tarzında söylentiler dahi yer almaktadır.⁵⁶

MS 24 Ocak 41 tarihinde Practor Praefectus'u Cassius Chaerea'nın başında olduğu Muhafız Alayı üyeleri ve Senatodan bir grup, imparatoru Palatinus Tepesi'ndeki sarayında bıçaklayarak öldürmüşlerdir.⁵⁷ Caligula'nın ölmüş cesedi gizlice Lamia ailesine ait olan bir villaya getirilerek, orada acilen bir odun yığnında yakılmış ve çimenlik alana gömülmüştür. Caligula'ya ait heykeller ve portreler yok edilmiş, eşi ve kızı öldürülmüş, hatırası lanetlenerek tamamen silinmiştir.⁵⁸

Caligula öldüğü zaman askerler karanlık bir odada korkudan titreyerek bekleyen birini bulmuşlar ve bu kişi imparator olmaktan korktuğu için saklanan Claudius'un kendisi idi.⁵⁹ Caligula öldürüldükten sonra tahta kimin geçeceği konusu bir süre sıkıntı yaratmıştır. Halkın bir kısmı Cumhuriyet idaresine dönülmesini isterken, bir kısmı ise; Iulius-Claudius sülalesinden birinin tahta geçmesini istemiştir.⁶⁰ Bu sorun, Praetoria Muhafız Alayı'nın Germanicus'un kardeşi Claudius'u önermesiyle çözülmüştür.⁶¹ Claudius'u sarayda gizlenmiş olarak gören practor muhafızları, kendi kamplarına götürüp aynı gün imparator ilan etmişlerdir. O zaman 50 yaşında olan Claudius onu tahta çıkaran praetor'ların her birine 15.000 sestertius⁶² bağışlamıştır.⁶³

Claudius MÖ 10'da Lugdunum'da (Lyon) dünyaya gelmiştir. Nero Drusus ve Genç Antonia'nın oğludur.⁶⁴ Daha küçük yaşta babasını kaybetmiş, çocukluk ve

⁵⁵C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.469.

⁵⁶O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.232-234.

⁵⁷O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.234.

⁵⁸F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, (Çev. Gürkan Ergin), Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2006, s.36-37.

⁵⁹Montesquieu, **Romalıların Yükselişi ve Çöküşü**, s.115.

⁶⁰O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.237.

⁶¹C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.470.

⁶²Roma'nın çapı en büyük bronz sikke birimidir. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.328.

⁶³O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.237.

⁶⁴O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.236; Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I, I**, (Çev. Catharine Edwards), Oxford University Press, New York 2000, s.168.

ergenlik döneminde zihinsel ve bedensel olarak çeşitli hastalıklardan dolayı acı çekmiştir. Hatta erkeklik togasını⁶⁵ giyme yaşına⁶⁶ geldikten sonra bile, Claudius'a küçük bir çocuk olarak muamele edilmeye devam edilmiştir.⁶⁷

Claudius fiziksel görünümü sağlıklı olan biri değildir. Toplum içinde fazla hareket edemeyen, içe kapanık, peltek olduğu için anlaşılması zor, yürümekte sıkıntı çeken, dili dolanan, edebiyata âşık,⁶⁸ saf bir kişiliğe sahiptir.⁶⁹ Sürekli olarak titremeye yol açan beyinsel bir hastalıkla dünyaya geldiği bilinmektedir. Kol ve bacaklarını düzgün hareket ettirmeden aciz bir halde idi. Ancak beyni ile ilgili herhangi bir sıkıntısı yoktur. O dönemde dış görünüş önemli olduğu için ailesi Claudius'u çoğu konuda geride bırakmayı tercih etmiş ama bu durum Claudius'un kendisini bilime vermesi ve bu alanda kendisini geliştirmesini sağlamıştır.⁷⁰ Claudius; Roma, Etrüks ve Kartaca⁷¹ tarihi hakkında kitaplar yazmış; hatta Roma/Latin alfabesine birkaç harf kazandırmıştır, ancak bu kitaplar günümüze kadar ulaşamamıştır.⁷²

Claudius imparatorluğu boyunca, Augustus ve Tiberius gibi iyi bir yönetim şekli uygulamış ve yönetiminin ilk zamanlarında Caligula'nın yaptığı yanlış politikaları düzeltmeye çalışmıştır. Claudius askeri açıdan deneyimsiz olmakla birlikte iyi komutanlar atamada başarılı olmuştur. MS 43 tarihinde Güney Britanya'nın fethinde 40000 asker gemiler aracılığıyla kanalın karşı tarafına taşınmış ve ülkenin güney bölümü Roma kontrolüne girmiştir. Claudius filleri Roma'dan bölgeye getirtmiş ve ordusunu Gatuellaunia kabilesinin başkenti Colchester'e⁷³ doğru bizzat kendisi komuta ederek girmiştir. Yaptığı bu hareket, Roma'da büyük bir kutlama yapması için yeterli olmuştur. MS 46'da Thrakia'yı bir Roma eyaleti yapmıştı.⁷⁴ Sonrasında Mauretania⁷⁵

⁶⁵Giyim, kuşam. Yaklaşık 6 metre uzunluğunda bir kuşağın vücuda belirli bir yöntemle sarılmasıyla elde edilen ve genellikle bir tunik üzerine giyilen Antik Roma'nın en karakteristik ketenden giysisi. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.947.

⁶⁶Roma'da 14-15 yaşındaki erkek çocukları taç giymeden önce büyüdüğünü göstermek için toga giyilirdi. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.125.

⁶⁷Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, I, s.168.

⁶⁸O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.236.

⁶⁹F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.36-37.

⁷⁰C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.470.

⁷¹Kuzey Afrika'nın Tunus kıyılarında stratejik konumu güçlü bir kenttir. Bilindiği kadarıyla MÖ 814'te Fenike'nin Tyros (Sur) kentinden gelenlerle kuruldu, ancak en eski arkeolojik buluntular bir yüzyıl sonrasından kalmadır. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.468.

⁷²O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.236.

⁷³Kafkas dağlarının kuzeyinde bulunan bölgedir. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.211.

⁷⁴M. Özşait, "*Anadolu'da Roma Egemenliği*", s.332.

(MS 42), Britannia (MS 43), Lykia (MS 43), Iudaea (MS 44), Trakya (MS 46) gibi yerleri eyalet haline getirerek Roma topraklarına katmıştır.⁷⁶

Claudius Senato ile iyi ilişki kurmuş, lakin kendi menfaatini düşündüğü zamanlar aynı iyi ilişkiye devam etmemiş, hatta merhamet gösterememiştir. İmparatorluğu boyunca 35 senatör ve 300’den fazla atlı sınıfına mensup kişiyi öldürttüğü bilinmektedir. Bu öldürülenler arasında suçlu olanlar olduğu gibi üçüncü ve dördüncü eşleri Statilia Messalina ve Agrippina’nın suçlamaları yüzünden suçsuz olanlar da vardır.⁷⁷

Claudius, almış olduğu eyaletler ile varisi olmayan imparatorlukların mallarının Roma İmparatorluğu’na geçmesini bir gelenek haline getirmiştir. Claudius, MS 53’ten sonra prokonsullardan bağımsız olarak atanan, sadece imparatora bağlı olan maliye memurları, imparatorluğun tüm mal varlığını denetlemeye başlamıştır. Bu durum zamanla imparatorluk geliri ile imparatorluğun özel servetinin birleşmesine neden olmuştur. Claudius, Augustus’tan kalan işleri senatörler yerine denetleyici olarak askerlerle sürdürmek istemiş ve işleri kendi eline almıştır.⁷⁸

Claudius, Roma’nın dördüncü imparatorudur, ülkeyi on üç yıl yöneterek ülkede istikrarı sağlamıştır.⁷⁹ Senatoya procuratorların⁸⁰ yetkilerini arttıran bir dekreti⁸¹ kabul ettirmiştir.⁸² Bu kararla birlikte procurator’lar hem imparatorun mülklerini yönetme hem de fiscus için devlet gelirlerini toplamaya başlamıştır.⁸³ Bununla Bithynia gibi

⁷⁵Moors ülkesi, Ampsaga’dan Atlantik’e uzanan ve Sala’yı kucaklayan yer. Başlıca ihracatlar, Atlas serisinin batı yarısı olan abanoz, değerli ağaçlardır. Ülkenin çoğu yüksek ve kayalık, dikleri destekliyor ve biraz şarap üretiyor; mısır ve zeytin bulunmakta. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.444-445.

⁷⁶O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.237.

⁷⁷F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.37.

⁷⁸C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.471-472.

⁷⁹S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.191-192.

⁸⁰Finansal temsilci, savcıdır. Augustus bu tür kişilerle çalıştı ve yeni hizmetler verdi. Claudius onlara yetki verdi ve “procurator Augusti” unvanını verdi. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.733.

⁸¹Meclis kararı(kararname). Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.320.

⁸²K. Doğançıl, “*Roma Principatus Dönemi (MÖ 27-MS 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme)*”, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih(Eskiçağ Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2007, s.54.

⁸³K. Doğançıl, “*Roma Principatus Dönemi (MÖ 27-MS 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme)*”, s.54.

Senato eyaletlerinde, valinin gücünün azaltılması ve bu gücü kötüye kullanmanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır.⁸⁴

Claudius, imparator olarak gereğinden fazla kamu çalışmasını üstlenmiştir. Caligula'nın başlatmış olduğu su kemerinin yanı sıra, Fucine Gölü ve Ostia Limanı'ndan gelen kanal daha öncesinde tamamlanamamıştır. Taştan inşa edilmiş Claudian Su Kemerini ile şehre Curtius⁸⁵ ve Albudignus olarak bilinen iki su kaynağının yanı sıra yeni Anio'nun soğuk ve bol sularını getirerek, son derece süslü havzalar arasında akışını bölmüştür. Claudius on bir yılda kanalı tamamlatmayı başarmış, projede sürekli ve aralıksız çalışan otuz bin kişi, üç mil uzunluğundaki dağ yolu boyunca yer alan tünel inşaatına devam etmiştir. Ostia'da limanının derinleştiği yerlerde derin suya yapay bir ada yerleştirilmiştir. Bunu daha güvenli olan bir temele oturtmak için, önce büyük dikilitaşın Mısır'dan taşındığı gemi batırılmış, daha sonra büyük bir yükseklikte kule ile taçlandırılmıştır. İskenderiye, bu yapıyla geceleri gemilerin ışıkları tarafından yönlendirilebilir bir hale gelmiştir.⁸⁶

İmparator tahıl dağıtımı ile bizzat kendi ilgilenmiş ve tahıl nakli güvenliği için Ostia Limanı'nı kullanmıştır.⁸⁷ Claudius yönetimi elinde tutmak için 200000 ton tahıl ithal ettirerek halka ücretsiz olarak dağıttırılmıştır.⁸⁸

Claudius, anılırken "Imperator"un tarzındaki adları kullanmaz, aşırı olan onurları reddeder ve alçakgönüllü davranırdı. Claudius'un Tiberius gibi tanrılaşma tarzında bir beklentisi yoktu, aşırılıktan hoşlanmazdı, kızının nişanı ve torununun doğumu için aile törenleri düzenlemiş, bunun dışında halka açık kutlamalar yapmamıştır.

Roma'da Mars Oyunlarını⁸⁹ yaptıran Claudius idi. Kimsenin bulunmadığı yerlerde, alışıla gelmiştense farklı olarak, çok sayıda ve görkemli şovlar ile insanlara hediyeler vermiştir. Restore ettirdiği Pompey Tiyatrosu'nun adanmışlığını yansıtan

⁸⁴B.F. Haris- R. North, "Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism", **ANRW (Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt)**, (ed. Hildegard Temporini), Berlin-New York, 1980, s. 857–901.

⁸⁵Roma forumundaki bir çukur veya gölet olan lacus Curtius'un adını açıklamak için icat edilen, etimolojik bir mitin kahramanı. Bkz. S. Hornblower-A. Spawforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, Oxford University Press, London 2012, s.400.

⁸⁶Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, I, 17-18, s.179-180.

⁸⁷F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.37.

⁸⁸C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.472.

⁸⁹İtalyan savaş tanrısı ve Juppiter'den sonra en önemli tanrı. MS 14 Mart'ta Campus Martius'ta düzenlenen at yarışları, MS 23 Mart'ta aslında savaşta çalınan kutsal boruların arındırılması bu şenlikler kapsamındadır. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.585.

oyunlar sergilenmiştir. Ayrıca Vatikan Sirki'nde hayvan avı ile birlikte sirk oyunları yaptırmıştır.⁹⁰

Claudius'un devlet işlerindeki başarısı özel hayatına yansımamıştır. Başından dört evlilik geçen Claudius'un üçüncü karısı olan Statilia Messalina yaptığı entrikalar yüzünden kötü bir üne neden olmuştur. Kaynaklarda Statilia Messalina cinsellik konusunda doyumsuz olduğu, toplu cinsel aşırılıkları olan bir yapıyla anıldığı bilinmektedir. Statilia Messalina bu durumu daha da ileriye götürerek MS 48'de Claudius Ostia'dayken, sonraki yıl consul seçilen Gaius Silius⁹¹ ile evlenmiştir. Claudius⁹² olayı öğrenince ikisini de idam ettirerek bir daha evlenmeyeceğini söylemiştir. Lakin ileride Agrippina'nın cazibesine kapılmıştır.⁹³ Claudius'un sonraki eşi, kardeşi Germanicus'un kızı olan öz yeğeni Agrippina olmuştur.⁹⁴

Cladius, yaşamında her şeyden önce korkak ve şüpheli bir kişiliğe sahiptir. Saltanatının ilk yıllarında belirtildiği gibi mütevazı tavırlarıyla övünmüş olmasına rağmen, silahlı muhafızlar görevlendirilmedikçe askerleri ya da hizmetkârları yerini almadıkça akşam yemeğine katılmaz, yatak odası aranmadıkça, yastık ve kapaklar kontrol edilmedikçe içeri girmez, herkesi de ziyaret etmezdi.⁹⁵ Yapılacak herhangi bir suikastı engellemek için sert önlemler ve cezalar alınmaktadır. Tüm bu önlemlere rağmen Claudius Agrippina'nın planlarını kestirememiştir.⁹⁶

Agrippina evlendikten sonra oğlu Nero'yu, Claudius'a kendi oğlu olarak kabul etmesi için ikna etmiş ve sonradan "Nero Claudius Caesar Germanicus" adını almasını sağlamıştır.⁹⁷ Nero, MS 25 Şubat 50'de Claudius tarafından resmi olarak evlat edinilmiştir. Agrippina'nın planları arasında oğlunu imparator yapmak yer almaktaydı ve evlat edinme işi ile ilk adımı atmış olmuş idi.⁹⁸

⁹⁰Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, I, 18, s.180.

⁹¹P. Silius Nerva'nın torunu ve senatör. Messalina'nın tutkusunu çekti ve muhtemelen Claudius'u yerinden etmek için bir komplonun içinde yer aldı. (MS 48). Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, *The Oxford Classical Dictionary*, s.838

⁹²O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.237.

⁹³F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.37.

⁹⁴C. Freeman, *Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*, s.472.

⁹⁵Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, I, 34-35, s.189.

⁹⁶F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.28.

⁹⁷O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.237.

⁹⁸F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.28.

Agrippina oğlu Nero'nun imparatorluğun başına geçmesi için Claudius'un öldürülmesi gerekiyordu. Agrippina Claudius'u öldürmek için, bir zehirciyle iletişime geçmiş ve zehri önce yemeği tadan hadım Halotus'a (çeşnicibaşı) vermiştir. Zehri MS 54 Ekim'de Claudius'un mantar yemeğinin içine koydurmuştur. Claudius'un zehri aldıktan sonra ne kadar yaşadığı hakkında net bilgi olmamakla beraber, ilk önce konuşma yeteneğini kaybettiği, acılı bir geceden sonra ertesi gün öldüğü söylenilmektedir. Claudius genellikle yemek zamanında sarhoş olur, kusması ya da ishali normal karşılandığı için zehir etkisini göstermemiştir. Bir şey olmadığını gören Agrippina telaşlanarak yalandan bir doktor getirtmiş ve onu tedavi etmesini söylemiştir. Doktor Gaius Stertinius Ksenophon, tedavi bahanesiyle Claudius'a zehirli yulaf çorbası içirmiş ya da boğazına hızlı etki eden bir zehir enjekte etmişti ve Claudius ölmüştür.⁹⁹ Britannicus'un bir gün sonra erişkinlik nişanını alacağı bilindiği için Claudius ölüm haberi herkesten saklanmıştır.¹⁰⁰ Hastaymış gibi yeminler sunulmuş ve yanılsamayı güçlendirmek için aktörler getirilmiştir. Claudius 64 yaşındayken ve saltanatının on üçüncü yılı, Ekim'in üçüncü gününde ölmüştür. Claudius'un ölüm nedeninin sara olduğu bildirilmiştir. Cenazesi geleneksel bir törenle kutlanmış ve tanrıların safında yer almıştır.¹⁰¹

⁹⁹F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.38-39.

¹⁰⁰C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.473.

¹⁰¹Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, I, 44-45, s.194.

BİRİNCİ BÖLÜM

NERO'NUN DOĞUMU VE İMPARATORLUK TAHTINA ÇIKIŞI

1.1. Nero'nun Soyu

Domitian ailesinin iki dalının diğerlerine göre, daha fazla ün kazandığı bilinmektedir. Bunlar; Calvinii ve Ahenobarbi dallarıdır. Ahenobarbi, soyun kurucularından olup, kökeni Lucius Domitius'a kadar uzanmaktadır. Rivayete göre; Lucius Domitius şehre dönerken karşılaştığı iki genç adamla yaşadığı zaferi Senato'ya ve halka duyurmuştur. Bu ikiz gençler kutsallıklarının bir işareti olarak, Lucius Domitius'un yanaklarını okşamışlar ve okşanan sakal çevrildiği zaman, siyah renkten bakıra çalan kıza döndüğü görülmüştür. Bu ayırt edici özellik, torunları arasında da devam etmiş ve torunlarının da kırmızı sakallı olduğu görülmüştür. Ahenobarbi soyundan yedi kez consul ve iki kez de censor çıkmıştır. Bunlar patrici sınıfına alınıp, tamamı aynı aile adını taşımıştır. Bundan dolayı, Gnaeus ve Lucius'tan başka isim almadıkları bilinmektedir. İsimleri dönüşümlü olacak şekilde; üç kuşak bir ismi, sonraki üç kuşak diğer ismi şeklinde kullanılmıştır. İlk üç kuşak Ahenobarbi, sonraki üçlü Lucius, diğer üçlü Gnaeus ve sonraki üçlü Lucius ismi arasında değişmiştir.¹⁰²

Nero'nun dedesinin dedesi olan Gnaeus Domitius, halk temsilcisi olduğu zaman babasının yerine bir başkasını seçen rahiplere sinirlenerek, rahipler kurulunda boş olan yerleri doldurma hakkını kurultan olarak Roma halkına vermiştir. Consulluğunda, Allobroges¹⁰³ ve Arverni'yi¹⁰⁴ yenerek, bir zafer alayı edası ile asker kalabalığı eşliğinde tüm eyaleti bir filin üzerinde oturur şekilde seyahat etmiştir. Hatip Licinius Crassus, ona karşı şaşılacak bir şey olmadığını belirterek onun için; "Yüzü demirden, kalbi kurşundan olduğundan kızıl sakalına şaşmamak gerek." sözlerini kullanmıştır. Ahenobarbus'un oğlu praetor olduğunda, Gaius Caesar danışmanlığının Senato soruşturmasını yapmış, çünkü yönetimi sırasında kehanet ve yasalara karşı geldiği düşünülmektedir. Kendisinin consulluk yaptığı zamanlarda, Caesar'ı Gallic ordularının

¹⁰²Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 1-2, s.195.

¹⁰³Orta Galya'da gelişen bir demir çağı halkı. MÖ 121'de Cn. Tarafından Roma'ya ilhak edildiler. İmparatorluk altında Narbonensis'e bağlandılar ve Romalılaştılar. Bkz. S. Hornblower-A. Spawforth, *The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)*, s.64.

¹⁰⁴(Arverner), Gallia egemenliği için uzun süre Aedularla çarpışan Gallia boyu. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.96.

emrinden mahrum etmeye cesaret etmiştir. İç savaş başlangıcında, Caesar'ın halefi olarak adlandırılıp Corfinium'da¹⁰⁵ esir alınmıştır. Serbest bırakılınca Massilia'ya gitmiş ve orada halk onu kurtuluş olarak gördüğü için destek vermiştir. Ama o bölgeyi aniden terk ederek Pharsalus'a¹⁰⁶ gitmiş ve orada savaşarak öldüğü bilinmektedir. Kararlı ve umutlu biri olmasına rağmen çaresizlikten dolayı intihara teşebbüs etmiştir. Ölmekten korktuğu için kararından pişmanlık duymuş ve aldığı zehri geri kusmuştur. Köle doktoru sayesinde kurtulduğu bilinmektedir. Efendisini iyi tanıyan doktor, yeterince güçlü olmayan bir doz uygulamıştır. Bunun sayesinde hayatta kalmış ve doktorunu ödüllendirmiştir.¹⁰⁷

Ailenin geri kalanı için iyi bir oğlan bırakmıştır. O masum olmasına rağmen, Brutus ve Cassius'la yakın ilişki içinde olduğu için Pedia Yasası'na¹⁰⁸ göre Caesar'ın suikastçılarından biri olarak kınanmıştır. İkisinin ölümlerinden sonra kendisine emanet edilen filoyu elinde tutmuş ve günden güne sayısını artırarak güçlendirmiştir. Bir iyilik olarak filoyu kendiliğinden M. Antonius'a teslim etmiş ve baba topraklarına gitmesine izin verilmiştir. İç savaş patlak verdiği zaman Mark Antony onun elçisiydi ve Kleopatra'ya ittifaktan dolayı sunulan görevi çok hasta olmasına rağmen, kabul etmemek ya da tersine çevirmeye cesaret edememiş, bunun yerine Augustus'un yanına gitmiştir. Birkaç gün sonra kendiliğinden ölmüştür. Antonius, onun sevgilisi Servilia Nais'in¹⁰⁹ isteği ile taraf değiştirdiğini ortaya çıkarmıştır.¹¹⁰

L. Domitius Ahenobarbus'un oğlu Domitius, Germania Savaşı'nda başarılar elde etmiş ve gençliğinde, araba kullanma becerisi ile tanınan bir kişiliğe sahiptir. Bu iyi özelliklerinin yanında küstah, acımasızlık, savurganlık gibi kötü özelliklere de sahiptir.

¹⁰⁵Valeria üzerinde modern Corfinio yakınlarındaki Aternus nehri boyunca stratejik bir köprüyü kontrol ediyor. Corfinium, İtalyanların onu hükümet koltuğu haline getirdiği ve İtalya'nın kalıcı başkenti olmasını amaçlayan İtalya adını verdiği Sosyal Savaş'a kadar kayıt altına alınmamıştır. Sosyal savaştan sonra bir Roma belediyesi oldu. Hiçbir zaman koloni olmadı. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.374.

¹⁰⁶(Pharsalos), Thessalia'da, Pompeius'un MÖ 48 yazında Caesar karşısında kesin yenilgiye uğradığı yer. Pharsalos kentin, Pharsalia kentin bulunduğu bölgenin adıdır. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.725.

¹⁰⁷Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 2-3-4, s.196.

¹⁰⁸Iulius Caesar'ın vasiyetinde adı geçen Quintus Pedius, Caesar'ı öldürenlere karşı bir yasa tasarısını oylamaya sunmuştu. Bkz. Suetonius, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, (Çev. Gül Özaktürk, Ü. Fafo Telatar), Doğubatı Yayınları, Ankara 2019, s.294.

¹⁰⁹Cato Uticensis'in üvey kız kardeşi ve Sezar'ın metresi. Brutus'un annesi, önce Sezar'ın katili Brutus'u taşıdığı M.Junius Brutus ve daha sonra D.Junius Silanus ile evlendi. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.831.

¹¹⁰Suetonius, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, s.295.

Praetor ve konsolos olarak hizmet ettiği zamanlar, Romalı evli kadınları tiyatrodan pandomim gösterisi için sahneye çıkartmaktadır. Kentin tüm eyaletlerinde hayvan ve gladyatör gösterileri düzenlemiş, Augustus onu uyarmış ama işe yaramadığını görünce bir bildiri ile onu engellemiştir.¹¹¹

Caesar adı, ünlü bir aileyi simgelemektedir. Bu isim iki şekilde alınmaktadır; birincisi kabullenilmiş olan soy ikincisi ise; evlat edinilme yoluyla geçmektedir ve bu kadınlarla aktarılabilmektedir. Buna göre, Nero da soylu bir kökten geldiğini beyana hakkı olan son Roma imparatorudur.¹¹²

1.2. Nero'nun Doğumu

Nero'nun babası Gnaeus Domitius Ahenobarbus idi. Herkes ondan nefret etmekteydi, çünkü çoğunlukla uygunsuz davranışlarda bulunur ve bu davranışlarından dolayı etrafındakiler tarafından hoş karşılanmamaktadır.¹¹³ Bu hareketlerinden biri; Gaius Julio Caesar'ı¹¹⁴ doğu seferinde azatlı birine emrettiği kadar içki içmemesini gerekçe göstererek öldürmesidir. Bu davranışından dolayı bulunduğu yerden kovulmuş ve davranışlarını değiştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Ancak Domitius yaşam tarzını düzeltmeye yönelik hiçbir girişimde bulunmamış, sorumsuzca yaşamaya devam etmiştir. Roma'da iken, onunla tartışan Roma şövalyesinin bir gözünü bilerek oymuş, dahası sahtekâr ve sahtekârlığı sadece elde ettiği malların fiyatını ya da banka aracılarını aldatmakla kalmayarak, aynı zamanda savaşçı yarışında para ödülü kazananları dolandırma tarzında işler de yapmaktadır. Ölmeden önce devlete ihanet etmiş, kendi kız kardeşi onu yaptıklarından ve kendisiyle ensest bir ilişki içinde olmasından dolayı kamuoyuna bildirerek, takım yöneticilerine şikâyetle bulunmuştur. Bu şikâyetler üzerine aldığı ödülleri vermek zorunda kalmıştır. Domitius, Tiberius'un ölümünden

¹¹¹Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 2-3- vd., s.196-197.

¹¹²E. Gibbon, **Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş Ve Çöküş Tarihi I**, (Çev. Asım Baltacıgil), Bilim Felsefe Sanat Yayınları, İstanbul 1986, s.88-89.

¹¹³Suetonius, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, s.295.

¹¹⁴En bilinen adıyla Gaius Caesar, Marcus Vipsanius Agrippa ve Yaşlı Julia'nın en büyük oğludur. Gaius, kardeşi Caesar ile birlikte MÖ 17 yılında dedeleri Roma İmparatoru Augustus tarafından evlatlık edinilmiş ve mirasçısı haline gelmişlerdir. Cato'nun etkisi ile Senatoyu reddetti sonra savaşlarda yer aldı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.153.

önce ihanetle suçlanmış ancak rejim değişikliği sayesinde kaçabilmiştir.¹¹⁵ Sonrasında Yunanistan'ın Pyrgi şehrinde bedeni su toplamış bir halde, ölü olarak bulunmuştur.

Nero, Tiberius öldükten 9 ay sonra MS 15 Aralık 37 tarihinde küçük bir sahil kasabası olan Antium (Anzio) bölgesinde doğmuştur.¹¹⁶ Tam adı Lucius Domitius Ahenobarbus olan Nero, Gnaeus Domitius Ahenobarbus¹¹⁷ ile Agrippina'nın tek oğullarıdır.¹¹⁸

İnsanların çoğu, Nero'nun doğumu ile ilgili uğursuz yorumlarda bulunmuştur. Domitius'un dostları Agrippina'yı hamileliğinden dolayı kutlarken Domitius'un söylediği; "Berbat ve herkes tarafından zararlı bir şey doğacak." sözü kehanet olarak değerlendirilmiştir. Nero'nun mutsuz geleceğinin bir başka işareti de arınma gününde meydana gelmiştir. Gaius Julio Caesar, kız kardeşinin ne isim vereceğini sorunca, amcası Claudius'a bakarak çocuğa onun ismini vereceğini söylemiştir. Bu şaka Agrippina'nın hoşuna gitmemiş, çünkü o zamanlar Claudius mahkemede eğlenceli bir figür olarak görülmektedir.¹¹⁹

Agrippina, Tiberius zamanında yaptıklarından dolayı Roma'dan sürülmüş ama Caligula imparator olunca affedilerek, Roma'ya dönmesine izin verilmiştir. Agrippina'nın eşi Domitius öldüğü için Agrippina Nero ile parasız ve korumasız bir halde kalmıştır. Agrippina bu duruma son verebilmek amacıyla sevmediği halde Gaius Sallustius Passienus Crispus¹²⁰ ile evlenmiştir. Ama bu sırada İmparator Caligula'nın öldürülerek yerine Claudius'un imparator olduğunu duyan Agrippina, eşinden kurtulmak için çeşitli yollar denemiştir. Kısa bir süre sonra Agrippina'nın eşi ölmüş ve kimi söylentilere göre, Passiennus Crispus'u, Agrippina'nın kendisi öldürmüştür. Çünkü

¹¹⁵Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 4-5-6, s.197.

¹¹⁶Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, I, 44-45-46 s.194.

¹¹⁷MS 32'de consul oldu, Germanicus'un kızı Agrippina ile evlendi ve imparator Nero'nun babası oldu. Suetonius onu "tümüyle iğrenç" biri olarak tanımlar. İmparator Tiberius zamanında ölmesi, onu ihanet, zina ensestle suçlamaktan kurtardı. Bu aileden biri için hatip Licinius Crassus şöyle diyordu; "Sakalının tuncdan oluşuna şaşmamalı, ne de olsa yüzü demirden, yüreği kurşundan." Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.17.

¹¹⁸O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.238.

¹¹⁹Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, I, 44-45-46, s.194.

¹²⁰Gaius Sallustius Crispus'un yeğeni ve tarihçi Sallust'un evlatlık oğludur. Augustus ve Tiberius'un danışmanı oldu. A. Momigliano-T.J. Cadoux-B. Levick, *Oxford Research Encyclopedia*, Oxford University Press, London 2016, s.30.

bu sayede Claudius'un yanına giderek kendi ve oğlu için iyi bir gelecek inşa edebilecekti.¹²¹

Nero'ya babasının mülkünün sadece üçte biri miras olarak kalmıştır, geri kalan tüm mallara Gaius Julio Caesar el koymuş, hatta bu yüzden Nero mirasın üçte birini bile alamamıştır. Hiç paraları olmadığı için, Lepida Teyze, Nero'yu yanına getirmiş, iki öğretmen, bir dansçı ve berberlerinin bakımıyla Nero'nun bakımını üstlenmiştir. Claudius imparatorluğa geçtiğinde Nero sadece babasının malını geri almakla kalmamış, üvey babası Crispus Passienus'tan kalan malları da geri aldığı bilinmektedir.¹²²

Adı Lucius Domitius Ahenobarbus olan Nero, Claudius tarafından MS 50'de evlat edinilmesi ile adı Nero Claudius Caesar Drusus Germanicus olarak değiştirilmiş¹²³ ve MS 54 yılında İmparator Claudius öldükten sonra Nero imparator ilan edilmiştir.

1.3. Nero'nun Kişiliği

İmparator Nero da; Caligula, Elagabalus, Verus, Domitianus ve Commodus¹²⁴ gibi Roma tarihinde kötü diye nitelendirilen imparatorlar arasında yer almıştır. Bu imparatorlar; şehvet düşkünlüğü, şarlatanlık, despot yönetimi, lüks düşkünlüğü, utanmazlık, geleneksel yapı ve değerleri hor gören, delilik ve dâhilik sınırında olan kişiler olarak tanımlanmıştır.¹²⁵ Caligula, Nero ve Domitianus Roma'da kötülük yapmakla yetinirken, Caracalla ise; dünyanın her yerinde terör ve şiddet saçan biri olmuş ve “insanlığın yok edicisi” lakabıyla anılmaktadır.¹²⁶

Augustus'un ölümünden sonra Roma'da iki yüzyıl kadar iç savaş, ayaklanma, kan dökme ve karışıklık yaşanmamıştır. Genç imparator Nero, tahta çıktığı zaman

¹²¹A. Akkaya, **Küllerdeki Sır Neron**, Etkin Yayınevi, Ankara 2012, s.21.

¹²²Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 4-5-6, s.197.

¹²³S. Erkoç, “*Anadolu'da Julio-Claudiuslar Dönemi Portre Sanatı*”, (Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2012, s.24.

¹²⁴Lucius Aelius Aurelius Commodus(MS 161-192), Roma imparatoru MS 180'de tahta çıktı ve MS 192'de ölünceye kadar hüküm sürdü. Marcus Aurelius'un büyük oğluydu. Saltanatının son yıllarında aklını kaçırdı, Roma'nın adını Colonia Commodiana (Commodius'un kolonisi) koydu. Kendisinin yeniden dünyaya gelen Herakles olduğuna inanıyordu. Consul ve gladyatör kılığında halk önüne çıkmaya karar verince danışmanlarının kurduğu bir düzenle öldürüldü. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.199.

¹²⁵T. Kissel, **Kaiserzwischen Genieund Wahn Caligula, Nero, Elagabal**, Artemis & Winkler Verlag Press, Duesseldorf 2006, s.8.

¹²⁶H. B. Altunkayalier, *Roma İmparatorluk Tarihi'ndeki “Kötü İmparator” Kavramına Bir Örnek: Elagabalus*, **Çeşm- i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E - Dergisi**, III, S.2, Bartın 2016, s.15.

çevresinde ne savaşıcağı bir rakibi, ne onu cezalandıracağı bir düşmanı vardı, bu bakımdan şanslı bir imparator olarak başa geçmiştir.¹²⁷

Nero, Claudius'tan sonra tahta çıktığında henüz 17 yaşında olmasından dolayı ülkenin yönetim idaresi annesi Agrippina'nın eline geçmiştir. Eğitim konusunda Nero'ya, Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus yardım etmiş ve hatta imparator olduğunda da Senatoya yaptığı konuşma metnini Lucius Annaeus Seneca hazırlamıştır.¹²⁸ Lucius Annaeus Seneca'nın hazırladığı metinden bir kısmı günümüze ulaşabilmiştir.¹²⁹ Nero, imparatorluk tahtına çıktığında Augustus'un politikasına sadık kalacağına dair söz vererek,¹³⁰ her fırsatta cömertlik ve hoşgörü örneği olabilecek davranışlarda bulunmaya çalışan, ölüm cezasına çarptırılmış kişiler için üzülen, ağır vergileri düşüren ve halka para dağıtan bir imparator görünümünde olmuştur. Nero'nun imparatorlukta ilk yıllarının, -özellikle de ilk beş yılının (Quinquennium Neronis)- iyi olduğu bilinmektedir. Romalı tarih yazarı Aurelius Victor¹³¹ diğer princepslerin yönetimlerinin Nero yönetiminin ilk beş yılının gerisinde kaldığını ifade ederek, Nero'nun yönetimdeki ilk yıllarını övmüştür. Nero'nun iyi denilen yıllarda (MS 54–59) düşünce yapısını şekillendiren ve politik hamlelerini yönlendiren Sextus Afranius Burrus ve Lucius Annaeus Seneca'nın bu konudaki etkilerinin zamanla azalmasıyla birlikte Nero'nun farklı bir kişiliğe dönüştüğü bilinmektedir.¹³²

Nero'nun tüm eğitimini üstlenen Lucius Annaeus Seneca, hakkında çıkan dedikodulara daha fazla dayanamayarak saraydan ayrıldığı bilinmektedir.¹³³ Lucius Annaeus Seneca'nın devlet işlerinden ayrılıp inzivaya çekilmesi, Nero'nun princeps'ten tyrannus'a (tiranlık) dönüşüm sürecini başlatmıştır. Nero'nun imparator olduğu ilk yıllarda özen gösterdiği merhamet ve hoşgörünün zalimliğe dönüştüğü, Sextus Afranius Burrus ve Lucius Annaeus Seneca'nın yüreklendirme ve yönlendirmeleri sayesinde üstü

¹²⁷E. Gibbon, **Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş Ve Çöküş Tarihi I**, s.91-93.

¹²⁸O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.238.

¹²⁹L. A. Seneca, **Ahlak Mektupları (Ad Lucilium Epistulae Morales)**, (Çev. Türkan UZEL), Jaguar Kitap, İstanbul 2019, s.15.

¹³⁰O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.238.

¹³¹Afrikanlı vali ve yazar. Muhtemelen MS 360'dan sonra De Caesaribus'u (Sezarlara Dair) eserini yayınladı. İmparatorlukla ilgili biyografik eserdir. Bkz. S. Hornblower-A. Spawforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.213.

¹³²A. Yakut, "*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, XXXII /1, İzmir 2017, s.192/194.

¹³³L. A. Seneca, **Medea (Latince - Türkçe)**, (Çev. Ç. Dürüşken), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Hasan Ali Yücel Klasikleri Dizisi, İstanbul 2007, s.5.

örtülen çılgın tiranlığa eğilimi ve imparatorluğu yönetme konusundaki deneyimsizliği ortaya çıkmaya başlamıştır.¹³⁴

Nero yönetiminin ilk yıllarında başkaldırı, şehvet, lüks, açgözlülük ve zalimlik gibi davranışları sergilememiş, yaptığı yanlışlar da yaşından kaynaklı gençlerin hatalarına indirgenmiştir. O zamanlarda bile doğasında bu tür davranışların olduğu bilinmektedir. Geceleri özgür bir adama dönüşür, canını risk altına sokacak hareketlerde bulunur, yemeğinden eve dönen insanlara bir şeyler fırlatır ve tavernalarda zaman geçirirdi. Oturma yerlerindeki taşları kalabalığa atmaktaydı ve bir papazın kafasını bu şekilde kırdığı bilinmektedir. Ayrıca dışarı çıktığı zamanlar da, genellikle kavga etmektedir. Bu kavgaların seyrinde hayatını tehlikeye atar, bu gecelerin birinde karısını taciz ettiği bir senatör sınıfı tarafından yaralanmıştır. Yaşadığı bu olay ona ders olmuş ve geç saatlerde dışarı çıktığında uzak mesafeden izleyen bir yardımcısı olmadan, ileri gitmeme karar almıştır. Nero önceleri dışarı çıkarken kendini gizler ve kölesi kılığına girerdi, yavaş yavaş eylemlerini gizlemeden yapmaya başlamıştır. Öğlen yemeklerini, öğlen yemeği saatlerinden gece yarısına çıkarır, sıcak banyolarla serinler ya da yaz sıcağında, buz gibi soğuk banyolar yapardı. Bazen Naumachia'yı¹³⁵ Campus Martius (Circus Martius)'da halka açık bir şekilde ve halkla birlikte yemek yediği görülmektedir. Çevresindeki fahişe ve şarkı söyleyen kızları da bu yaptığı faaliyetlere katmaktadır. Baiae Körfezi'nin etrafında ya da Tiber'den Ostia'ya kadar gezer ve sahil tavernalarından yola çıkardı. Nero, kendisini arkadaşlarına akşam yemeği misafiri olarak davet ettirirdi. Bu yemeklerin birinde dört milyon suster harcamış ve bir diğer yemekte güllerin eşlik ettiği gecede daha çok harcama yaptığı bilinmektedir.¹³⁶

Mulvian Köprüsü¹³⁷ o dönemde gece hayatıyla bilinmekteydi ve Nero'nun sıklıkla gittiği bir yer olmuştur.¹³⁸ Köprüde Nero gibi bu tür bir yaşamın boşluğunu ve ahlaksızlığını hissedenler de olurdu. Lucius Annaeus Seneca bir hiciv ile Nero'nun iktidarsızlığını aşağılamıştır.

¹³⁴A. Yakut, "Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi", s.192.

¹³⁵Naumachia(Yun.) Deniz Savaşı. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.324.

¹³⁶Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 25-26, s.208.

¹³⁷İtalya'nın kuzeyinde Roma'daki Tiber köprüsüdür. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.200.

¹³⁸Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 45-47 vd., (Çev. J.C.Yardley), Oxford University Press, New York 2007, s.300-301.

Nero kaprisli bir tiran hayatı sürdürmüş ve Roma'dan çok Helen kültürüne değer vermiştir. İmparatorluğu boyunca yaptığı icraatlardan çok, şair ve müzisyen kişiliği ile ön plana çıkmıştır. MS 60'da Neronian oyunlarını kurmuş ve bu oyunlara kendisinin katılması, senatör ve Romalıları çok şaşırtmış, hatta senatörlerin oyunlara katılmasını bizzat kendi istemiştir.¹³⁹ Tarihte ilk defa bir Roma imparatoru devlet işleriyle değil, atletik yarışmalar ve sahne gösterileriyle ilgilenmiş; askeri zaferleri değil yarışma galibiyetlerini arzulamıştır. Nero'nun, Helen kültürüne saplantısı, Helenlere özgü yaşam tarzını Roma'ya uyarlamaya çalışma eyleminin günden güne arttığı görülmüştür. Neronian oyunlarını; müzik, atletizm ve binicilik alanları olarak düzenlemiş ve oyunları beş yılda bir oynanmak üzere başlatmıştır. Cassius Dio:

“...Birisi, Romalı bir adamın, bir senatörün, bir patricius'un¹⁴⁰ bir başrahibin, bir Caesar'ın, bir imparatorun, bir Augustus'un, beyaza boyanmış tablete yarışmacılar arasında isminin yazıldığını, ses çalışmaları yaptığını, bazı şarkılar üzerinde çalıştığını, saçlarını uzattığını ama sakalını kestğini, yarış esnasında toga'sını çıkarttığını, bir veya iki adamıyla birlikte yürüdüğünü, rakiplerini küçümsediğini, onlara sürekli sataşmayla karışık bir şeyler söylediğini, yarışma başkanlarından ve kırbaç taşıyan görevlilerden korktuğunu, suçlu bulunup kırbaç cezası almamak için gizlice bütün parayı bunlara harcadığını, -bırak görmeyi duymaya nasıl tahammül edebilir?”¹⁴¹

Zamanla Nero'nun yaşatacağı ahlaksızlık durumlarının devlet için derin sıkıntıların başlangıcı olacağı ortaya çıkmıştır. Bunlara örnek ise, Poppaea Sabina¹⁴² ile olan ilişkisidir. Poppaea Sabina, Roma şövalyesiyle evli olup, bir oğlu olmasına rağmen gençliği ve lüks yaşam tarzı merakı yüzünden kocasının çok yakın bir arkadaşı olan Nero'yu baştan çıkarmıştır.¹⁴³ Aşk Nero'nun dikkatini dağıtmış ya da Nero'nun tutkularını uyandırmıştır. Poppaea Sabina, imparatorun yemek masasından kendisine gittiğini, istediği bir asalet ve güzelliğin kendisine verildiğini, bununla şanslı olduğunu ve bundan zevk aldığını söyleyerek yükselmiştir. Poppaea Sabina, ilk önce tatlı

¹³⁹C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.473-474.

¹⁴⁰Soylu, zengin Roma yurttaşları; Senato üyeleri bu sınıftan çıkardı. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.325-326.

¹⁴¹A. Yakut, “*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*”, s.192/194.

¹⁴²Otho'nun karısı ve Nero'nun sevgilisi. Nero'nun MS 59'da annesini onun kışkırtmasıyla öldürdüğü, yine onun kışkırtmasıyla ilk karısı Octavia'yı MS 62'de boşadığı, sürgüne yolladığı ve öldürttüğü söylenir. Ardında Nero Poppea ile evlendi, ondan bir kızı oldu ve dört aylıkken öldü. Söylenildiğine göre Poppea MS 65'te, Nero'nun bir öfke nöbeti sırasında attığı tekmeden öldü. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.768.

¹⁴³Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 45-46, s.300.

konusması ve hileleri ile Nero'yu kandırmış ve tutkusunu kontrol edemediğini ve Nero'nun bakışlarından etkilendiğini iddia etmiştir. Defalarca evli bir kadın olduğunu ve evliliğini terk edemediğini ifade etmiş olsa da Nero'nun cinsel görüşme isteği günden güne artmıştır. Poppaea Sabina'nın eşi Otho, bulunduğu konumdan kesilerek Nero'nun rakibi olarak şehirden uzaklaştırılmış ve Lusitania¹⁴⁴ eyaletinin valisi yapılmıştır. Böylece yaşayacakları birliktelik için arada yer alan tek engelde ortadan kalkmış olmuştur.¹⁴⁵

Nero'nun tek aşk olayı bununla kalmamış, özgür erkeklerin baştan çıkarılması ve evli kadınlarla olan ilişkilerinin yanı sıra başkalarını da zorlamıştır. Serbest bırakılmış olan bir köleyi sırf ölmüş eşine benziyor diye yasal karısı olarak almaya karar vermiştir. Bir erkekle evlenmek Roma için normal karşılanmayacağı için Nero, rüşvet vererek durumun üstünü kapattırmıştır. Sporus adında ki bu kölenin testislerini kestirmiş ve onu bir kadına dönüştürmüştür. Gelin peçesi ile donatılmış bir tören ile Sporusla evlenmiş ve karısı yapmıştır. Sporus, kısa sürede bir çöplükten alınarak bir imparatoriçeye dönüştürülmüş idi. Nero Sporus'u, Yunanistan ve daha sonra Roma'da Sigillaria¹⁴⁶ çevresinde yanında gezdirmiş, zaman zaman toplantı yerleri ve pazarlara beraberinde götürerek, ortalık yerlerde onu öptüğü görülmüştür. Bu yapılanlardan dolayı Nero'nun zamanında annesiyle cinsel bir ilişki kurmak istediği fakat bu güçlü kadına bu tür bir kötülükle nüfuz edeceğinden endişe duyan danışmanları tarafından korkutulduğu düşünülmüştür. Cariyeleri arasına Agrippina'ya benzemesiyle ünlü bir fahişeyi eklemiş olmasıyla akla daha yatkın bir düşünce haline gelmiştir.¹⁴⁷

Nero kendi bedeninin nerdeyse her bir bölümünü kötü şehvetlerde çalıştırmış ve benzeri görülmemiş vahşi bir hayvanın postunda gizlenmiş bir tür oyun olarak tasarlamıştır. Kazıklara bağlanmış olan kadın ve erkeklerin özel bölümlerine saldırır ve eş olarak aldığı Sporus ile gelin rolünü oynar, hatta Sporus'a oğlanların çığlıklarını taklit ettirirdi. Nadir kaynaklarda, Nero'nun bazı kişilerin ahlaksızlıklarını gizlediği ve

¹⁴⁴Roma İmparatorluğu'nun bir eyaletidir. Augustus bölgeyi bir imparatorluk eyaleti olan Lusitania, muhtemelen MÖ 27'de organize etti. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.519.

¹⁴⁵Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 45-19 vd., s.300-302.

¹⁴⁶Saturnalia'da küçük çömlek figürlerinden hediye yapma geleneği, Roma'da o kadar sıkı bir şekilde sabitlenmişti ki onlar için düzenli bir pazar vardı ve görünüşe göre diğer önemsiz eşyaların da satıldığı görülmüyordu. Bu fuar için bakmakla yükümlü olunan kişilere para vermek olağandı. Geleneğin kökeni bilinmemektedir; fuarın tarihi imparatorluk döneminde yedi günün sonuncusuydu. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.838.

¹⁴⁷Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 26-30 vd., s.209-210.

saklamayı tercih ettiği yazılmaktadır. Bundan dolayı herhangi bir kişi cinsel taciz yaptığını Nero'ya itiraf ettiğinde bu kişinin tüm diğer hatalarını bağışlandı. ¹⁴⁸

Gaius Caligula'dan sonra Nero da sefahat düşkünü ve savurgan bir kişiliğe sahip idi; parfüm kokulu, sıcak ve soğuk sularla yıkanır, erguvan renkli ipek sicimlerle salıverdiği altın ağlarla balık tutardı. ¹⁴⁹

Nero'nun kişisel olarak bir diğer özelliği ise, zalimliğidir. Evinde, sarayda, her yerde zalim bir kişiliğe sahiptir. Ayrıca akrabası olmayan pek çok kişiye saldırı düzenlemiştir. Söylenenlere göre büyük yöneticilerin ölümünden sonra bir kuyruklu yıldız, ardışık gecelerde ortaya çıkmaya başlamış ve Nero'nun bu durumdan endişe duymasından dolayı astrolog Tiberius Claudius Balbillus Modestus ¹⁵⁰ çağrılmıştır. Nedenini öğrendiği zaman zulümlerini sona erdirmek yerine hoşuna gitmeyen durumları mazeret olarak görmüş ve kendisine karşı çıkmaya cesaret edenlerin hayatlarını sona erdirmeye devam etmiştir. ¹⁵¹

Nero'nun ailesindeki ilk kurban üvey kardeşi Britannicus olmuştur. Britannicus, MS 55'te zehirleterek öldürölmüştür. Ardından MS 59'da Nero öz annesi olan Agrippina'yı öldürmüş, devamında ise; iki eşi olan Octavia ve Popaea'yı öldürtmüştur. Ortaya atılan rivayetlere göre, Nero'nun eşi Popaea Sabina araba yarışlarında geç gelen Nero'yu eleştirdiği için Nero karısını tekmeleyerek karnındaki bebek ile birlikte öldürmüştür. Nero'nun şiddete karşı eğilimi bir saplantı şeklindeydi ve birilerini dövebilmek için geceleri arkadaşlarıyla sokağa çıkmaktadır. ¹⁵²

Nero çok fazla senatörü öldürtmüş ve kısa sürede çoğu insanın düşmanı olmuştur. Hatta sonunda kendisini öyle rezil bir duruma düşürmüş ki, bir kitharas ¹⁵³ çalgıcısı ve bir tragedya oyuncusu gibi giyinip danslar etmiş, şarkılar söylemiştir. Roma'da yangın

¹⁴⁸Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 25-28 vd., s.208-210.

¹⁴⁹Eutropius, **Roma Tarihinin Özeti**, (Çev. Çiğdem Menzilioğu), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007, s.181.

¹⁵⁰Daha çok Tiberius Claudius Balbilus olarak bilinir, seçkin bir Antik Roma bilgin, politikacı ve Roma imparatorları Claudius, Nero ve Vespasian için bir mahkeme astroloğuuydu. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.471.

¹⁵¹Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 35-36-37, s.216.

¹⁵²F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.40.

¹⁵³Müzik ve lirik şiir eğitimcisidir. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.322.

çıkınca; Troia'nın sergilediği gibi bir manzarayı seyretsin diye tutup Roma kentini ateşe verdiği düşünülmüştür.¹⁵⁴

Nero, Roma İmparatorluğu'nun en kötü imparatorlarından biri olarak anılmaktadır. İmparatorluğu boyunca hainlik ve cinayetler olmuş, hatta Caligula ile karşılaştırılmış ve ondan daha kötü olduğu düşünülmüştür.

1.4. Nero'un Agrippina ile Olan Mücadelesi

Nero'nun hükümdarlığı üzerinde annesi Agrippina'nın etkili bir kontrol gücü vardır. Agrippina, oğlunun soyundan dolayı bir tür eş güdümden yararlanacağını tahmin etmekteydi ama Nero konsey üyesi olan, Augustus ve Tiberus'un sahip olduğu statüye sahip olamamıştır. Agrippa'nın statü olarak tek gücü, Germanicus'un kızı olmasıdır. İmparatorluğun ilk yıllarının madeni paralarında, Agrippina ve oğlu Nero'nun eşitlikle karşı karşıya geldiğinin belirtilmiş halleri yer almaktadır. Yakın tarihte bulunan bir yazıtta, Achea eyaletinde imparatorluk sahibi Caesaris ve Augustae Agrippinae olarak bir emperyalist Procuratur'dan söz ederken, Agrippina'ya Augusta Mater Augusti unvanını veren yazıtlar ve madeni paraların çok fazla olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁵

Agrippina'nın otoritesi uzun süreli olmamıştır, çünkü oğlu Nero'yu yerleştirdiği egemenlik rolü, Nero'nun kişiliği ile uyumsuzluk içindedir. Ayrıca Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus, Agrippina ve Nero'nun arasındaki otoriteyi engellemek istemektedirler. Hatta Agrippina'nın Nero üzerindeki etkisini sınırlamak için Nero'yu bu konuda kışkırtmışlardır. Agrippina, Claudius'u destekleyenlerden kurtulabilmek için Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus ile uzlaştırma yöntemini uygun gördüğü için onları bizzat kendi seçmiştir.

Bir gün Nero'ya çok sinirlenen Agrippina asıl varisin Britannicus olduğunu söylemiş; Hatta "Nero, Britannicus'un yemeğinde sıcak içecek için konulan suya zehir koydu ve Britannicus öldü." sözlerini kullanmıştır. Nero, bunun üzerine Britannicus'un sara nöbetine tutulduğunu ifade etmiş, hiç kimse Nero'nun söylediklerine inanmamış ama bir şeye yapamayacakları için susmayı tercih etmişlerdir.¹⁵⁶

¹⁵⁴Eutropius, **Roma Tarihinin Özeti**, s.181.

¹⁵⁵S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, (The Augustan Empire MÖ 44 – MS 70), Cambridge at the University Press, London 1934. s.708.

¹⁵⁶S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.195-196.

Nero'nun karakteri, zalimlik ve sanatsal coşkular doğrultusunda gelişme gösterse de, danışmanları özellikle Lucius Annaeus Seneca bu tür eğilimlerini siyasi sorunlardan uzaklaştırarak rakipsiz bir şekilde yönetebilsinler diye teşvik etmiştir. Gençliğinde, bir sanattan diğerine kapılan Nero'nun Acte adlı bir kadına âşık olması olayı, Nero'nun arkadaşları tarafından Agrippina'ya söylenmiştir. Agrippina bu durumun sona ermesini isteyince Nero annesine daha fazla dayanamayacağına karar vermiştir. Agrippina Nero'nun Octavia ile evli kalmasını istemekteydi ama Nero Octavia'yı değil, dostu Marcus Salvius Otho'nun karısı Popaea Sabina ile evlenmek istemekteydi ama Agrippina'nın buna asla izin vermeyeceğini de bilmektedir. Sabina sürekli olarak Nero'yu bu konuda kışkırtmakta ve üzülyormuş gibi davranmaktadır.¹⁵⁷ Aralarında bir dizi çatışmanın ardından Agrippina onur koruyucusu konumundan yoksun bırakılmış ve saraydan uzaklaştırılmıştır. Yeni ikametgâhı bir zamanlar Germanicus'un annesi olan Antonia'ya ait bir ev olmuştur. Agrippina'nın etrafındakiler de onu hemen terk etmişler ve onu teselli edecek kimse kalmamış idi. Birkaç bayan dışında hiç kimse onu ziyaret etmemiş ve edenlerin de şefkatten mi yoksa nefretten mi yaptıkları belli değildi.¹⁵⁸

Nero, Agrippina'yı özel hayatı konusunda daha da engellemek istemektedir. Agrippina'nın her şeyden önce, mahkemeden kovuşturulmasıyla birlikte ortadan kaybolmadığı ve Nero'nun hayatında sadece ölü bir ağırlık olarak ve Octavia'dan kurtuluşunun en büyük engeli olarak yer almaktadır. Nero'nun Poppaea Sabina ile annesi Agrippina arasındaki uyuşmazlığı gün geçtikçe artarak Nero'yu dengesiz olduğu bir noktaya getirmiştir.¹⁵⁹

Nero, MS 59 yılında annesinin yaptıklarından dolayı tamamen annesinden kurtulmaya karar vermiştir.¹⁶⁰ Sextus Afranius Burrus ve Lucius Annaeus Seneca bu konuda sessiz kalarak, Nero'yu engellemeye çalışma düşüncesinin başarısız olacağından korktuklarından ya da Agrippina'nın yaptıklarından dolayı Nero'nun o kadar ileri gittiğine inanmak istememişlerdir.¹⁶¹ Nero özel görüşmelerden kaçınmış ve yalnızca zehir kullanıp kullanmayacağına karar vererek Agrippina'yı öldürmeye karar

¹⁵⁷S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.197-198.

¹⁵⁸S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.282.

¹⁵⁹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 1-2-3, s.304.

¹⁶⁰S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, (Çev. Mehmet Moralı), Alfa Yayıncılık, İstanbul 2015, s.753.

¹⁶¹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 6-7, s.307.

vermiştir. Bu konuda iyi bir fikirle gelen, Anicetus¹⁶² açık denizde dağılmak üzere tasarlanan bir geminin inşa edilebileceğini, rüzgâr ve dalgalar tarafından yapılan olaya kaza süsü verilerek suikastı mantıklı hale getirebileceğini açıklamıştır. Planın ustalığı onay almış ve zamanlama olarak, Nero'nun Baiae'deki Quinquatrus Festivalini (Minerva)¹⁶³ kutlamak için yapacağı gece olarak kararlaştırılmıştır. Suçu gizlemek için ortam karanlık olsun diye Agrippina akşam yemeğine davet edilmiştir. Nero annesinin dikkatini çekmemek ve öfkesini yatıştırmak için konuşurken annesinin her haline tahammül etmesi gerektiğini bilmektedir. Tüm iyi davranışlar Agrippina'nın durumdan dolayı kuşkulandırmasını önlemek için hazırlanmıştır. Agrippina Antium'dan geldiğinde Nero onu bizzat karşılamak için kıyıya giderek, ellerini uzatmış ve bir kucaklamayla karşılayarak Bauli'ye götürmüştür. Orada, bazı tatlı konuşmalar Agrippina'nın kaygılarını hafifletmiştir. Konuşma devam ederken, akşam yemeği partisi uzun süren bir ilişki haline gelmiştir.¹⁶⁴ Yapılan plana göre Agrippina yemekten sonra kendisinin şerefine yapılan bir gemiyle geri dönecektir.¹⁶⁵ Agrippina, neşeyle Nero'ya veda etmiş, hatta göğüslerine veda öpücüğü kondurmuştur. Nero gecenin geri kalanında büyük bir kaygı ile uyanık kalmış ve planlarının yerine getirilmesini beklemiştir.¹⁶⁶ Tüm yapılanlardan dolayı Agrippina, Nero'dan hiç şüphelenmemiştir. Çünkü Nero bütün gece boyunca Agrippina'ya iyi davranıp, onu yalnız bırakmamıştır. Tekne açıldıktan bir süre sonra kürek çekenlerden biri tuzağı harekete geçirmeye başlamıştır.¹⁶⁷ Agrippina'nın yanında ev kölesi olan iki kişi daha vardır. Yola devam ederken neşeyle Nero'nun kalbindeki değişimi ve annenin eski haline getirilmesi hakkında konuşulmaktadır. Sonra bir sinyal verilmiş ve büyük miktarda kurşunla olan tavan çökmüş ve yanındakiler hemen ölmüştür. Agrippina ve Acerronia Polla (hizmetçisi), çöken tavanın ağırlığından korunmak için yatağın yanlarına sığınmışlardır. Genel bir karışıklık oluşmuş ve komplonun farkına varan denizcilerin çoğu komplocuları

¹⁶²Misenum'daki filonun valisi ve Nero'nun özgür adamıydı. Nero annesi Agrippina daha sonra eşini öldürmesi için onu eğitti. Bkz. S. Hornblower-A. Spawforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.84.

¹⁶³Roma dininde MS 19-23 Mart arasında kutlanan şenlik, şenliğin adı belki Martın idus'undan (15. Günü) beş gün sonra gelmesinden kaynaklanmaktadır. Minerva'nın doğum günü sayılırdı, son gün Tubilustrium'du. Şenliği özellikle, urgancılar, dokumacılar, boyacılar gibi işleri tanrıçanın koruması altında bulunan kimseler tarafından kutlanırdı. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.797.

¹⁶⁴Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 1-6 vd., s.304-306.

¹⁶⁵Bu gemiyi Anicetus adında bir azatlısı tasarlamıştı, bkz. Tacitus, **The Annals Of Imperial Roma**, (Çev. Michael Grant), Penguin Books Press, London 1961, s.3.

¹⁶⁶Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 33-34, s.213.

¹⁶⁷S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.184.

engellemiştir. Kürekçiler daha sonra ağırlıklarını bir tarafa atmanın ve gemiyi böyle geri alabilmenin en iyi yöntem olduğunu düşünmüş, ancak acil bir durumla daha önce başa çıkma konusunda tecrübeli olmadıkları için fikir birliğine varamamışlar ve kurbanların yavaşça suyun içine kaymalarına neden olmuştur. Durumu yanlış okuyan Acerronia Polla, Agrippina olduğunu ve imparatorun annesine yardım edilmesi gerektiğini söylemiş ama direkler, kürekler ve deniz araçları ile dövülmüştür. Sessiz kalan Agrippina, böylece tanınma şansını azaltmıştır. Sonrasında yüzerek, Lucrine Gölü'ne ve oradan kendi villasına gitmiştir.¹⁶⁸ Durumdan kurtulan Agrippina, yazdığı mektupta her şeyi anlatmıştır. Geminin kıyıya yakın olduğunu, rüzgârlardan etkilenmediğini ve herhangi bir kayaya çarpmadığını belirtmiştir. Ayrıca Acerronia Polla'nın cinayetini düşünmüş ve aynı zamanda kendi yarasına bakıp, komplodan kurtulmasının tek yolunun varlığının tanınmamasından kaynaklandığı anlamıştır. Yapılan komplodan haberdar olsun diye oğluna anlatması için sadık bir haberciyi göndermiştir.¹⁶⁹ Haberciye kendisinin karşılaştığı tehlike konusunun bildirilmesine ama dinlenmeye ihtiyacı olduğunu ve Nero'nun yapacağı ziyareti ertelemesini de iletmesini söylemiştir. Sonrasında yarasına ve vücuduna ilaçlar uygulamıştır. Acerronia Polla'nın iradesine yönelik bir arama emri vermiştir.¹⁷⁰

Agermus'un Agrippina'dan bir mesajla geldiği söylendiğinde, Nero ne yapacağını şaşırmış ve gizlice Agrippina'nın adamlarından Lucius Agermus'a öldürülme emri vermiş ve imparatora saldırması gerekçesiyle tutuklanıp, bağlı tutulmasını emretmiştir. Annesini suçlu göstermek için kendi hayatına kast edilmiş gibi görünmesini istemiştir. Anicetus'tan Agrippina'nın elçisinin imparatoru öldürmek için gönderilen bir suikastçı olduğu bahanesiyle denizcileriyle birlikte gitmesini ve Agrippina'nın villasını işgal etmesi ve onu öldürmesini istemiştir. Nero girişimi başlatmış ve suçlama için bir senaryo hazırlamıştır. Annesinin imparatorun suikast planını çizdiği ve ardından suçu tespit edildiğinde utancından intihar ettiği söylenmiştir.¹⁷¹ Tarihçi Tacitus'a göre Agrippina'nın son nefesinde dahi oğlunu savunduğu ve üstüne gönderilen adamları Nero'nun göndermediğini dile getirdiğini söylemektedir. Agrippina gelenlere rahmini göstererek "Buraya vurun" demiş, oğlundan hiç beklemediği için, doğurduğu yerden

¹⁶⁸Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 4-5-6, s.306.

¹⁶⁹Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 33-34, s.213.

¹⁷⁰Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 6-7, s.307.

¹⁷¹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 6-7, s.307.

vurulmasını istemiştir. Cesedi aynı gece Augustus'un soyundan gelen birine uygun düşmeyen bir şekilde, alelacele düzenlenen bir cenaze töreniyle yakılmıştır.¹⁷² Nero, sonradan bir suçluluk duygusu yaşamış ve annesinin hayaleti tarafından sıklıkla takip edildiğini söylemiştir. Hatta mistiklerin çağrısına ve gölgelerini yatıştırmaya çalışan mitler tarafından yapılan ayinleri bile vardı. Bundan dolayı Yunanistan'a yaptığı yolculukta, mültecinin suçluların girmesi yasak sözlerini kullandığı, Eleusinian gizemlerine katılmaya cesaret bile edemediği bilinmektedir.¹⁷³

Agrippina'ya olanlar, halk tarafından öğrenildikten sonra, halk kıyıya koşmuştur. Bazıları setlere tırmanmış, çoğu fiziksel olarak mümkün olduğu kadar denize atlamış, bazıları uzanmış kollarıyla yere serilmiştir. Kıyıların tamamı inleme sesi, dualar, çeşitli soru ve cevaplı çığlık sesleriyle dolmuştur. Olay yerine meşalelerle büyük bir kalabalık gelip, silahlı ve tehditkâr bir şekilde, halk dağılıncaya kadar beklemişlerdir.¹⁷⁴

Saygı, Roma'da eskilere dayanan kutsal bir gelenek olduğu için Nero'nun annesini öldürmesi vahşilik olarak yorumlanabilirdi. Nero, Iulius-Claudius soyundan gelen, Augustus'un torununun çocuğu ve Roma'nın beşinci imparatoru olduğu için, annesini öldürdüğü haberinin duyulması ile kısa sürede gözden düşebileceğini tahmin etmektedir.¹⁷⁵ Nero, Agrippina'nın kendisini öldürmeyi denediği hikâyesini yaymak için danışmanlarıyla işbirliği içinde elinden geleni yapmıştır. Olay, Agrippina oğlunu öldürmeye çalışmış, planın başarısızlığını duyunca kendisini öldürmüş diye anlatılmıştır. Doğum gününde Agrippina'nın hainliğinden öldüğü ilan edilmiştir. Fakat herkes gerçeğin farkında ve halkın vicdanı, imparatora karşı karikatürleri dolaştırarak bu aldatmaya tepki göstermiştir. Nero'nun saygınlığını yok etmek ve düşüşünü hazırlamak için hiçbir olayın bu kadar katkısının olmadığı kesindi; Ölümünden kısa bir süre sonra yazılan Oracles'de Nero'dan annesinin katili olarak bahsedilmiştir.¹⁷⁶ Nero altı ay boyunca Roma'ya gelememiştir.

Nero olayın yaşandığı gecenin geri kalanını taşlaşmış bir şekilde sessizce geçirmiştir. Panik bir şekilde ayağa kalkmış ama sersemleyeceğini düşündüğü için şafağı beklemeye karar vermiştir. Sextus Afranius Burrus, ilk önce Nero'ya umut

¹⁷²S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.185.

¹⁷³Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I, II**, 33-34, s.213.

¹⁷⁴Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 7-8, s.308.

¹⁷⁵S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.186.

¹⁷⁶S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.715-717.

vermeye çalışmış; elini tutmuş ve annesinin suç eyleminin görülmeyen tehlikesinden kaçındığı için onu tebrik etmiştir. Nero, aksine iddiada bulunarak, kendi kurtuluşundan ve annesinin ölümüyle ilgili gözyaşlarından memnun görünmediğini göstermiştir. Kara alanlarının görünümü, denizin ve deniz kıyısının acımasız görüntüsü sürekli gözlerinin önünde olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁷

Agrippina'nın ölümüne en çok Nero'nun sevgilisi Poppaea Sabina sevinmiştir ama ikinci engel de Nero'nun karısı Octavia idi. Kısa sürede Nero'yu kışkırtarak boşanmalarına neden olmuş ve MS 62'de evlenmişlerdir.¹⁷⁸ Yahudi tarihçi olan Josephus bu evlilik için çok farklı bir Poppaea Sabina portresi çizmiştir. Aynı dine mensup oldukları için, Poppaea Sabina'yı, Nero'yu Yahudilere merhametli davranmaya teşvik eden oldukça dindar bir kadın olarak tasvir etmiştir.¹⁷⁹

1.5. Nero'nun İmparatorluğunun Başlaması

Claudius hayatının sonuna doğru hem Agrippina'yı hem de Nero'yu benimsemesine dair yapmış olduğu evliliğinden pişmanlık duyduğuna dair bazı belirtiler ifade etmiştir. Claudius, sarayda Britannicus'la karşılaşınca onu kucaklamış ve ona babasının yaptığı her şeyin bir hesabının olacağını söyleyerek; “Yarayı yaratan kişi onu iyileştirecektir.” sözlerini söylemiştir. Britannicus'a erkeklik togası vermeye karar verdiğinde Britannicus henüz genç ve olgunlaşmamış olmasına rağmen şunları da eklemiştir: “Böylece Roma halkı nihayet gerçek bir Sezar'a sahip olabilir.”¹⁸⁰

Agrippina'nın amacı tahta kendi oğlunu geçirmekti ve bunun için Claudius'un MS 51'de Nero'yu varisi ilan etmesi ile ilk adımını atmıştır. Agrippina ikinci adım olan Claudius'un ölümü için, MS 54 tarihinde Claudius'un akşam yemeği olan mantarın içine zehir koydurttuğu bilinmektedir.¹⁸¹ Claudius'un ölümü ile ilgili olarak Suetonius:

“...Claudius'un zehir ile öldürüldüğüne inanılır; ancak zehrin ne zaman ve kim tarafından verildiği tartışma konusudur. Kimileri, Claudius'a zehri kaledeki bir şölende rahiplerle birlikte yemek yerken, kendi çeşnicesi olan hadım edilmiş Halotus'un verdiğini, kimileri de evdeki bir şölende bizzat Agrippina tarafından çok sevdiği mantarla birlikte

¹⁷⁷Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 7-8, s.308.

¹⁷⁸O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.239.

¹⁷⁹F. Josephus, *Antiquity of the Jews XX*, (Çev. William Whiston), Loeb Classical Library 489, Harvard University Press, Cambridge 1943, s.8.

¹⁸⁰Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, I, 42-43-44, s.193.

¹⁸¹S. W. Bauer, *Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar*, s.752.

verildiğini anlatır. Bundan sonra olanlar hakkında da çeşitli söylentiler vardır. Birçok kişi zehri içer içmez dilinin tutulduğunu ve gece boyunca işkence ediliyormuş gibi acı çektikten sonra gün doğmadan öldüğünü söyler. Birkaç kişi de zehri aldıktan sonra uyuduğunu, çok yediği için midesindeki her şeyi kustuğunu, bitkin düştüğü için bir şeyler yiyerek kendine gelmesi bahane edilerek, zehrin şırıngayla sıkılarak yeniden verildiğini söyler...¹⁸²

Claudius MS 13 Ekim 54 tarihinin sabahında ölmüş ama durum kimseye haber verilmemiştir. Nero resmi olarak hazırlanmış ve Agrippina babalarını bekleyen Britannicus ve Octavia'yı oyalama görevini üstlenmiştir. Ayrıca Agrippina, İmparatorluk muhafızlarına da Claudius'un sağlığıyla ilgili farklı bilgiler vermiştir. Amacı zaman kazanarak haleflerle ilgili kehanetin gelmesini beklemek idi. Tiberius Claudius Neron Sezar belirmiş ve törenler ardı ardına o kadar iyi ayarlanmıştı ki kimse "neden" diyemeden Nero'yu alkışlamıştır. İmparatorluk Muhafızları Nero'yu alkışlayarak tahtırevana bindirip, Servilian Bahçeleri'ndeki kamplarına götürmüştür. Nero onlara gelenek olan para armağanlarını vereceğini söylemiş ve böylece daha 17 yaşında iken, imparator ilan edilmiş ve imparatorluğu aynı gün Senato tarafından onaylanmıştır. Kimse Claudius'un vasiyetini bile okumamıştır.¹⁸³ Nero, üzerine düşürülen bütün büyük onurları reddetmiş, kendisine sunulan "Anavatan Babası" unvanını yaşından dolayı uygunsuz durur diye kabul etmemiştir.¹⁸⁴ Nero, sadakatini sağlamak için Praetoria Alayı'na rüşvet vermiş ve Lucius Annaeus Seneca'nın hazırlamış olduğu konuşmada Augustus'un isteyeceği yetkilerin bazılarını geri vereceğine dair vaatlerde bulunmuştur.¹⁸⁵

Nero imparator olmuş ama Britannicus'un on dördüncü yaş gününü tamamlayacağı güne yaklaşmaktadır ve Nero bundan endişe duymaktadır. Ancak Britannicus'a karşı uygulanabilir bir suçlama olmadığı ve erkek kardeşinin ölümü için açıkça bir emir vermeye cesaret edemediği için gizli çalışmaya başlamış ve bir zehir emretmiştir. Bu konuda üne sahip olan, Locusta adındaki kişiye bu görevi vermiştir. Britannicus'a ilk zehir dozu kendi öğretmenleri tarafından verilmiş, ancak bir bağırsak hareketi ile Britannicus bunu geri atmış, bu yüzden etkisi hemen öldürücü olmamıştır. Fakat Nero'nun beklemek gibi sabrı yoktu, kürsüyü tehdit etmiş ve zehirleyicinin

¹⁸²M. Hakman, **Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta**, Aksaray Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi Yayınları, S.5, Aksaray 2015, s.38-39.

¹⁸³S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.194-195.

¹⁸⁴Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I, II**, 7-10 vd., s.199.

¹⁸⁵S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, s.753.

infazını emretmiştir. İmparatora daha hızlı bir ölüm sözü verilerek, Britannicus daha önceden test edilmiş toksinler tarafından zehirlenmiştir.¹⁸⁶

Zehir, Britannicus'un çok sıcak olan ve tatma sürecinden geçen bir içeceğine konulmuştur. Isısı nedeniyle reddedildiğinde, biraz soğuk suya ilave edilmiş ve Britannicus'un vücudunda o kadar etkili bir şekilde yayılmış ki, konuşma ve nefes alma gücünün ikisini de anında kesmiştir. Etrafında oturanlar arasında alarm oluşmuş ama keskin bir anlayışı olan kişiler koltuklarında hızlı bir şekilde sadece Nero'ya bakmışlardır. Görünüşte habersiz olan kişiler, bunun Britannicus'un erken doğmadan beri var olan epilepsiyle bağlantılı, düzenli bir olay olduğunu, görme ve duyularının yavaş yavaş geri döneceğini belirtmişlerdir. Ancak Britannicus'un kız kardeşi Octavia panik olmuştur. Octavia'da keder, şefkat ve tüm duygularını gizlemeyi öğrenmiş ve böylece kısa bir sessizliğin ardından, ziyafet yeniden başlamıştır.¹⁸⁷

Bir gecede Britannicus'un ölümü ve cenaze töreni için hazırlıkları yapılmıştır. Dönemin yazarları, ölümden bir kaç gün önce Nero'nun genç Britannicus'tan cinsel olarak fayda sağladığını ve bundan dolayı sonunun kurtuluş olarak görülebileceğini kaydetmişlerdir. Nero, aceleyle elde ettiği gizlilikleri atalarının köklü bir uygulaması olduğunu ilan ederek, zamansız cenazelerin halkının bakışlarından uzaklaşmasının, törenle geri durmamasının şart olduğunu söylemiştir. Bundan sonra, Senatörler ve halk imparatora yüce iktidarda doğan bir ailenin tek kurtulanı olarak daha fazla destek vermelidir.¹⁸⁸ Nero'nun buradaki amacı Britannicus'un ölümüne karşı tepkileri en aza indirmektir.

Aslında tahta geçmesi gereken kişi Claudius'un öz oğlu Britannicus idi ama Nero ve Agrippina'nın entrikaları Britannicus'un öldürülmesine neden olmuştur.¹⁸⁹ Olayı Nero'nun yaptığı iddia edilse de ispatlanamamıştır.¹⁹⁰ Oğlunu tahta çıkartmayı başarmış olan Agrippina, imparatorluktan kendisine de pay almak istemiştir. Agrippina'nın bu tutkusu Lucius Annaeus Seneca'nın ve Sextus Afranius Sextus Afranius Burrus'un entrikaları karşısında yenilgiye uğramıştır.¹⁹¹

¹⁸⁶S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.278-279.

¹⁸⁷S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.281.

¹⁸⁸S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.282.

¹⁸⁹Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 33-34, s.213.

¹⁹⁰O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.238.

¹⁹¹E. Gibbon, *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş Ve Çöküş Tarihi I*, s.173.

Nero başa geçtiği zaman 17 yaşında olmasına rağmen icraatlarıyla kendini gösterebilmiştir.¹⁹² Nero'nun ilk beş yılı çok iyi geçmiş ve bu yüzden bu dönem; Quinquennium Nerois olarak adlandırılmıştır. Bu onun Lucius Annaeus Seneca'yı dinlediğinin kanıtıdır.¹⁹³ Lucius Annaeus Seneca'nın hazırlamış olduğu konuşma, insanı büyüleyen ve çağdaş, kulağa iyi adapte olmuş bir yeteneğe sahip olan büyük bir karmaşıklığa sahiptir. Boş zamanlarını geçmişi karşılaştırarak geçiren yaşlı insanlar, Nero'nun başka bir adamın söylemine ihtiyaç duyan en üstün gücün sahiplerinin ilki olduğunu gözlemlemiştir.¹⁹⁴

Nero'nun yönetimindeki ilk işleri arasında Claudius'un tanrılaştırılması yer almaktadır.¹⁹⁵ Kısmi saygı gösterisiyle birlikte Claudius'a resmi bir cenaze töreni yapmış ve ana tanrısı olduğunu duyurmuştur.¹⁹⁶ Claudius'un naaşı, debdebeli ve görkemli bir törenle Augustus'un anıt mezarına defnedilmiştir.¹⁹⁷

Nero, Augustus'un ana hatlarını ilke olarak çizmiş, özellikle son zamanlarda yıkıcı kızgınlığa neden olan meselelerden kaçınmaya çalışmıştır. Nero, özel hayatını ve devletle ilgili olayları ayrı tutmuştur. "Senato eski işlevlerini korumalı ve devam etmelidir." demiştir. Nero daha çok sorumluluğunda olan ordularla ilgilenmiştir.¹⁹⁸

Lucius Annaeus Seneca, Agrippina tarafından Nero'nun eğitimi için seçilmesini sürgündeki sekiz yılının ödülü olarak görmüştür.¹⁹⁹ Seneca Nero'nun eğiticisi ve danışmanı olarak geleceğin imparatorunu başlangıçta iyi eğitebilmek için, sonraları da doğru yola getirebilmek için çabalamıştır.²⁰⁰ Lucius Annaeus Seneca, Sextus Afranius Burrus'la birlikte consul olarak devleti idare etmiştir. Traianus'a göre; "Hiçbir Princeps'in egemenliği, Nero'nun ilk beş yılı ile yarışamaz." Nero'nun ilk dönemleri iyiydi ve cinayetlerin çoğu önlenmiştir. Zamanla Nero değişince Lucius Annaeus Seneca Nero'yu etkilemek için De Clementia'yı yazmış; Nero'yu adalet, insaf ve hoşgörüyü çağırmış ama tüm bunlar işe yaramamış, Nero'nun içindeki vahşiliğin dışarı

¹⁹²D. R. Dudley, **The Civilization Of Rome**, Mentor Books, ABD 1960, s.165.

¹⁹³S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, s.753.

¹⁹⁴Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 7-8, s.308.

¹⁹⁵F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.39.

¹⁹⁶Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I, II**, 7-10 vd., s.199.

¹⁹⁷F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.39.

¹⁹⁸Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 4-8 vd., s.273-274.

¹⁹⁹L. A. Seneca, **Ahlak Mektupları (Ad Lucilium Epistulae Morales)**, s.12.

²⁰⁰L. A. Seneca, **Epistulae Morales İçinde**, (Çev. Türkan Uzel), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, s.11.

çıkmasına engel olamamıştır. Sextus Afranius Burrus'un 62'de ölmesiyle Nero'nun yanında Tigellinus gibi yalancı ve çıkarıcı insanlar yer almaya başlamıştır. Lucius Annaeus Seneca bu dönemde yaşadıklarını Epistulae Morales isimli kitaplaşan mektuplarında anlatmıştır.²⁰¹ Nero, yönetiminin başlarında icraatıyla olumlu bir tablo çizmiş olsa da, zamanla, tiranlığa eğilimli doğasını göstermeye başlamıştır.²⁰² Nero'nun kendi öz annesini öldürmesi ve Sextus Afranius Burrus'un zehirlenmesi sonrasında Lucius Annaeus Seneca saraydaki tek yetkili kişi olarak kalmıştır.²⁰³ Lucius Annaeus Seneca MS 65'te Nero'ya düzenlenen suikastta isminin geçmesiyle intihara zorlanmıştır. Seneca'nın suikast ile hiçbir ilgisi yoktu ama Nero'nun Lucius Annaeus Seneca'nın hayatına son vermek için özellikle bu fırsatı kaçırmadığı bilinmektedir.²⁰⁴

²⁰¹L. A. Seneca, **Ahlak Mektupları (Ad Lucilium Epistulae Morales)**, s.13.

²⁰²A. Yakut, "*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*", s.191.

²⁰³L. A. Seneca, **Bilgelik Sarsılmazlığı Üzerine: İnziva Üzerine**, (Çev. Cengiz Çevik), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019, s.vii.

²⁰⁴L. A. Seneca, **Bilgelik Sarsılmazlığı Üzerine: İnziva Üzerine**, s.27.

İKİNCİ BÖLÜM

NERO'NUN SİYASİ, SOSYAL ve EKONOMİK FAALİYETLERİ

2.1. Nero Dönemi Siyasi İlişkiler

Nero, yaşının genç olmasına ve imparatorluk yönetiminde herhangi bir tecrübesi bulunmamasına rağmen mücadeleci yapısı, çabuk öğrenebilmesi, askeri seferlerde iyi kumandanlar seçebilmesinin getirmiş olduğu avantajlar ile bilhassa dış siyasette başarılı bir politika izlemiştir. Ayrıca Nero'nun, İmparator temsilcisi Sextus Afranius Burrus ve öğretmeni Lucius Annaeus Seneca gibi tecrübeli danışmanlara da sahip olması imparatorluğun yönetiminde büyük önem teşkil etmektedir.²⁰⁵

İmparatorluğun ilk yıllarında ülkeyi Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus yönettiği için Nero'nun tecrübe kazanmak yerine, yönetim işlerinden iyice uzaklaştığı bilinmektedir. Herhangi bir sorumluluk almayan Nero, Roma'da kendi istekleri doğrultusunda hareket etmiş ve zamanla yaptığı laçkalıklar, eyaletleri de etkilemeye başlamıştır.²⁰⁶ Hatta Nero, orduyu İngiltere'den çekmeyi düşünmüş ama ebeveynleri tarafından bahsedilmiş olan görkemden uzaklaşmış gibi gözükme korkusundan dolayı bu fikrinden vazgeçmiştir.²⁰⁷

Nero, Achaea'ya yapacağı yolculuk öncesi Vesta Tapınağı'nı²⁰⁸ ziyaret etmiş ve ziyareti sırasında ayağa kalkarken kıyafetinin püskülünün takılıp, bir anda gözü kararmasını bir işaret olarak yorumlamıştır. Nero, İskenderiye'ye gitmemek için bahane aramaktaydı ve bu yaşanan olay onun fikrinin değişmesi için yeterli olmuştur. Nero

²⁰⁵O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, X/4, Amasya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Journal of History Studies, Amasya 2018, s.62.

²⁰⁶C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.203.

²⁰⁶Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 16-19 vd., s.203.

²⁰⁶S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.713.

²⁰⁷Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 16-19 vd., s.203.

²⁰⁸Bütün Romalı ailelerin evlerinde ocak başında Vesta'ya tapılırdı ve devlet kültü aile kültüne dayandığından ötürü Forum Romanum'daki küçük bir yuvarlak tapınakta devleti simgeleyen ocağın ateşi hep yanık tutulurdu. Her yıl 9 Haziran'da Vesta'nın şenliği için tapınak evli kadınlara açılırdı. Tapınağın en tanınan özelliği dairesel ayak izidir. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.978.

önceden açtırmış olduğu yelkeni, hem dini nedenler hem de tehlike duygusuyla askıya almış ve İskenderiye gezisini iptal ettirmiştir.²⁰⁹

Nero, saltanatın başlangıcından itibaren daha çok Armenia ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Karadeniz bölgesinde bulunan korsanlardan dolayı bölge, bir filo tarafından korunurken, güvenliğiyle ilgili Bosporan Krallığı ilgilenmekteydi ve bu durum krallığın bağımsızlığını tehlikeye girmesine neden olmaktadır. Nero, Sarmyalılara karşı bir saldırı planlamış ve planında Roma İmparatorluğun sınırlarının genişlemesi ile sonuçlanmasını istediğini belirtmiştir. Roma sınırı genişlerken, Armenia'da durum tersine dönmüştü, ordunun moralini yükseltmek gerekli olduğu için yeni koloniler ya da eski kolonilerdeki yeni yerleşimler tasarlanmıştır. Savaş için fillerin büyük bir kısmı İtalya'dan getirilmiş, yarımada'daki nüfusun azalmasıyla İtalya mücadelesinde yardımcı olmuştur. Nero'nun doğum yeri Antium'daki yerleşim yeri şerefine; Nuceria'da, Capua ve Tarentum'un eski kolonilerinde yeni bir koloni yerleştirilmiş; askerler ise, Campania, Tegeanum ve Pompei'ye yerleştirilmişlerdir. Bununla birlikte Nero sömürgelerin statüsünü ortaya çıkarmış olsa da, Pompei'ye verilen bağışın MS 63'te yaşanan depremde zararın telafisi anlamına gelebileceği düşünülmektedir.²¹⁰

2.1.1. Britannia ile İlişkiler

İmparatorluğun sınırlarının büyüyüp, genişlemesi sınırları koruyan orduda yer alan asker sayısının çoğaltılmasını gerekli kılmıştır. Bir eyalet alındıktan sonra bölgede düzen kurulurken dikkatli olunması gereklidir, çünkü uygulanacak olan yanlış yöntem ya da yönetimdeki yanlış kararlardan kaynaklı olarak kötü sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bu duruma en iyi örnek MS 60'da Britanya'da meydana gelen Iceni Ayaklanması olmuştur.²¹¹

MS 52'de Ostorius'un ölümünden sonra Romalılar yaklaşık sekiz yıl kadar bölgede herhangi bir faaliyet gerçekleştirmeden yaşamaya devam etmişlerdir. Iceni Kralı Prasutagus (MS 47-61), sahip olduğu servetle ünlü bir kişidir. Hayattayken kendi hane halkını zarardan uzak tutacağını düşünerek, imparatorluğunu ve iki kızını mirasçıları olarak Roma iradesine sokmuştur. Daha sonrasında çıkan isyanın başında

²⁰⁹Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 16-19 vd., s.203.

²¹⁰S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.713-715.

²¹¹C. Freeman, *Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*, s.496-497.

yer alan Prasutagus, Roma ile müttefik olduğu için Romalıların ailesine mülk bırakacağını umut etmekteydi ama bu beklentisi gerçekleşmemiştir.²¹² Kral Prasutagus öldüğü zaman Roma'nın yerel memurları durumu farklı yorumlamış ve toprakları yağmalamaya başlamışlardır.²¹³ Britanya'da yer alan Roma askerleri Nero'nun ülkedeki tavrını örnek alarak umursamaz bir tavır sergiledikleri görülmüştür. Iceni'nin tamamı, Romalılara hediye edilmiş ve kralın akrabalarına köle muamelesi edilmiş, atalarının mülklerinden mahrum bırakılmışlardır.²¹⁴ Askerler, Caratacus'un eski başkenti olan Camulodunum üzerine kendileri için yeni bir kent inşa etmeye başlamışlardır. Bu kentin içinde yaşayacak olanlar ise, deneyimli askerler olacaktır. Bu inşaat için işgücüne ihtiyaç vardı ve yakında yer alan Trinovantes kabilesinin topraklarına el konularak, halkın çalışması için köleleştirildiği bilinmektedir.²¹⁵

MS 60'da Iceni kralının dul eşi Boudiccea²¹⁶ ve iki kızına işkence edilip, kızların ırzına geçilmiştir. Bu yapılanlar isyanın çıkması için bir sebeptir. Britanya'da yer alan katılık MS 60 yılında reisleri Boudiccea önderliğindeki Iceni kabilesinde büyük bir ayaklanmaya dönüşmüştür.²¹⁷ Aşağılanan, dayak yiyen ve zarar gören Boudiccea'nın isyanına baskı altında olan Trinovantes kabilesi de katılmıştır.²¹⁸ Boudiccea bir krallık için intikam almak istemediğini açıklamıştır. Halktan biri olarak özgürlüğünü kaybettiğini, kırbaçlandığını ve kızlarının cinsel tacize uğradığını söylemiştir.²¹⁹

Boudiccea önderliğinde toplanan isyancılar Britanya'yı işgal eden Roma'ya karşı şiddetli bir saldırı yapmış ve bölge kısa sürede karmaşaya sürüklenmiştir. İsyanı bastırmak yaklaşık bir yıl kadar sürmüştür. Olay Roma'ya karşı bir tepki oluşmasına ve Camulodunum'da yer alan Britonlar'ın (Keltlerden oluşan halk) Romalı kadın, erkek ve çocukları vahşice öldürmesine neden olmuştur. Camulodunum kolonisine yerleşmiş ve orada yaşayan halk evlerinden sürülmüş, topraklarından atılmışlar ve onlara “savaş

²¹²Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 30-31, s.319.

²¹³C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.496-497.

²¹⁴Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 30-31, s.319.

²¹⁵S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, s.753-754.

²¹⁶(Boudicca hatalı şekli)Doğu Anglia'da yaşayan bir boyun, Iceni'nin İngiliz kralının karısı. Kralın MS 61'de ölmesinden sonra Romalıların ailesine küstahça davranmaları, Roma valisi Suetonius Paulinus Anglesey'de savaşırken kraliçenin İngilizlerin başına geçip Roma egemenliğine karşı ayaklanmasına yol açtı. Sonrasında bozguna uğrayan Boadicea'nın zehir içtiği söylenir. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.144.

²¹⁷C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.496-497/476.

²¹⁸S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, s.754.

²¹⁹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 33-34-35, s.321 Popüler Bilim Kitapları, Ankara 2010, s.290-322.

esirleri” veya “köleler” denmiştir.²²⁰ Bölgeyi koruyan az sayıda asker vardı ve bölgede yer alan herkes katledilmiş, deniz tamamen kan rengine bürünmüştür.²²¹

MS 58’de bölgeye gelerek valiliği devralmış olan Gaius Suetonius Paulinus²²² ayaklanan halkı MS 60-61’de tekrardan itaat altına almıştır. Mona Adası’nda saldırı için hazırlanmış ve güvencesiz sığın alanlardaki tehlikeyi önlemek için düz dipli tekneler yaptırmıştır. Böylece piyadeler geçebilmiş; süvariler kıyıları takip ederek ya da suların daha derin olduğu yerlerde yüzerek onları izlemişlerdir. Kıyıda onlarla yüzleşmek için düşman hattı yer almaktadır, yoğun bir silah ve adam dizisi, aralarında kürklüler, darmadağınık saçları olan ve meşaleleri yakan kadınlarda yer almaktadır. Daha sonra, komutanlarının teşviki ile kadın grubundan korkmamak gerektiğini anlayarak ileriye doğru yüklenmiş ve onları kendi alevleriyle sarmıştır.²²³

Okyanus bir süre kanlı bir tonda kalmış ve insan cesetlerinin izleri, Britanyalıların umutlarını ve askerlerin korkularını besleyerek, gelgit dalgası tarafından geride bırakılmıştır. Ancak, Suetonius çok uzakta olduğu için, askerler, tedarikçi Catus Decianus’tan yardım istemişlerdir. İki yüz silahlı adam gönderilmiş ve ayrıca kasabada küçük bir düzenli grup da bulunmaktadır. Savunucular, korunma için tapınak inşa etmeleri düşüncesine güvenmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca, planlarını sabote etmeye çalışan isyan suçlamalarından etkilenmişlerdir. Çünkü bir hendekte ya da surda bıraktıkları, yaşlıları ve kadınları kaldıramadıkları ve sadece genç erkekleri geride bırakmadıkları anlaşılmıştı ve kısa sürede bir barbar sürüsü tarafından kuşatılmışlardır. Geri kalan her şey yağmalanmış veya yakılmış, ancak askerlerin toplandığı tapınak iki günlük bir ablukaya maruz kalmış ve sonrasında fırtına yaşanmıştır. Dahası, Britanyalılar Romalıları rahatlatmak için gelen Dokuzuncu Lejyon’un mektubuyla Petillius Cerialis’le²²⁴ tanışmış ve lejyonunu yok ederek bütün piyadelerini öldürmüş,

²²⁰Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 30-31, s.319.

²²¹S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma’nın Dağılmasına Kadar**, s.754.

²²²MS 41’de eski general olarak Mauretanian’lara karşı komuta etti ve Atlas dağlarını geçen ilk Romalıydı. Boudicca’nın isyanını bastırmada yer aldı (MS 61) ancak yeterince yoğunlaşmadan Londinium’a Verulamium’u terk etmek zorunda kaldı. İsyancılara karşı ciddiyeti, savcı Classicianus ile uyumsuzluğa yol açtı. MS 69’da Otho’yu destekledi ve Bedriacum seferinde başrolde yer alarak, Vitellius ile anlaştı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.865.

²²³Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 30-31, s.319.

²²⁴Vespasian’ın bir akrabasıdır. Boudicca isyanında ciddi bir yenilgiye uğradı (MS 61). Flavius güçleri Roma’yı ele geçirirken, Galya ve Rhineland’de düzeni yeniden sağlamak için görev yaptı. Daha sonra Julio Civilis’in isyanını ezdi ve valisi olarak İngiltere’ye döndü. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.182.

Cerialis süvari ile kampına kaçmıştır. Bu felaketten ve savaşa girdiği eyaletin düşmanlığından endişe duyan tedarikçi Catus, Galya'ya geçmiştir.²²⁵

Ancak Suetonius şaşırtıcı bir kararlılık göstererek düşmanlarının ortasından Londinium'a²²⁶ geçmiş ve orayı, operasyon üssü olarak seçip seçmemesi konusunda yanılığa düşerek boşaltmıştır. Savaşmayan kadınlar ve yaşlılardan zayıf olanlar dışındakiler, düşman tarafından boğulmuştur. Aynı felaket Verulamium²²⁷ kasabasında gerçekleşmiş, yağmalanan ve çok çalışmayı reddeden barbarlar, güvenlik maksadıyla askeri hareketle tahıl ambarı için güçlü kaleleri almış ve gardiyanları zorlamıştır. Bu yerlerde yetmiş binin üzerinde Roma vatandaşının ve müttefikinin hayatını kaybettiği kesin olarak bilinmektedir. Saldırıda esir alınmamış, kişiler satılmamış ya da savaş sırasındaki gibi herhangi bir insan ticaretine maruz bırakılmamış; aksine acımasızca katletme, darağacına asma, yakma ve çarpmıha germe gibi cezalandırmalar yapılmıştır.²²⁸ Hatta Britonlar; “Astılar, yaktılar ve çarpmıha gerdiler.” diye belirtmektedir.²²⁹ Bu şekilde intikam alacaklarını düşünmekteydiler. Suetonius, On Dördüncü Lejyon ve yakındaki yerleşim birimlerin -toplamda yaklaşık on bin adam- silahını kullanmış ve daha fazla geciktirmeden sahayı almaya hazırlanmıştır. Dolayısıyla, lejyonerler etraflarındaki sıralara dizilmiş, hafif piyadeler etraflarında konuşlanmış ve süvariler kanatların üzerine fırlamıştır. Bunun aksine, Britanya'nın askerleri, daha önce görülmemiş bir şekilde cesaretlendirilmiş, zafere tanıklık etmeleri için eşlerini yanlarında getirmiş, arabalarını düzlüğün en ucuna yerleştirerek bu konuda kendilerine güvenmişlerdir.²³⁰

Suetonius adamlarının cesaretine güvenmesine rağmen, barbarların gürültüsüne ve boş tehditlere aldırış etmemiştir. Lejyonlar çok olmasına rağmen, sadece bir avuç adamın savaşın sonucuna karar verdiğini ve onlar gibi küçük bir gücün bütün ordunun

²²⁵Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 32-33, s.320.

²²⁶(Belki de 'Londinos'un yeri', 'şiddetli yer' anlamına gelir) Orjinal olarak Thames nehrinin ağzında Walbrook'u çevreleyen iki tepenin doğusunda anlaşılmıştır. Tacitus, Boudicca'nın isyanı sırasında (MS 61) önemli bir ticaret merkezi olduğunu ve ana kasabalarda Londinium, Verulamium ve Camulodunum'da 70000 kişinin öldüğünü belirtir. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.512-513.

²²⁷Britanya'da modern St. Albans yakınında bir kasaba. Tacitus'a göre MS 61'de Boudicca tarafından yağmalandı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.942.

²²⁸Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 32-33, s.320.

²²⁹C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.497.

²³⁰Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 33-34-35, s.321.

şöhretini kazanacağını belirtmiştir. Sadece sıkı bir düzende durulmalı, kanlı katliamlara kalkan ve kılıçlarla, yağmalama düşünceleri olmadan devam etmeleri gerekmektedir. “Zafer kazanıldığında her şey bize geçecek.” şeklindeki komutanın sözlerini takip eden coşku ve uzun savaş tecrübeleriyle birlikte askerlerinin, ciritlerini fırlatmaya hazır hale geldiği hevesiyle, Suetonius savaşın sinyalinin vermiştir. İlk önce, lejyonlar savunma için sınırlandırılmış arazide tutulmuş ama düşman kapandığında, lejyonerler ciritleri onların üzerlerinde kullanmıştır. Yardımcıların yükü eşit derecede ve mızraklar hizalıyken süvariler karşılaştıkları sert dirençlere çarpmıştır. Britanyalıların geri kalanları geri döndüğünden kaçmak imkânsızdı. Çünkü etraflarında konuşlandırılan vagonlar tüm çıkışları engellemiş bir haldedir. Zafer o gün kazanılmış, raporlarda düşman ölü sayısını seksen binin altına düşmediği, kabaca dört yüz Romalı asker öldüğü ve daha fazlasının yaralandığı belirtilmektedir.²³¹ Boudicca kaçmış ve zehir içip hayatına son vermiştir.²³² İsyanlılar ilk olarak merkeze daha sonra diğer yerlere yönelmiştir. Tacitus öldürülenlerin sayısını 70000 olarak ifade etmiştir.²³³

İmparator, dokuzuncu yardımcı grubun yanı sıra, düzenli lejyonerlerle iki süvari askerini daha göndererek gücünü arttırmıştır. Kohorlar ve süvari filoları yeni kış mahallelerine yerleştirilmiş, direnen kabileler ateş ve kılıçtan harap olmuştur. Özgürlerden biri olan Polyclitus, Britanya’daki durumu gözden geçirmek için gönderilmiş, Nero’nun amacı adamın yalnızca yasal ve procurator arasında uyum kurulması değil, barbarların asi ruhunun pasifize etmektir. Ancak raporda her şey imparatorun tonuna indirilmiş ve Suetonius operasyonlardan sorumlu tutulmuştur. Kıyıda birkaç gemiyi ve kürekçilerini kaybettikten sonra, hâlâ bir savaş devletin var olduğu gerekçesiyle ordusuna Publius Petronius Turpilianus’a²³⁴ geçmesi emredilmiştir. Zaferden sonra Nero, Suetonius’u geri çağırarak, bölgede sükûnet sağlanmış ama iki taraf da büyük kayıplar vermiştir.²³⁵

²³¹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 35-39 vd., s.322-323.

²³²M. B. Şenocak, “*Anadolu’da Roma Lejyonları ve Askeri Birlikleri*”, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2014, s.73.

²³³C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.497.

²³⁴(konsolos MS 61)Britanya valisi olarak Suetonius Paulius’un yerine geçti. Onun politikası barıştı. Pisonian komplosunun bastırılmasına katkıda bulundu. Bkz. C. Dio, 63, **Epitome of book**, 27. 1; Plut.(A. Momigliano-T.J. Cadoux-B. Levick, **Oxford Research Encyclopedia**, s.30.)

²³⁵Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 37-38-39, s.323.

2.1.2. Germania ile İlişkiler

Roma kuvvetleri Germania'nın orta Rhein'in kuzeyinden Moguntiacum'a (Mainz) ve Colonia'nın (Köln) kuzeyine kadar olan bölgeden çekilmiş hatta yapılan ticareti de burada bırakmıştır. Roma kendini korumak istediği için Rhein'in sağ sahilinde geniş ve iskân edilmemiş bir çizgi bırakmıştır. Aşağı Rhein bölgesi ordunun yiyecek ihtiyacı için bırakılmış idi. MÖ 57'de Frisii kabilesi burayı işgal etmek için harekete geçmiş ama kısa sürede geri adım atmıştır. Bir yıl sonra bu olayı Angrivarii kabilesi yapmak istemiş ve onlarda geri adım atmak zorunda kalmışlardır. Çünkü Roma ordusu erken davranarak oluşabilecek tehlikeyi önceden önlemiştir.²³⁶

2.1.3. Armenia ile İlişkiler

Nero imparator olduktan sonra eyaletler ile ilgili emirler vermiştir. Eyaletlerin düzenlemesi ile ilgili tek gelişme Armenia'ya²³⁷ bağlı Pontos Polemoniakos krallığının Galatia Eyaleti ile birleştirilmesinde yaşanmıştır.²³⁸

Parth Kralı Vologaeses (MS 51-78) bir konsey toplantısı yaparak, Tiridates (MS 62-88) 'i yanına almış ve konuşmaya başlamıştır:

“Benimle aynı babadan doğan bu adam, yaşlarımıza bakarken bana en yüksek unvanı verdi ve Pacorus için iktidardaki üçüncü sınıf krallık olarak kabul edilen Armenia'yı ele geçirdim. Medes'i çoktan aldım. Ve kırma kardeşler arasındaki geleneksel nefret ve kavgalar, ailemizin sorunlarına uygun bir çözüm bulduğumu sanıyordum. Romalılar yolumuza devam ediyor ve ihlalleri hiçbir zaman hiçbir işe yaramayan bir barış anlaşmasını çiğniyorlar ve bu onlar için yıkım anlamına geliyor. İnkâr etmemeliyim: Atalarımız tarafından elde edilen kazanımları, kan dökmek yerine adalet temyiziyle, silahla müzakere ile korumayı tercih etmeliydim. Yalıtım yaparak hata yaptıysam, cesaretle değişiklik yapacağım. Gücün ve saygınlığın, en azından, yok edildi ve onlara, en büyük ölümlülerin küçümsememesi gereken ve tanrılar tarafından saygı duyulması gereken ılımlılık için bir üne eklendi.”

²³⁶Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 3-4-5, s.340.

²³⁷Corbula, MS 58'de Armenia Eyaleti başkentlerinden Artaksata'yı, ardından eyaletin ikinci başkenti Tigranokerta'yı ele geçirir; böylece Armenia yeniden Roma hâkimiyetine geçer. Ancak Parthlar'ın yeniden Armenia topraklarına girmesi yeni bir sıkıntının yaşanmasına neden olur. MS 66'da Parthlarla bir antlaşma yapılır. Bu antlaşma gereğince Armenia kralı artık Roma'nın onayında Parthlar tarafından belirlenecek, Kappadokia ile Galatia eyaletleri tekrar eski konumlarına getirilecek, Pontos krallığı da Galatia Eyaleti'ne bağlanacaktır. Detaylı bilgi için Bkz. O. Akşit, **Roma İmparatorluk Tarihi (MÖ 27-MS 192)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976, s.109 vdd.; M. A. Kaya, **Anadolu'da Galatlar ve Galatya Tarihi**, Çizgi Kitabevi, İstanbul 2005, s.180 vd.

²³⁸G. Wesch-Klein, "Bithynia, Pontus et Bithynia, Bithynia et Pontus – Ein Provinzname im Wandel der Zeit", ZPE,136, Berlin 2001, s.252 vd.

Bununla birlikte, Tiridates'in başının etrafına bir diadem²³⁹ bağlamış, hazırda olan ve genellikle krala katılan soylu Monaes komutasına, Adiabeni'nin²⁴⁰ bazı yardımcılarını eklemiş ve onu bir süvari müfrezesi olarak yerleştirmiştir. Vologaes'in kendisi, Hyrcanlılarla olan farklılıklarını bir kenara bırakmış ve Roma eyaletlerini tehdit eden büyük bir savaş başlatmıştır.²⁴¹

Parthlar Nero'dan önce Armenia bölgesine egemenlik kurmuş²⁴² ama bu haber ancak Nero tahta geçtikten sonra öğrenilebilmiştir. Roma'nın burada tekrardan egemenlik kurması için savaşıması gerekmektedir. Sextus Afranius Burrus ve Lucius Annaeus Seneca'nın kararı ile savaş hazırlıklarına başlanmıştır. Syria valisine haber gönderilerek savaşa hazırlanması istenmiş ve vassal krallıklardan istila için yardımcı olmaları istenmiştir. Böylece Armenia dört taraftan çevrilmiş ve savaşın komutanlığını dönemin ünlü komutanlarından Domitius Corbulo'nun yapmasına karar verilmiştir.²⁴³

Nero döneminde Roma komutanı Corbulo, Parthlar ve Armenialılara karşı MS 55-63 yıllarında başarılı bir sefer yapmıştır.²⁴⁴ Corbulo önce MS 55'te Aegae'da karaya çıkmış ve ona Syria valisi Quadratus yardım etmiştir. Ancak Corbulo bu orduyu yetersiz bulduğu için iki taraf birbirine elçi göndermiştir. Parthlar savaş beklemiyorlardı, Vologases savaşa hazır değildi, bunlardan dolayı rehinelere teslim edilerek barış yapılmıştır.²⁴⁵ Parthların kralı Vologaesus, Senatoya ciddi bir talep olarak müttefikliğin yenilenmesi için son sözünü gönderdiğinde, bunun onuru Nero'nun hatırasına yazılmıştı;

“Aslında, yirmi yıl sonra, ben genç bir adamken, karanlık kökene sahip biri olarak görünürken bile, Nero adı onu gayretle destekleyen ve düşmesini hiç istemeyen Parthlar arasında hala bir teveccühtü”.

²³⁹Kraliyet haysiyetinin bir sembolü olarak kullanılan, başın etrafına sıkça dekore edilmiş bir şerit. Uçları serbest bırakılmış, arkaya düğümlenmiş düz bir beyaz şerit. Geç kaynaklar onu, Pers kraliyet kıyafetini benimsemesinin bir parçası olarak gördü; arkeoloji tarafından henüz doğrulanmamış bir iddiadır. Bkz. S. Hornblower-A. Spawforth, *The Oxford Classical Dictionary* (4th ed.), s.443-444.

²⁴⁰Kuzeyde yer alan semt. Sürekli iç tartışmalarına ve Roma ile savaşlarında yer aldı. Bkz. S. Hornblower-A. Spawforth, *The Oxford Classical Dictionary* (4th ed.), s.12.

²⁴¹Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 3-4-5, s.340.

²⁴²H. Uzunoğlu, *"Anadolu'da Roma Lejyonları"*, *Eskiçağ Yazıları* 2, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2012, s.101.

²⁴³Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 3-4-5, s.340.

²⁴⁴O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.240.

²⁴⁵Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 3-4-5, s.340.

Sonrasında Tiridates'e herhangi bir şey olmadan tahtta kalmaya devam etmiştir. İki yıl sonra MS 57'de ordularını savaşa tam olarak hazırlayan Corbulo, Armenia'yı istilaya başlamış ve tedirgin olan Tiridates, Armenia tahtını Roma'nın onlara armağan olarak verebileceğini söylemiş ama Roma bunu kabul etmemiştir. MS 58'de Corbulo Armenia'ya girmiş ve başkent olan Artaxata'yı²⁴⁶ alarak yakmıştır. Roma zaferi kutlamak için Nero'nun heykellerini ve zafer taklarını inşa ettirmiştir. Corbulo MS 59'da Armenia'nın ikinci başkenti olan Tigranocerta'yı²⁴⁷ almış, durumun vehametini anlayan Tiridates Armenia'dan kaçmak zorunda kalmıştır.²⁴⁸

Senatoda, zafer kutlanmış ve üyeler, şükran günlerinde tanrılar için sunulan elbiseyi imparatorun giymesini sağlayarak, bu şekilde şehre alkışlanarak girmişlerdir. İmparatora, Avenger Mars'la aynı ölçekte ve aynı tapınakta bir heykel verildiği bilinmektedir. Ancak, Nero'nun, Domitius Corbulo'ya Armenia'yı güvenceye alma sorumluluğu vermesinden ve görünüşe göre halk için bir caddenin açılmasından dolayı mutlu olduğu görülmüştür. Doğudaki birlikler; yardımcılarının bir kısmı, iki lejyonla birlikte Syria eyaletinde kalmıştır. Corbulo, eşit sayıda müttefik kuvvetle, Kapadokya'da kışlayan piyade ve birliklerine sahip olmuş, müttefik krallar, savaşın gereklerine bağlı olarak her iki komutandan da emir alma talimatına sahipti, ancak destekleri Corbulo'ya daha fazla eğilmiştir. Corbulo hızla hareket etmiş, ancak Quadratus tarafından Kilikya'daki Aegeae kentinde karşılanmıştır. Quadratus, Corbulo'ya Syria'ye askerlerini devralmak için girerse tüm gözlerin onun üzerine geleceğinden korkmaktadır. Corbulo, büyük fiziki ve gösterişli konuşma yapan bir adamdı ve deneyiminin ve zekâsının ötesinde, önemsiz özellikleriyle bile onu etkilemiştir.²⁴⁹

Her iki adam da kralı Vologaeses'e ulaştırdılar, ona savaşta barışı seçmesini ve rehineleri sağlamasını tavsiye ettiler, böylece daha önceki krallar tarafından geleneksel olarak gösterilen Roma halkına duydukları saygıyı korumuş oldular. Vologaeses, kendi şartlarına göre savaşa hazırlanmasına veya rakiplerini rehin olarak çıkarmasına izin vermek için, evinin önde gelen üyelerini Romalıların ellerine vermiştir. İlk oraya gelen

²⁴⁶Armenia'da Ararat ilçesinde bir kraliyet şehri. Artaxias I tarafından kurulmuştur. Romalılar, Armenia'nın işgalleri sırasında birkaç kez ele geçirmiştir. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.175.

²⁴⁷Diyarbakır'ın Silvan ilçesinin doğusunda bulunan, tarihteki eski Armenia başkentlerinden biri. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.908-909.

²⁴⁸Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 3-4-5, s.340.

²⁴⁹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 6-11 vd., s.274-275.

Centurion Insteius tarafından kabul edilerek kralı ziyaret etmişlerdir. Roma ile olan ittifakında diğerlerinin önünde bir kabile olarak Armenia'nın vahşi bölgelerine baskın yapmıştır. Böylece Tiridates'ın planları tamamen tersine çevrilmiştir. Daha önce, kendi hesabına ve Partiler adına, sormak için sözcüleri yollamaya devam etmiştir, yakın zamanda rehineler verip daha fazla yarar için kapıyı açması gereken bir anlaşmayı yeniledikten sonra Armenia'dan sürülmüştür.²⁵⁰

Vologaeses, Armenia'nın egemenliğine yönelik iddialarının, sık sık düştüğü konusunda ısrar etmiştir. Bütün halkların hakemleri olan tanrılar, Romalılar için küçük düşürülmeden, Partilere el koymuştur. Roma gücüne dair yeterli kanıt vermişti ve nezaketini göstererek Tiridates'i diademini kabul etmek için Roma'ya gelmeyi kabul etmiştir.²⁵¹ Taç töreninin ardından görkemli bir ziyafet düzenlendi ve neticede Tiridates, sayısız hediye ile birlikte gideceği yere gönderilmiş oldu.²⁵² Roma bölgeye eski Cappodica kralı Archelaos'un torunu Tigranes'i (MS 59-62) kral yapmıştır. Savaşta Roma'ya yardım eden vassal krallara da Armenia topraklarından bölümler verilmiştir.²⁵³

Corbulo, bir ziyafete ev sahipliği yaparak şanlı ününü ve saygınlığını arttırmıştır.²⁵⁴ Tacitus'a göre dönemin kurtarıcısı, yaptıklarıyla Domitius Corbulo'ydu ve Nero her geçen gün onu kıskandığı için MS 67'de intihar etmesini emretmiştir.²⁵⁵

2.1.4. Judaea ile İlişkiler

Cuspius Fadus MS 44-48 yıllarında Judaea'yı²⁵⁶ procurator olarak idare etmiştir. Ondan sonra başa geçen Ventidius Cumanus²⁵⁷ (MS 48-52) zamanında bazı karışıklıklar

²⁵⁰Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 8-11 vd., s.275.

²⁵¹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 24-25, s.351.

²⁵²E. Selen, "*Seneca'nın Hercules Furens Adlı Eseri*", (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri Ve Kùltürleri (Latin Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalı, Ankara 2014, s.19.

²⁵³Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 3-4-5, s.340.

²⁵⁴Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 29-32 vd. s.354.

²⁵⁵C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.476.

²⁵⁶Yahudiye ilk olarak Helenistik dönemde İoudaioi'nin evi olan Kudüs çevresindeki ilk Yahudi topraklarının adı olarak ortaya çıktı. Bölge MÖ 63'ten sonra Pompey tarafından küçültüldü. Yahudiye, Herod'un varisi olan Archelaus'un MS 6'da sürgüne gönderilmesinden sonra bir Roma vekâlet eyaleti oldu. MS 70'den sonra Judaea, Vespasian tarafından kalıcı bir lejyon garnizonu ile bir imparatorluk mirası altına alındı. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.777.

²⁵⁷Savaşçıydı. Yenilen ve yoksullaşan İtalyanların diğer temsilcileri gibi, himayesi aracılığıyla Senatoya girdiği Sezar'ın taraftarı oldu. Parth zaferini kutlamak için Roma'ya döndü ve kısa süre sonra halka açık

yaşanmıştır. MS 62-64 yıllarında başta olan Albinus daha ılımlı bir politika izlemiştir. Sonrasında MS 64-66'da onun yerine geçen procurator Gessius Florus²⁵⁸ şiddet içerikli bir politika izlemiş ve kanunda yer almayan, tapınak hazinesinden vergi istemiştir. Bu sırada Romalılar, Caesarea Yahudilerinin Roma vatandaşı olmadıklarına dair bir karar yayınlamış ve bundan dolayı Yahudiler ayaklanmıştır. Ayaklanmada, Yahudiler'in kendi içlerinde de anlaşmazlıklar çıkarak, birbirlerini öldürmeye başladıkları bilinmektedir. Roma bu karışıklıkları engellemek için birlikler göndermiş ama kral Agrippina'nın sarayında kuşatılarak teslim olmak zorunda kalmıştır. Teslim olanların hayatları konusunda söz verildiği halde hepsi öldürülmüştür. İsyan MS 66 Eylül ayında daha da büyümüş ve Palestin'in tamamına yayılmıştır. Durumu engellemek için Syria valisi Cestius Gallus harekete geçmiş ve Yahudiler Jerusalem'in (Kudüs) kapılarını kapatmıştır. Cestius daha fazla ilerlemeye cesaret edemeyerek geri çekilmiş ama geri çekilirken de kayıplar vermiştir. Nero bunlar yaşandığı zaman Yunanistan'da yer almaktaydı ve durumun ciddileştiğini duyunca Mucianus'u Syria valiliğine ve MS 67'de Titus Flavius Vespasianus'u²⁵⁹ dalegatus rütbesiyle çıkan isyanı bastırmak için görevlendirmiştir. Titus Flavius Vespasianus, Yahudi Savaşı'na üç lejyon ve yardımcı kuvvetlerle katılmıştır. Titus Flavius Vespasianus, Galilee bölgesi ve kalesini Iotapata'yı ele geçirmiş, bölgede yer alan ve bölgenin kumandanı aynı zamanda tarihçi Josephus Vespasianus'un vassalı olmayı kabul etmiştir. Bir yıl sonra Jordanes(Ürdün) ve bazı yerler zapt edilmiştir. Titus Flavius Vespasianus, Jerusalem'e doğru ilerlerken Nero'nun ölüm haberi gelince bırakmış ve yeni imparatorun talimatları beklemeye karar vermiştir.²⁶⁰

Başlangıçta bastırılmış olan bu inanç, sadece Juda'da değil, Roma'da da artmıştır. Judas yanlıları kısa bir süre sonra Kudüs'ün yıkıntıları içerisine gömülmüşlerdir.²⁶¹

bir cenaze töreniyle onurlandırılarak öldü. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.941.

²⁵⁸Romalı tarihçi ve savcıydı. Epitome bellorum omnium annorum DCC'nin yazarı(700 Yılı Aşkın Tüm Savaşların Kısaltılması) Antoninus Pius'tan daha önce yazmadı. Çalışmaları Augustus dönemine kadar yapılan savaşlara özel bir gönderme yapan Roma tarihinin bir taslağıdır. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.582.

²⁵⁹Roma imparatoru, MS 69-79 arasında hüküm sürdü, Flaviuslar hanedanının kurucusudur. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.978.

²⁶⁰Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 5-6-7, s.341.

²⁶¹E. Gibbon, **Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş Ve Çöküş Tarihi I**, s.538/541.

2.1.5. Parthia ile İlişkiler

Nero, Roma İmparatorluk tahtına çıktığında doğuda yer alan Parthlar batıya doğru ilerleyerek Roma hâkimiyeti altındaki toprakları tehdit etmektedir. Parthlar, İmparator Augustus Dönemi'nden (MÖ 27-MS 14) itibaren Anadolu topraklarına girerek Roma'ya bağlı vassal bir krallık olan Armenia'yı ele geçirmişlerdir. Parthların doğuda güçlenmesi Roma için askeri ve ekonomik anlamda büyük risk oluşturmaktadır. Parthların, Armenia'yı alması, Roma'nın Anadolu'daki eyaletlerini doğrudan Parth tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Ciddi olarak Nero'nun buradaki ilk hedefi, elden çıkan Armenia'nın yeniden Roma'ya bağlı vassal bir krallık haline getirilmesi olmuştur. Bu amaçla Parthların denetiminde bulunan Armenia üzerine bir sefer kararı almış ve bu sefer için Gnaeus Corbulo'ya seferin komutanlığı verilmiştir. Corbulo'nun Germania'da elde etmiş olduğu başarılar ve uzun süre Anadolu'da proconsul'luk yapması onun bu göreve seçilmesinde önemli rol oynamaktadır. Corbulo, Galatia Eyaleti valiliğine atanır atanmaz Parthlara karşı yeterli savunma gücüne sahip olmadığına inandığı için ilk olarak Cappadocia Eyaleti'ni MS 55'te geçici süreyle Galatia Eyaleti'ne bağlamıştır.

Parthlarla olan mücadelede stratejik bir önemi bulunan Elegeia, Roma-Parth savaşlarında askeri üs olarak kullanılmış ve önce Satala'ya gidilmiş, hazırlıklar burada yapıldıktan sonra Elegeia'ya varılmıştır. Roma-Parth mücadelelerinde Elegeia kentinin kontrolü, Roma'nın Fırat hattının doğusuna yayılmama politikası gereğince önceleri Parthlara bırakılırken daha sonraları tamamen Roma'ya bağlanmıştır. Bu kent stratejik konumuna rağmen, Parthlarla yapılan mücadelelerde Romalılara çok da uğurlu gelmemiş, çünkü Courbulo Elegeia'da kış hezimetini yaşamıştır.²⁶²

Parthlara karşı MS 58'de başlatılan savaş aynı yılın sonuna doğru Corbulo'nun Armenia'ya girmesiyle başarılı bir şekilde sonlanmış ve savaş sonunda Corbulo, MS 59 tarihinde Cappadocia'nın eski kralı olan Arkhelaos'un torununu, "IV. Tigranes" unvanıyla Armenia'nın başına geçirmiştir. Fakat Armenia, artık eski sınırlarına sahip değildi. Corbulo, seferde kendisine askeri yardımlarda bulunan II. Polemon, Pharasmanes ve Ariobarzanes'e, Armenia'nın bazı kesimlerini ödül olarak vermiştir.

²⁶²S. Çiğdem, "Roma-Parth İlişkilerinde Elegeia/Erzurum ve Çevresi", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XI, S.46, 2011, s.108.

Böylelikle Kuzeydoğu Anadolu ve Kafkas bölgelerindeki vassal krallıklar, bulundukları stratejik ve coğrafi konum itibariyle hâkim oldukları sahada Roma'nın dostu ve müttefiki olarak kalmaya devam ettikleri gibi, bölgede Roma'nın saldırgan kolu olarak görevlerini sürdürmeyi de başarmışlardır. Armenia ise; yeniden Roma'nın kontrolünde ve Roma'yı destekleyen bir asilzade tarafından yönetilmeye devam etmiştir.²⁶³

Nero, Armenia'nın alınmasından sonra Syria Eyaleti'ne dönen Corbulo'nun yerine MS 62'de Galatia-Cappadocia Eyaleti valiliğine Caessennius Paetus'u²⁶⁴ atamıştır. Paetus'un bölgeye gelmesinden sonra Parthlar yeniden Armenia topraklarına girmiş ve Paetus'un Armenia'nın savunması için gönderdiği legio'ları yok etmiştir. Armenia tekrardan Parthlar'ın eline geçmiş ve Parthlar kısa sürede Armenia'ya da üstünlük kurmuştur. İmparator Nero doğuda daha kalıcı siyasi ve idari düzenlemeler yapmaya mecbur kalarak, tekrardan Galatia-Cappadocia Eyaleti valiliğine Corbulo'yı atamak zorunda kalmıştır. Bölge Anadolu için önemli olduğundan vassal krallıkların yönetimine bırakılamazdı. Corbulo, Marcus Antonius döneminden Polemon ailesi tarafından yönetilen Pharnakeia'dan Kolkhis'e kadar uzanan Pontos'un doğu bölgeleri ile Armenia Minor topraklarını MS 64'te Pontos Polemoniacus (Polemon'un Pontos'u) adıyla Galatia Eyaleti'ne dâhil etmiştir. Corbulo'nun bunu yapmadaki amacı, Polemon hanedanı üyelerinin ne Parthlara, ne de Karadeniz'deki korsanlara karşı yeterince direnç göstermeyecek olmasını düşünmesidir. Ayrıca Corbulo, bu yöneticilerin bölgedeki kentlerin gelişmesinde de istenilen başarıyı sağlayamadıklarına inanmaktadır.²⁶⁵

Corbulo Roma'yı başarılarla götürmeye devam etmiş²⁶⁶ ve yaptıklarıyla Roma eyaleti haline getirilen Kuzey Doğu Anadolu Bölgesi'nin yukarı kesimleri MS I. yüzyılın ortalarından itibaren Roma için stratejik bir merkeze dönüşmüştür. Sonrasında Corbulo MS 64'te ikinci kez Armenia'ya bir sefer başlatmıştır. Büyük bir Roma ordusunun üzerlerine geldiğini öğrenen Parthlar, Armenia'dan çekilmek zorunda kalarak, bölge savaş yapılmadan geri alınmıştır. Parthların desteğiyle Armenia Krallığı'nın başında bulunan Tiridates (MS 52-58), Roma'ya giderek tacını Nero'ya teslim etmek zorunda kalmıştır. Nero Tiridates'in bu hareketini saygıyla karşılamış ve

²⁶³O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.62/64.

²⁶⁴Nero'nun öldürttüğü stoacı ve filozoftur. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.92.

²⁶⁵O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.62/64.

²⁶⁶D. R. Dudley, **The Civilization Of Rome**, s.165.

onayı ile Tiridates yeniden Armenia tahtına çıkmış ve MS 66'da Parthlarla da barış anlaşması yapılmıştır. Anlaşmaya göre, Armenia kralının Roma'nın onayı alınmak şartıyla Parthlar belirleyecek ve bu dostluk anlaşması elli yıl sürecektir. Augustus döneminde Armenia'nın Roma taraftarı bir asilzade tarafından yönetilme politikası, İmparator Nero'nun MS 66'da Parthlar ile yaptığı bu anlaşma ile tamamen değişmiştir. Suetonius'un aktardıklarına göre; Nero'nun Roma'daki gereksiz harcamaları yüzünden imparatorluk hazinesi neredeyse tamamen boşalmış ve bölgenin uzak olmasından kaynaklı İmparator Nero'nun böyle bir karar aldığı düşünülmektedir. Ancak geçmişte askeri zaferlerle dolu olan Roma imparatorluğu için ekonomik sorunlar dış politikada başarısızlığın tek nedeni olarak belirleyici bir unsur olmamıştır. Nero'nun avantajlı bir konumda bulunmasına rağmen Armenia'nın yönetimini Parth hanedanına yakın bir asilzadeye veren anlaşmayı kabul etmesindeki diğer etkenleri de ortaya çıkarmak gereklidir. Bu süreçte, Batıda Britannia'da MS 60-61'de ortaya çıkan Briton'ların isyanı, Germania'daki isyanlar ve en önemlisi Iudeia'da MS 66'da patlak veren Yahudi isyanları Roma'yı askeri ve ekonomik anlamda oldukça zor duruma düşürmüştür. Şüphesiz Roma'nın siyasi alanda yaşadığı bu gelişmeler İmparator Nero'yu Parthlarla anlaşmaya mecbur bırakmıştır. Nero, doğuda yaşanan bu başarısızlığı Parthlarla anlaşarak gizlemeyi de başarmıştır. Armenia kralı Tiridates'in tacını teslim etmek için Roma'ya çağrılmasını, Roma'da her yıl düzenlenen büyük festivallerin olduğu zamana denk getiren İmparator Nero, kendini bu festivallerde büyük bir zafer kazanmış komutan gibi göstermiştir. Bunu imparatorluk sınırları içerisinde barışın bir simgesi olan Iunius Tapınağı önündeki seremonilerle kutlamış ve kısmen başarılı olmuştur.²⁶⁷ Tiridates, Nero tarafından taç giymek için, 3000 Parthlı ile Roma'ya gelmiştir. Nero'nun amacı kendi üstünlükleri ile barışı göstermekti ama aslında durum tam tersi idi.²⁶⁸ Nero, Armenia'daki savaşların diplomatik olarak çözüme kavuşturulmasını halkına, savaş alanında kazanılmış bir zafer olarak göstermeye çalışmıştır.²⁶⁹ Nero doğuda yaşanan bu başarısızlığı kendisinin bir zaferiymiş gibi sunmuş ve bundan sonra doğuda "Dünyanın Efendisi ve Kurtarıcısı" olarak anılmasını sağlamıştır.²⁷⁰ MS 45-65

²⁶⁷O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.65.

²⁶⁸S. W. Bauer, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, s.756.

²⁶⁹O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.64.

²⁷⁰C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.476.

yılları arasında çıkan iç isyanlar, dışarıda Roma ve Kuşanlarla ciddi mücadele içine giren Partlar için bu dönem adeta bir çöküş süreci olmuştur. Bundan dolayı Roma ile MS 66'da yapılan 50 yıllık barış anlaşması Parthlar içinde kaçınılmaz bir fırsat doğurmuş ve bu anlaşma Parthlara, kaybolmaya başlayan ekonomik ve siyasi gücünü yeniden kazanması için zaman kazandırmıştır.²⁷¹

Nero'nun doğudaki planları sadece bunlar değildir. İmparator, güneyde Syria'dan kuzeyde Bosporos'a kadar Roma'nın doğu sınırında büyük bir savunma hattı oluşturmak ve Karadeniz'i bir Roma gölü haline getirmek istemektedir ve bunu gerçekleştirdiğinde Karadeniz'in kuzeyindeki tahıl kaynaklarına ulaşmış olacaktır. Bölgeyi istemesinin diğer nedeni ise, Karadeniz'i Doğu'dan gelebilecek tehlikelere karşı bir askeri üs bölgesi olarak tesis etmek ve doğudaki legio'ların ikmal meselelerini ve nakil işlemlerini daha hızlı çözmek istemesidir. İmparator Nero planı için, Corbulo ile Parthlara karşı bölgede oluşturmaya çalıştığı sınır savunma sisteminin ilk adımını atmıştır. Corbulo sonrasında, Karadeniz'i bir Roma gölü haline getirecek hamleleri atmaya başlamıştır. Sinope ve Trapezous (Trabzon) limanlarında bulunan eski kraliyet donanmasını 40 savaş gemisiyle güçlendirmiştir. Böylelikle Roma, Karadeniz'de merkezi Trapezous olan Classis Pontica'yı (Pontos Donanması) kurmuştur. Karadeniz'in kuzeyinde Roma'ya bağlı bir krallık olan Bosporos'a bölgede kurulacak olan garnizonları besleme görevi verilirken, bu garnizonların da bölge halkını Sarmatlara²⁷² karşı koruma talimatı verilmiştir. Bununla İmparator Nero döneminde Karadeniz'in Kuzey ve batı kıyılarında Roma'nın askeri faaliyetleri hız kazanmıştır. Skythia'nın bir bölümü gibi bazı bölgeleri kontrol altına almıştır. Bütün bu faaliyetlerin amacı, Karadeniz havzasının Roma'nın kontrolüne geçirilmesidir. II. Polemon'un ülkesi Pontos'u Roma toprağı yapan ve ardından Karadeniz'in kuzey ve batı kıyılarında gerçekleştirdiği askeri ve siyasi düzenlemelerle Karadeniz havzasında varlığını güçlü bir şekilde hissettiren Nero, MS 66'da Parthlar ile Armenia Krallığı üzerine yaptığı anlaşmayla da dış politikasını Kafkaslara çevirmiştir. Nero'nun sonraki planı, Roma'nın Anadolu'daki hâkimiyetini Kuzeydoğu Anadolu vasıtasıyla Kafkasların ötesine, Hazar

²⁷¹O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.65.

²⁷²İskitlerle yakın akraba olan ve Hint-Avrupa dili konuşan, ancak kültürde bazı farklılıklar gösteren göçebe bir kabile. Erkeklerin hepsi askerdi, kadınlar daha özgürdü ve erkekler ile savaşa katılabiliyordu. Augustus ve Nero zamanında kontrol altına alındılar. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.794.

Denizi'ne kadar uzatmak ve Orta Asya ile Uzak Doğu'nun kapıları durumundaki Derbent ve Daryal geçitlerinin kontrolünü sağlamaktır. Suetonius, Phalanxı diye adlandırdığı yeni bir lejyon hazırladıktan sonra Caspius (Hazar) dağındaki geçide de bir sefer hazırlığı yaptığı" ifadesiyle bize Nero'nun bu planı hakkında ipuçları vermektedir. İmparator Nero'nun Kuzeydoğu Anadolu ile birlikte Güney Kafkas Bölgesi'ni ele geçirmek istemesinin iki önemli nedeni vardır. Birincisi Roma'nın doğudaki sınır savunması ile ilgili ve ikincisi ise; Parthların kuzeydoğudaki en büyük düşmanlarından biri olan ve Hazar Denizi'nin güneyinde yaşayan Hyrkania'lılar ile ittifak oluşturarak Parthları zor durumda bırakmaktır.²⁷³

Nero'nun planladığı bu keşif seferi gerçekleşmemiştir, çünkü imparatorluğun batısında isyanlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu isyanlar çıkmamış olsa bile ülkede yaşanan siyasi kargaşa, Senatonun ve orduların Nero aleyhine faaliyetler yapması, otoritesini büyük ölçüde kaybettiği anlamına gelmektedir. Ayrıca denetim altında tutabilmek için bölge fazlasıyla uzaktadır. Planı gerçekleştirebilseydi, hem Parth İmparatorluğu'na karşı büyük bir avantaj elde edebilecekti hem de Karadeniz'in kuzeyindeki verimli tahıl alanları ile bu alanları deniz aşırı ülkelere bağlayan önemli ticaret yollarını da denetim altına alabilecekti. Bu yol güzergâhı üzerinde birçok antik şehir ve kaleler silsilesinin mevcudiyeti de bölgenin önemli arkeolojik buluntular arasında gösterilmektedir.²⁷⁴

2.2. Nero'nun Çıkarmış Olduğu Kanunlar

2.2.1. Ekonomik Alanda Çıkarmış Olduğu Kanunlar

Nero Augustus'un tutumunun devamını sağlamak için, Augustus'un getirmiş olduğu düzene göre idare edeceğini ve Augustus'un cömertliğini, merhametini ve affını göstereceğini ilan etmiştir. Fazla vergiyi azaltmış, Papian Yasası uyarınca muhabirlere ödenen ödülleri asıl oranının dörtte birine indirmiş, halktan her erkeğe dört yüz suster vermiş ve adanmışlıklarını kaybetmiş olan senatörleri için beş bin kadar yıllık maaş

²⁷³O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.66/68.

²⁷⁴O. Emir– F. İnan, **İmparator Nero'nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin Stratejik Önemi**, s.71.

vermiştir. Ayrıca her ay praetorian kohortlarına²⁷⁵ ücretsiz tahıl dağıtmış, halkın Campus Martius'taki egzersizlerine tanıklık etmesine ve çoğu kez kamuya açıklamasına izin vermiştir.²⁷⁶

İmparator Nero, ekonomik harcama için sınır belirlemiş, sahteciliğe karşı koymak için tabletlerin içinden delinmesi ve imzalanmadan önce üç kez bağlanması gerektiğini öngören tarzda yeni önlemler almıştır. Mahkemeler hukuki temsil için belirlenmiş ve bunun için adil bir ücret ödenmesi gerektiği belirtilmiştir, ancak hazine tarafından serbest bırakılacak olan bankalar için herhangi bir şey yapılmamıştır. Hazineyi ilgilendiren davaların Foruma, oradan da farklı bir jüriye aktarılacağı yazılmış ve tüm jürilerden geçtikten sonra tek bir jüriye aktarılacağı ve jürilerden gelen temyizlerin Senatoya götürüleceği belirtilmiştir.²⁷⁷

Augustus imparator olduğu zaman, sadece Roma vatandaşı olanlardan toplanan paraların ve alınan askerlerin iskânın da kullanıldığı veraset vergisini kurumsallaştırmıştır. Menkullerin taşınmasında yüzde 2-2,5 oranında alınan vergi, yüzde 1,5'luk köle vergisi gibi dolaylı vergiler oluşturulmuştur. Halk bu vergilerden hoşnut değildi ve Nero halkın bunların altından kalkamayacağını düşünerek tüm vergileri lağvetmeyi düşünmüş ve bunun için, bölgesel imar projelerine ayrılan paradan faydalanmıştır. Çalışan memurlara talep edilen diğer vergilerin mükellefleri olarak kalmasını emretmiş ve vergi alımı devletin kolay yönetilmesini de sağlamıştır. Vergiler denarius²⁷⁸ cinsinden alınarak aynı zamanda eşya olarak geliri imparatorluk hazinesine transfer edilmekte ve imparatorluğun gelirlerine göre dağıtım yapılmaktadır. Bu durum, Asya, Afrika gibi zengin eyaletlerden, Britanya gibi kalıcı, pahalı olan ve gereksinim duyulan yerlere tahsisini sağlamıştır.²⁷⁹

Nero, savurgan bir imparator olduğundan zenginlikler için uygun kullanımın savurganlık olduğuna ve masraflarını hesaba katan kişilerin kaba ve kötülüğe gittiğine, paralarını çarçur edenlerin rafine edildiğine inanmaktadır. Amcası Caligula'yı övmüş ve

²⁷⁵En ufak birlik 8 kişiden oluşan contubernium idi. 10 cuntuberniumun birleşimi ile bir centuria birliği oluşur, bunların her birinin başında tecrübeli bir subay olan centurio olurdu. 6 centurianın birleşimi ile de 480 kişiden oluşan cohort birliği kurulurdu. Bkz. E. Karakoç, **Antik Roma Tarihi**, Ankara üniversitesi Yayınları, Ankara 2014, s. 48.

²⁷⁶Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 11-12, s.200.

²⁷⁷Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 13-19 vd., s.202-203.

²⁷⁸Denarius(Lat.): Roma'da esas gümüş sikke birimi. Bkz. O. Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, s.320.

²⁷⁹Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 28-29-30, s.210.

takdir etmiş, çünkü amcası tarafından bırakılan büyük servetle yoluna devam etmiştir. Hediye verme ya da tüketimde bir sınırlaması yoktu. Lirist oyuncusu Şair Efesli Menecrates ve gladyatör Spiculus üzerinde, generaller için servet ve evler bahşetmiştir. Mor ve kırmızı ipliklerle iç içe geçmiş bir altınla balık tutmaya gider, her zaman en az bin vagon, gümüş ile gömülü katırlar, Canus (gri-beyaz) yününden giyilen katır sürücüleri, bilezikler, göğüs kâğıtlarıyla süslenmiş bir Mauretanlı atlı kuryeler treniyle gittiği söylenilmektedir.²⁸⁰

Halktan gelen ısrarlı talepler üzerine Nero, dolaylı vergilerin askıya alınmasını ve halkına en iyi hediyesini vermesi gerektiğini düşünmüştür. Bununla birlikte, üst düzey danışmanları büyüklüğü için övgülerinden sonra, gelirleri azaltmamasının imparatorluğun dağılmasına yol açacağını açıklamıştır. Liman vergileri yükseltildikten sonra, bir sonraki adım doğrudan vergilerin kaldırılması için bir talep olacaktır. Vergi şirketlerinin birçoğu, konsolosluklar ve plebeian tribünleri²⁸¹ tarafından, Roma halkının özgürlüğünün canlılığını kazandığı ve getirilen hükümlerin, toplam gelir arasında bir denge olduğunu görmek için tasarlandığı tespit edilmiştir.²⁸²

İmparator, o zamana kadar gizli tutulan her bir vergi ile ilgili düzenlemelerin kamuya ilan edilmesini açıklayan bir emir çıkarmıştır. Roma'da öncü vilayet veya proleter valilerin bulunduğu illerde, kamuya karşı açılan davalara öncelik verilmelidir. Askerlerin vergisiz statüsü, ticaret yaptıkları mallar hariç, korunma altına alınacaktır. Tahıl taşıma maliyeti yurtdışı illerinde düşürülmüş yatırımcı gemilerinin değerlendirmelerinde sayılmayacağına ve bunların vergilendirilmemesine karar verilmiştir.²⁸³

Caesellinus Bassaus, Nero'yu aptal yerine koymuş ve gece gördüğü rüyayı ona anlatarak, topraklarında büyük miktarda altın içeren, eski çağlarda kullanılan kaba bir kütleyle sahip büyük derinlikli bir mağara bulunduğunu söylemiştir. Mağarada ya da başka bir yerde, altta duran sütunların etrafında yatan büyük külçeler bulunduğunu ve hepsinin mevcut refahı artırmak için uzun bir zamandır gizlenmekte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca hipotezinini inandırıcı kılmak için, Tire'den kaçtıktan ve Kartaca'yı

²⁸⁰Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 30-31, s.211.

²⁸¹Roma'da ayrıcalıklı patriciler dışında kalan yurttaşlara verilen ad. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.750.

²⁸²Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIII, 49-52, s.303.

²⁸³Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIII, 31-32-33, s.290.

kurduktan sonra bu zenginlikleri gizleyen kişinin Fenike Dido²⁸⁴ olduğunu eklemiştir. Amacı, yeni nüfusta aşırı zenginlikten, fazla hoşgörüsüzlükten kaçınmak ya da başka nedenlerle düşman olan Numidia²⁸⁵ krallarının, altın için şehvet yoluyla savaşıma teşvik edilmeyeceğini göstermektir.²⁸⁶ Nero defineyi bulabileceğinden ümitlidir.²⁸⁷ Bu olay savurgan olan Nero'yu daha da savurgan bir hale sokmuş, askerlerin maaş ve emekli aylığının bile ertelenmesi gerektiğini düşünmesine neden olmuştur.²⁸⁸

MS 64'te, Nero Claudius'un başlattığı Ostia'ya bir kanal açarak Avernus²⁸⁹ Gölü'ne bağlama projesine devam etmiştir. Bu plan, Roma'nın deniz bağlantılarını kolaylaştırmak ve belki de Ostia Limanı ile Puteoli'nin Limanı arasındaki düşmanlığa bir son vermek için etkili olacaktı ancak para sıkıntısı yüzünden çalışmalardan vazgeçmek zorunda kalınmıştır. İtalyanlar ve taşralarda Roma'nın yeniden inşası için uygulanan tüm zorunlu katkılar bunu telafi etmeye yetmemiştir. Nero ister istemez, ünlü bir davada olduğu gibi şahsi mülklerin kısmi ya da toplam mahsuplaştırılmasıyla, siyasi kınamalardan kazanç sağlamıştır. Tüm mülklerin yarısına sahip olan altı toprak sahibinin, mülklerini alabilmesi için onları ölüme maruz bırakmıştır. Altın paranın değeri azaltılmış ve bakır çeyreğe eklenmiştir. Muhtemelen, bakır ve orichalcum(metal) madeni paraların gümüş ve altın ile ilgili diğerlerini dengeleme arzusu ve bu sayede Yunan madeni paralarla olan kolay ilişkilere getirilebilecek Roma madeni para değerleri vermenin de bir etkisi olmuştur. Yine de reform tarihinin, mali krizin en başında, ağırlıktaki düşüşün hazine tarafından ödenen tutarı azaltmak için tamamen geçici bir yöntem olarak değerlendirildiğini öne sürmüştür. Nero'nun kendisi daha basit Augustan sistemine geri dönmüştür.²⁹⁰

²⁸⁴Virgil tarafından Belus olarak bilinen Tire kralının efsanevi kızı Dido; Tire'de Elissa ismine sahip olduğu ve Kartaca'da Dido olarak adlandırıldığı söylenir. Hakkında çeşitli hikâyeler vardır. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.279.

²⁸⁵Kartaca topraklarının batı ve güneyinde yer alan verimsiz toprak. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.614.

²⁸⁶Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 73-74, s.377.

²⁸⁷S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.224-225.

²⁸⁸Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 30-33 vd., s.211-212.

²⁸⁹Cumae ile Napoli yakınlarında bir göl. Gölün adı kimi zaman yer altı dünyasını belirtmek için kullanılırdı. Avernus "kuşsuz" anlamına gelen Yunanca aornos sözcüğünden türediği sanılır, göl çevresinde hiçbir kuşun yaşamadığı düşünülürdü. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.129.

²⁹⁰S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.724-726.

Ayrıca Roma’da yaşanan yangın, ekonomik açıdan Nero ve devleti etkilemiştir. Nero evlerin yeniden inşası için para vermiştir ve bu zaten ağır olan Roma bütçesine eklemeler anlamına gelmektedir. Nero yangından dolayı kendisine ev yaptırmış ve kendisi için yaptırmış olduğu Altın Ev’in içerisinde devasa heykeller, göller, ziyafet salonları, banyolar, gömme tavanlara sahiptir. Yapımında mücevherler ve sedefler kullanılmıştır. Bu sarayın yapımı zor durumda olan Roma ekonomisini iyice çökertmeye neden olmuştur. Ayrıca Nero’nun muhaliflerinin tepkilerinin daha da artmasına da neden olmuştur.²⁹¹

Nero gündemi değiştirmek için resmi bir kutlama düzenlemiştir. Kutlama, Armenia kralı Tiridates’in taç giyme törenidir. Törende hiçbir masraftan kaçınmamış, taç giyme olayı doğu sınırı düşmanı Parth İmparatorluğu’nun bertaraf edildiğinin göstergesi olacaktır. Tiridates’in ailesi, hizmetkârları ve süvarilerinin Roma’ya gelişi 9 ay sürmüş ve bu gelişin bir günlük maliyeti 800000 sestertius kadardır. Bu yolculuğun harcamalarını Nero karşılamıştır ve tören, Büyük Pompey Tiyatrosu’nda yapılmıştır.

Nero’nun Altın Ev inşaatı, Roma yangını, Poppaea Sabina’nın cenaze töreni ve Tiridates’in taç giyme töreni gibi yapılanlardan dolayı Roma’nın mali kaynakları tamamen tükenmiştir. Yaşanan ekonomik krizi önlemek için paranın değeri düşürülmüş ama bu da çare olmayınca Nero MS 66-67’de daha sert önlemler almak zorunda kalmıştır. Nero, herhangi birinin ondan daha zengin olmasına katlanamamaktaydı, üstüne bu ekonomik sıkıntılar ortaya çıkınca zengin olan kişileri paraları için öldürtmeye başlamış ve öldürme işini Tigellinus yapmıştır. Zengin olan aristokratların mallarına el koyabilmek için ihanet suçlaması ile suçlanarak öldürülmüşlerdir.²⁹² Nero, ölmüş bir kölenin iyi bir gerekçe göstermediyse mülkünün beşte biri yerine tamamının devlet hazinesine bırakılması gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca kendi iradesiyle yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilerin de mülklerine bu kapsamda el konulacağı bildirilmiştir.

Nero, farklı şehirlerin yarışmalarında ödüllendirdiği kronları tanıyarak yaptırmış olduğu hediyeleri geri istemiştir. Piyasada Ametistin ve Tyrian gibi değerli taşları kullanımını yasakladıktan sonra küçük bir miktar satmak için adamlar yollamış ve ardından bu taşları satan bütün tezgâhları kapatmıştır. Nero çoğu tapınağı yağmalatmış,

²⁹¹Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 30-31, s.211.

²⁹²S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.229-230.

altın veya gümüşten yapılmış heykelleri eritmiş, Galba tarafından restore edilen yerleri almıştır.²⁹³ Nüfus sayımında erkeklerin servetlerinin bir kısmını teslim etmeleri emrini vermiş ve buna ek olarak, özel konut ve apartman kiracılarının bir yıl boyunca imparatorun fona kiralamasını önermeleri gerektiğini bildirmiştir.²⁹⁴ Yapılan tüm bu adaletsiz karar ve uygulamalar Roma'nın içinde bulunduğu ekonomik krizi önleyememiştir.

2.2.2. Siyasi Alanda Çıkarmış Olduğu Kanunlar

Claudius'tan sonraki yeni hükümet, hem illerin iyi niyetini korumak hem de Claudius'un Roma'daki kurallarının popüler olmayan kısımlarını kaldırmak için çelişkili bir karakterle damgalanmıştır. Nero Claudius için, Lucius Annaeus Seneca tarafından bestelenen resmi bir laudation okumuştur. Nero hükümetin, Claudius'un saltanatını karakterize eden özel yönetimin bir araya getirilmesine son verme arzusu ile her şeyden önce Senato'ya adli güçlerini geri kazandırmıştır ve bunları yaparken Augustus'u model olarak aldığını iddia etmiştir.²⁹⁵

Nero başta sakin bir kişilik sergilemiş ve senatörlerle arasını iyi tutmuştur. Nero, kendi imparatorluğunun devamlılığı için onlarla arasının iyi olması gerektiğinin farkındadır.²⁹⁶ Bu yüzden Nero-Senato işbirliğinde bir yönetim oluşmuştur. Lucius Annaeus Seneca, Nero'ya civilitas ilkesini aşılamış, yani “mutlak güce sahip olduğunu gizlemeye yarayacak nazik ve dostça davranış.” anlamına gelmektedir.²⁹⁷ Agrippina'nın zorla imparatorluktan çekilmesinin ardından politikanın tamamen kontrolü danışmanları Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus'a bırakılmıştır. Nero, hükümette nadir durumlarda dahi çok az yer almıştı, durumun kendisinden ne kadar kaynaklandığını ve danışmanlarına ne kadar kalacağından emin olamamaktadır.²⁹⁸ İmparator Nero, yönetimi Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus'a bırakarak, eğlence ve tavernalara yönelmiştir.²⁹⁹ Bu arada Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus sağlam bir el ile emperyalist politikayı yönlendirmişlerdir.

²⁹³ Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 31-32-33, s.212.

²⁹⁴ Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 31-32-33 s. 212./ 39-45 vd., s.218-221.

²⁹⁵ S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P, Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.703.

²⁹⁶ S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.201.

²⁹⁷ M. T. Griffin, *Nero: The End of a Dynasty (Roman Imperial Biographies)*, Yale University Press, London 1985, s.66.

²⁹⁸ S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P, Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.711.

²⁹⁹ O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.238.

Emperyalist otoritenin saygınlığını imparatorluğa adalet ve ekonomik refahın güvenceye dayandırılması şartıyla arttırmayı hedeflemişlerdir. Özellikle dikkate alınan iktisat politikasında bir değişim yaratma kaygısındaydılar, çünkü imparatorluğun eski imparatorluk hükümeti ile hiçbir bağlantısı bulunmamakta ve bu dönemin politikasını belirleyecek ölçüde bir tehdit oluşturmaktadır.³⁰⁰

Nero, kendisine sunulan “pater patriae” unvanını çok genç olduğu için reddetmiştir. Acta Principis’te geleneksel yemin etmeyerek, kendisi ve meslektaşları arasındaki ayrımı kaldırmıştır.³⁰¹

Valilere itiraz suçlamaları, Senatoya itiraz ve imparatorluğa itiraz edilen davalarda olduğu gibi MS 61’de tüm hukuk davalarının bir depozito olarak yatırılmasına karar verilmiştir. Altın ve gümüş kaplama hakkı sadece imparatorlara ayrılmaktaydı, şimdi ise bu iki metalin Nero sikkelerinde Ex Senato Consulto efsanesi olmasına karar verilmiştir. Danışmanlık ve praetorluk gibi daha yüksek ihtilaflar da eski rakiplerinin aksine ayrıcalıklarının ve saygınlıklarının yükseltilmesinde Nero’nun iyiliğinin etkilerini yaşamış, mahkemede para cezasına çarptırılmış ve kısıtlanmıştır. Bu kadar önemli olsa da bu ilginin genel etkisi ve işlevi için Cumhuriyetçi Nero’nun konsolosluk bürosunu tutma konusundaki hazırlığıyla artmış olduğu tahmin edilmektedir.³⁰²

Nero insanlığa bahsettiği egemen menfaatlere karşı çoğunlukla ayak uydurarak zirveye yerleşmiştir. Nero’nun açıkça bahsettiği hürriyet, bir halk olarak değil egemen bir varlığın imtiyazı olarak tanındığında anlamını yitirmiştir. Onun sorumlu danışmanı tarafından anlaşıldığı gibi merhamet her zaman cumhuriyetin değil, egemenliğin bir erdemi olarak kendini göstermiştir. MS 55’te Parthia Savaşı’ndaki ilk başarıları kutlamak için Nero’nun heykeli Ars Ultor Tapınağı’na taşınmış ve Nero’nun Apocolocyntosis’te³⁰³ ki yüceltmesi ya da MS 60’da hakkında yazılan Lucan’ın Ferharsalia’sı provasıyla birlikte, imparatorun ilahiyatındaki ipuçlarını da belirtmek yeterlidir. Pratikte, Senatoryal aristokrasinin lehine pek çok küçük önlem bulunmasına rağmen, hükümetin yönü imparator ve danışmanın elinde sıkıca durmuş ve pozisyonu

³⁰⁰S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.711-712.

³⁰¹S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.704.

³⁰²S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.706.

³⁰³Seneca’nın yazdığı Menippos tarzı bir satura’nın (yergi) başlığı. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.68.

tehlikeye atmaktan kaçınmış, sürekli bir danışmanlık kabul etmiştir.³⁰⁴ Augustus, Senatoya yöneticilerini seçme hakkı vermişti, Nero bunun yerine önderliği elinde tutan ve deneyimini kanıtlamış olanları seçmiştir.³⁰⁵

Cordoba kentinde yaşayan bir İtalyan ailesinden gelen Lucius Annaeus Seneca, cana yakın görgülü ve babacan kişiliği ile Nero'yu akıllıca yönlendirmiştir. Lucius Annaeus Seneca, Nero'nun yaptığı uygunsuzlukları derleyip, toplamış bir nevi Nero'nun yaptığı zararı azaltmaktadır. Lucius Annaeus Seneca'nın tek hedefi iyi bir imparator yetiştirmektir. Lucius Annaeus Seneca'nın Nero'ya öğrettiklerini günümüze kadar ulaşmış olan "Merhamet Üzerine" adlı kitaptan öğrenmekteyizdir.³⁰⁶ Sextus Afranius Burrus'un ölümü Lucius Annaeus Seneca'nın gücünü kırmıştır.³⁰⁷ Lucius Annaeus Seneca bu durumda ya Nero'nun kaprislerine boyun eğecek ya da danışmanlığını bitirecekti ve Lucius Annaeus Seneca çözüm olarak imparatorundan emekliliğini istemeye karar vermiştir. Nero yönetiminin yeni başladığını söyleyerek, bu durumu kabul etmediğini ve Lucius Annaeus Seneca'nın yanında kalmasını istemiştir. Ama Lucius Annaeus Seneca, sağlığının bozulduğunu ve felsefi çalışmalar yaptığını bahane ederek zamanını kent dışındaki arazilerde geçirmeye başlamıştır.³⁰⁸

Nero, Lucius Annaeus Seneca'nın yerine yeni danışman Faenius Rufus'u³⁰⁹ getirmiştir. Herkes onu sevdiği için sıkıntı çıkmamış ama diğer atadığı Tigellinus'u kimse istememektedir. Tigellinus, ahlaksızlıkları ve âlemlere düşkünlüğü ile tanınırdı ve seçilmesiyle etrafında ayak takımı insanların dolmasına neden olmuştur. Tigellinus Nero'yu Lucius Annaeus Seneca'nın mal varlığının Roma imparatorluğu için hakaret teşkil ettiğine dair doldurmaya başlamıştır. Nero Tigellinus'un söylemlerinden sonra Lucius Annaeus Seneca'ya karşı kıskançlık duymaya başlamıştır.³¹⁰ Nero'nun son yılları kötü geçmişti ve yaşananlar Roma'da krize neden olmuştur.

³⁰⁴S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.707.

³⁰⁵Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIII, 28-31, s.289.

³⁰⁶S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.199-200.

³⁰⁷Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 51-52-53, s.329.

³⁰⁸S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.207-208.

³⁰⁹Romalı tarihçi, MS I. Yüzyılda yaşadı, Büyük İskender'i konu alan bir tarih yazdı. On kitaptan oluşan yapının iki kitabı kayıptır. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.205.

³¹⁰S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.205-207.

2.2.3. Nero'nun Sosyal Alanda Çıkarmış Olduğu Kanunlar

Nero imparator olduktan sonra çeşitli değişiklikler yapmış, bunlar arasında sosyal alanda yaptığı değişiklikler de yer almaktadır. Nero, halka açık bayramları ve yemek çeşitlerinin sayısını indirmiş, fasulye ve sebzeler hariç tavernalarda sıcak yiyecek satışını yasaklamıştır. Charioteers'ın (yarış arabası sürücüleri) uzun zamandır halkı hileler ile soymaktan yararlanan bir çeşitlilik yasağı getirilmiştir. Aynı zamanda pandomimci aktörler ve onların yardımcıları yasa ile şehir dışı edilmiştir.³¹¹

Nero, MS 57'nin başlarında Yunan oyunlarını mümkün olduğunca yakına getirebilmek için Roma oyunlarının karakterini değiştirmeye çalışmıştır. Martius Kampüsü'nde yeni bir amfi tiyatro inşa ettikten sonra, ölümle hiçbir mücadelenin sürdürülmemesi kuralını getirmiş, böyle bir vahşilik sadece kendi duyarlılıklarına değil aynı zamanda Yunan oyunlarının tüm karakterlerine karşı iticidir. MS 59'da Yunan oyunlarını Roma'ya tanıtmayı ve genç erkekleri pratik için organize etmeyi başarmıştır. Nero, Cumhuriyetçi geleneklerini tamamen ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.³¹²

İmparator heykeli olan Curia'da bir Minerva figürü de kurulmuş ve Agrippina'nın doğum günü, kamu işine uygun olmayan günler arasında yer almasına karar verilmiştir. Nero, annesine karşı küskünlüğü derinleştirmek ve kendi açıklığının arttığını açıkça ortaya koymak için atalarının evlerinde iki şanlı hanımefendi, Junia ve Calpurnia'nın yanı sıra eski savcı Valerius Capito ve Licinius Gabolus'un eski yerine getirmiştir. Bunlar daha önce Agrippina tarafından yasaklanmıştı. Lolliia Paulina'nın³¹³ küllerinin geri getirilmesine ve onun için bir mezar dikilmesine bile izin verilmiştir.³¹⁴

Senatör Cassius:

“Bu toplantıda pek çok kez, atalarımızın kurumlarını ve yasalarını ihlal eden Senatonun yeni kararnamelerine talepte bulundum ve ben onlara karşı çıkmadım. Bunun nedeni, önceki hükümlerin üstünlüğü ve adaleti ile ilgili şüphelerim olduğu ve ortaya konan değişikliklerin daha da kötüsü için değişiklikler olduğuydu. Bugün, eski bir konsolosun, bir kölenin ihanetiyle kendi evinde öldürülmesinden sonra, herhangi bir kimsenin idamla tehdit eden senatör kararını

³¹¹S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P, Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.203.

³¹²S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P, Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.717-718.

³¹³Roma İmparatoru Caligula'nın üçüncü karısı. Babası, Marcus Lollius resmi bir consul, annesi ise İmparator Tiberius'un uzaktan kuzeniydi. MS 38 yılında P. Memmius Regullus ile evliliğini terk etmek zorunda kaldı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.512.

³¹⁴Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 10-14 vd., s.310.

vermemiş olmasına rağmen, arsaya müdahale eden ya da kınayan kimse henüz gelmemiştir. Tanrı'ya göre, kararname de onlar cezasız kalacak! Ancak, şehir tercihi yardımı olmadığında, rütbesini kim koruma altında bulacaktır? Dört yüz kişi koruyamadığında, kölelerinin sayısı kim tarafından korunacak? Korku bile içinde bulunduğumuz tehlikenin farkında olmuyorsa, Domestiklerinden kim yardım alacak ya da katledilen intikamcı yanlı mıydı? Parayla uğraşıyordu, babası tarafından bıraktı mı, yoksa bir aile kölesi ondan mı çekildi? Tamamen gidelim ve efendi cinayetinin haklı görüldüğünü ilan edelim!” demiş.

Kimse Cassius'un savını reddetmeye cesaret edememiş, ancak bir kişi bağırarak cevap vermiştir. Buna rağmen, ölüm cezasını destekleyenler kazanmıştır. Bir çete toplanıp taşlarla ve meşalelerle şiddet tehdidinde bulununca karardan vazgeçilmiştir. Nero, halkı kınayan bir ferman yayınlamış ve mahkûmun idam edileceği yol boyunca bütün birlikler önünde bir engel oluşturmuştur.³¹⁵

Senato kararnamesi, imparatorun kendisini oybirliği konusunda bilgilendirmesi için bir mektup yazmıştır Nero, sinirlenmiş ve Antistius'un imparatora karşı en kötü hakaretlere uğradığını ancak ellerinde yanlış bir şey bulunmadığını iddia eden bir mektupla cevap vermiştir. Onlar için ödediği bir talebin senatörler tarafından yapıldığı ve suçun büyüklüğüne uygun bir ceza verileceğini söylemiştir. Bununla birlikte, kararlarında ciddiyetle karşı çıkacağını ve ılımlılığını veto etmeyeceğini belirtmiştir. Bu vb. açıklamalara ve imparatorun bariz memnuniyetsizliğine rağmen, konsoloslar hareketi değiştirmemiştir. Thræsea fikrini geri çekmemiş, diğerleri de onayladıklarını terk etmemiştir.³¹⁶ Emperyalist imtiyazlarda insan ticareti ve kamu dairelerine hak kazanma pratiği yapmıştır. Bu, Nero'nun davayı ele alması için bir nedendir. Aulus Didius Gallus Fabricius Veiento'yu³¹⁷ suçlu bulduktan sonra, onu İtalya'dan kovmuş ve kitaplarını yakmalarını emretmiştir.³¹⁸

³¹⁵Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 42-47 vd., s.325-326.

³¹⁶Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 47-52 vd., s.327-328.

³¹⁷Senatörleri ve rahipleri ayaklar altına almak ve ofisleri satmak için Nero ile olan etkisini kullanmak için MS 62'de sürgün edilmişti. Bununla birlikte Vespasian'a bağlı consul 80'de Titus'un yerine ikinci kez konsolos ve Domitian altında üçüncü kez konsolos olarak Flavianslar altında büyük saygınlık kazandı. Daha sonra konumu zayıfladı ve bir Senato toplantısında seslendi. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.566.

³¹⁸Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 51-52, s.328.

2.3. Nero'nun Sosyal Hayatı ve İlişkileri

2.3.1. Octavia

Octavia, Claudius'un üçüncü evliliği olan Valeria Stilia Messalina'dan olan kızıdır. Claudia Antonia'nın üvey kız kardeşi ve Britannicus'us öz kardeşidir. Ayrıca Claudius'un Agrippina ile olan evliliğinden dolayı Nero'nun da üvey kardeşi olmuştur. Adı büyük annesi Küçük Oktavia'nın anısına konulmuştur. Octavia, Claudius ve Agrippina'nın isteği ile Nero ile evlenmiştir. Bu evlilik aile bağlarını korumak için yapılmıştır, Nero ile Octavia birbirini sevmemektedir.

Poppaea Sabina zengin bir aileden gelmektedir; annesi asilzade, babası şövalyedir. Nero, Poppaea Sabina'ya âşıktı ve kendisinden 6 yaş büyük olan Poppaea Sabina'yı artık imparatoriçe olarak görmek istemektedir. Nero, Lucius Annaeus Seneca ve Sextus Afranius Burrus'a Octavia'dan ayrılıp Poppaea Sabina ile evleneceğini söyleyince Sextus Afranius Burrus boşanmasının, Claudius ailesi ile olan bütün bağının kopacağını ifade etse de Nero bunları anlamak istememiştir. Bunun üzerine Sextus Afranius Burrus'un Octavia'nın çeyizini geri vermesi gerektiğini (tacını) söylemesi, Nero ile aralarındaki bağın kopmasına neden olmuştur.³¹⁹

Nero Octavia'yı boşaması durumunda, Iulius-Claudius sülalesinden olan kişilerin kutsal kan taşıdıklarını ileri sürerek, hak iddia edebilecekti. Gaius Rubellius Plautus³²⁰ ve Faustus Cornelius Sulla Felix³²¹ hak iddia edebilecek kişiler arasındadır. İmparator Nero, bu durumun önüne geçebilmek için birileri göndermiş ve gidenler bu kişilerin kelleleriyle geri dönmüştür. Nero bu kişilerin ölüm nedenini, vatana ihanet olarak belirtmiştir. Senato önemli iki üyesinin öldürülmesine bir şey diyememiştir, çünkü Lucius Annaeus Seneca Nero'nun danışmanlığını bıraktıktan sonra Nero ile iletişim kurmak imkânsız bir hale gelmişti.

³¹⁹S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.207/205.

³²⁰Romalı senatör. MS 48'de Messalina'nın sevgilisi olarak rütbesinden yoksun bırakıldı. Konsolos adayı (MS 65), Pisonian komplosuna katıldı ve acımasızca idam edildi. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.701.

³²¹Antonia'nın azat edilmiş adamı. Muhtemelen MS 52'de Ventidius Cumanus'un yargılanması sırasında procurator rütbesiyle Samiriye'ye gönderildi, kısa süre sonra yönetimi sırasında huzursuzluğun arttığı Judaea savcısı olarak atandı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.360.

Octavia'nın durumunu resmileştirmek için İskenderiyeli bir flüt sanatçısı ile ilişkisi olduğuna dair dedikodu yayılmıştı ve Tigellinus Octavia'nın çevresindekilerine yalancı tanıklık etmeleri için tehdit etmişti. Dedikodular neticesinde, Octavia Compania'ya sürülmüş ve bu olay Claudius'un kızının sürülmesi anlamına geldiği için halk olaya karşı çıkararak ayaklanmıştır.³²² Ayaklanma kısa sürede silahlanmaya dönüşerek, imparatora karşı yönlendirilmiştir. İsyan etkili bir sonuç vermiş, Nero yaptığından vazgeçerek Octavia'nın Compania'yı terk ederek, şehre şahsen gelmesi emrini vermiştir.³²³

Nero her daim Senatodan çok halkın sevgisini istediği için çıkan ayaklanma durumundan korkarak boşanmaktan vazgeçmiştir. Halk bunu duyunca çok sevinmiş, dualar etmiş ve Poppaea Sabina'nın heykellerini yıkmıştır.³²⁴ Halk sevinçle Capitol'a tırmanmış ve Roma'ya dönen Octavia'nın üstüne çiçekler saçmıştır.³²⁵ Nero geri adım atmış olsa da aklında hala Poppaea Sabina yer almaktadır. Nero, Agrippina'nın katili olan Anicetus'u çağırmış ve emekli olması için Octavia ile yasak aşk yaşadıklarını söylemesini istemiştir. Anicetus tehditlerden dolayı kabul etmek zorunda kalmıştır. Nero senatörler ve danışmanlarla bir toplantı yaparak, Octavia'nın donanma komutanını baştan çıkarıp bir komplo kurduğunu dile getirmiştir.³²⁶ Nero, Octavia'ya yaptığı zina suçlamalarından on iki gün sonra resmen boşanmış ve Poppaea Sabina ile evlenmiştir. Boşanmadan sonra Octavia, Pandateria'ya³²⁷ sürgüne gönderilmiştir.³²⁸ Henüz yirmi yaşında olan Octavia, zina olayının ortaya çıkmasıyla yaşamdan uzaklaştırılmış ve askerler ile çevrili bir şekilde tutulmuştur. Bu olaydan birkaç gün sonra da, Octavia'nın ölüm emri verilmiş ve zincirli olarak tüm uzuvları damarlarından kesilmiştir.³²⁹ Muhafızlar Poppaea Sabina'ya gönderebilmek için Octavia'nın kafasını kesmişlerdir.³³⁰

Anicetus'un daha önce Nero'nun annesi Agrippina'yı öldürdüğü ve şimdi de Octavia ile zina yapmış gibi haber yayması gerekmişti. Bu bilgilerin gizli kalması için Nero ona büyük ödüller ve hoş bir emeklilik mülkü vermiş ve reddetmesi durumunda

³²²S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.209.

³²³Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 59-62 vd., s.334-335.

³²⁴S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.209.

³²⁵Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 59-62 vd., s.334-335.

³²⁶S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.209.

³²⁷Tiren denizinde bir ada, imparatorluk döneminde sürgün yeridir. Bkz. Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.192.

³²⁸S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.718.

³²⁹Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 61-65 vd., s.335-337.

³³⁰S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.210.

ölümle tehdit etmiştir. Anicetus olaydan sonra, imparatorun bir danışma konseyinde arkadaşlarının önünde bir itirafta bulunmuş ve bundan dolayı Sardunya'ya sürülmüş ve orada eceliyle ölmüştür.³³¹

MS 64'te Nero'nun Agrippina ve Octavia'yı öldürmesi taht üzerindeki hakkını azaltmıştır, Lucius Annaeus Seneca'yla araları bozuk olduğu için ondan tavsiyeler alamamaktaydı ve bu durum Nero'nun daha da saldırgan ve baskıcı bir tutum izlemesine neden olmuştur.³³²

2.3.2. Poppaea Sabina

Poppaea Sabina, Titus Ollius ve Poppaea Sabina'nın kızıdır. Poppaea Sabina daha önce iki defa evlenmiş ve bu evliliklerindeki kişiler aristokrat kişiler olmuştur. Poppaea Sabina lüks düşkün olan savurgan bir yapıya sahiptir. Arabasını çeken atların nalları dahi altından yapıldığı ve her gün 500 eşeğin sütüyle yıkandığı söylenilmektedir.³³³ İlk evliliğini MS 44'te, İmparator Claudius'un imparatorluğu döneminde Praetorian muhafızlarının lideri Rufrius Crispinus ile yapmış ve bu evlilikten bir çocuğu olmuştur. Rufrius Crispinus, Nero Dönemi'nde idam edilince Poppaea Sabina, Otho ile evlenmiştir. Ancak Otho ile evliliği de MS 58 yılında bitmiştir.³³⁴

Poppaea Sabina, Nero ile evlenebilmek için çeşitli numaralara başvurmuş ve sonunda istediğini alarak Nero ile evlenmiştir. Roma'da yapılan oyunlar sırasında Nero'nun hata yaptığını dile getiren Poppaea Sabina kendi ölümüne neden olmuştur.³³⁵ Duruma çok sinirlenen Nero, hamile olan karısını tekmeleyerek MS 65 tarihinde öldürmüştür.³³⁶ Nero, çocuk istemektedir ve karısına olan sevgisiyle büyülenmiş bir haldedir. Bu yüzden Poppaea Sabina'nın vücudu yakılmamış ve normal Roma ayinleri uygulanmamıştır. Vücudu, hoş kokulu baharatlarla doldurularak Julii Mauselaumu'na götürülmüş ve orada gömülmüştür. Poppaea Sabina için bir cenaze töreni yapılmıştır.

³³¹Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 61-64 vd., s.335-336.

³³²S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.217-218.

³³³S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.207.

³³⁴Poppaea Sabina, Amisos ve Boubon'daki yazıtlarda Nero'nun eşi olarak onurlandırılmıştır. Amisos'daki yazıt için Bkz. J. İnan, *Boubon Sebasteionu ve Heykelleri Üzerine Son Araştırmalar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1994, s.11.

³³⁵Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIII, 15-16, s.279.

³³⁶J. J. Bernoulli, *Römische Ikonographie*, II, S.1, Das Julisch – Claudische Kaiserhaus, Berlin 1886.

Poppaea Sabina'nın ölümü halk arasında hüznü getirmiş, ancak vaadi ve acımasızlığı nedeniyle geçmişin anısına sahip olanlara neşe vermiştir.³³⁷

2.4. Roma Kentinin Yangını

2.4.1. Yangının Ortaya Çıkışı

Roma'da yaşayan halkın çoğunluğu sağlam olmayan, harabe evlerde yaşırdı ve ısınmak için genellikle odun kullanırlardı. Bir yangın çıkma ihtimali her daim var olmuş ve Augustus bu tehlikeyi önlemek amacıyla kendi döneminde vigiles³³⁸ denilen itfaiye ekiplerini örgütlemiştir. Örgüt küçük su kovaları ve el pompaları kullandığı için küçük yangınlara müdahale edebilmekteydi ama MS 64'teki büyük Roma yangınında etkili olamamıştır.³³⁹

Nero, on yıllık imparatorluktan sonra arkadaşlarıyla Roma'dan ayrılarak tatil yapmaya karar vermiş ve gittikleri bölgede partiler yapmışlardır. Bu sırada³⁴⁰ MS 19 Şubat 64'te Roma'da bir yangın ortaya çıkmıştır.³⁴¹ Yangın, ahşap bir binada ortaya çıkmış ama nasıl başladığı bilinmemekle birlikte yoksul ailelerin ısınmak için ateş yaktığı ve bu ateşten düşen kömür parçasının neden olabileceği düşünülmektedir.³⁴² Circus Maximus bölgesinin küçük bir dükkânında başlayan yangın büyüyerek Palatinus ve Capitolinus tepelerine sıçramıştır. Olayın başladığı yerde, dükkânların içerisinde yanıcı nitelikte ürünler yer almaktaydı ve yangın çıktığı zaman bu ürünler etkilenecek alevlerin ve rüzgârın etkisiyle kısa sürede yayılmıştır. Sağlam mahfazalı konutlar ve duvarlarla kaplı tapınakların önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Alev önce düz alanları ve daha sonra alt bölümleri tahrip ederek yükseklerle tırmanmıştır. Yangının ilerleme hızı ve şehrin kırılganlığı, dar sokakları kavramış ve eski Roma'nın doğası olan

³³⁷Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIII, 15-16, s.279.

³³⁸Roma itfaiyesi, MÖ 23 yangınından sonra Augustus tarafından kuruldu. MS 6'daki diğer bir yangından sonra Augustus bu kez 7.000 azatlı içeren bir birlik oluşturdu. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.987.

³³⁹J. Bingham-H. Harvey-L. Miles-S. Reid-S. Taplin, "*Roma Dünyası*" **Antik Dünya Ansiklopedisi-Mezopotomya, Mısır, Yunanistan ve Roma**, (Çev. Zeynep Tür), Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara 2010, s.289.

³³⁹S. W. Bauer, **Dünya Tarihi: En Eski Göçebe Haklardan Roma İmparatorluğu'nun Çöküşüne**, s.253.

³⁴⁰S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.212.

³⁴¹S. W. Bauer, **Dünya Tarihi: En Eski Göçebe Haklardan Roma İmparatorluğu'nun Çöküşüne**, s.253.

³⁴²Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 37-41 vd., s.357-358.

düzensiz bina bloklarıyla tüm savunma önlemlerini geride bırakmıştır. Buna ek olarak panik içerisinde olan kadınların ağlaması, kendilerini kurtarmaya çalışanların ve başkalarını kurtarmaya çalışanlar ile sakat olanlar ve onları bekleyenler vardı. Acele eden bu insanların koşuşturmaları yüzünden tüm yardım çalışmaları engellemektedir. Geriye baktıklarında, yanlarında veya önlerinde kendilerini alevlerin saldırısı altında bulmuşlar; kaçmaya çalışsalar da, uzak mesafedeki yerler bile aynı durumdadır. İnsanlar neyden kaçınılacağından ve neye dikkat edileceğinden emin olmayarak yolları doldurmuştur. Kaçış yolları açık olmasına rağmen, bazıları ölümü seçmiş, çünkü bütün malvarlığını, günlük geçim kaynaklarını bile kaybetmişlerdi. Bazıları ise kurtarmayı başaramadıkları aile üyelerinin sevgisinden dolayı bunu yapmışlardır. Kimse yangına meydan okumaya cesaret edememiş: çoğu insanın söndürme çabalarına rağmen yangın devam etmiş ve bazıları bilerek ateşe fırlamış ve 'talimatlarını aldıklarını' söylemişlerdir.³⁴³

Yangın 6 gün sürmüş ve söndüğü sanıldığı an yeniden alevlenerek 3 gün daha devam etmiştir.³⁴⁴ Roma'da cereyan eden yangın kentin büyük bir kısmını ve sarayın yer aldığı Palatinus Tepesi'ne zarar vermiştir.³⁴⁵ Yangın şehrin yoksul kesimlerinde rüzgârın etkisiyle hızla yayılmıştır. Şehir yapı olarak yan yana dizilmiş ahşap evlerle dolu olduğu için yangının kısa sürede yayılmasına neden olmuştur. Dio Cassius;

“Kentin yaşadığı bu felaketin, Galya istilasından beri, benzeri görülmemiştir. Palatinus Tepesi'nin tümü, Taurus tiyatrosu ve kentin gerisinin neredeyse üçte ikisi yandı. Çok sayıda insan hayatını kaybetti.” diye belirtmiştir.³⁴⁶

Yangın sonucunda Roma'nın on dört mahallesinden altısı ayakta kalmıştır.³⁴⁷ On dört Augustan bölgesinden yalnızca I (Parta Capena), V (Esquiliae), belki VI (Alta Semita) ve XIV (Trans Tiberim) korunmuş; III (Isis ve Semita), X (Palatium) ve XI (Circus Maxims) neredeyse tamamen tahrip edilmiş ve IX (Circus Flaminius) altıncı günün ardından ateşin tazelenmesiyle büyük zarar gördüğü belirtilmiştir.³⁴⁸ Üç mahalle

³⁴³O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.239.

³⁴⁴S. W. Bauer, *Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar*, s.756.

³⁴⁵O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.239.

³⁴⁶S. W. Bauer, *Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar*, s.756.

³⁴⁷S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.212.

³⁴⁸S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.722.

tamamen kül olmuş ve diğer mahalleler de büyük hasar görülmüştür. Çok fazla insan ölmüş ve bir o kadar bina yok olmuştur. Roma için önemli olan Romulus, Numa ve Evander'e³⁴⁹ adanmış tapınak ve kült yerleri de, kötü bir duruma gelmiştir.³⁵⁰

Yangın, Esquilin'in eteğinde durmuştur. Binalar geniş bir alanda yıkılmış, böylece yangının aralıksız şiddeti sadece açık ve çıplak gökyüzü ile karşı karşıya kalmıştır. İnsan zayıyatı daha azdı, ancak kamu yararı olarak tasarlanan tapınakların ve portiklerin³⁵¹ imhası daha yaygındı.³⁵²

Cumhuriyet döneminde ve imparatorluğun başlarında toplanan birçok sanat eserinden ayrı olarak bölgeye atfedilen en değerli anıtlardan bazıları, Evander'e atfedilen büyük sunak, Romulus'a atfedilen Juppiter Stator Tapınağı³⁵³ Numa'ya atfedilen Vesta Tapınağı ve Servius Tullius'a atfedilen Diana Tapınağı gibi daha erken bir tarihte yapılan eserler de yıkılmıştır.³⁵⁴ En çok kutsallığın dini binaları yakılmış, diğer zayıatlar ise, birçok zaferlerden geçen zengin ganimetlerdi; bunlar Yunan sanatının güzel örnekleri; edebi dehaların antik ve özgün eserleridir.³⁵⁵

2.4.2. Yangından Sonra Yapılanlar

Nero, o sırada Roma'dan yaklaşık 50 km uzaklıktaki³⁵⁶ Antium'daydı ve yangın Palatium'u Maecenas bahçeleriyle başladığı, binaya yaklaşıncaya kadar, şehre geri dönmemiştir. Ama ateşin Palatium'u tüketmesini engellemiştir.³⁵⁷ Nero alevleri görünce, durduğu tepeden alevlere doğru haykırmış:

³⁴⁹ Kökeninde muhtemelen küçük bir kahraman ya da Arcadia'nın tanrısıydı. Bazıları onu ebeveyn olarak nitelendirdi. O daha çok bir peri tarafından Hermes'in oğlu olarak görülüyordu. Çoğunlukla Roma kaynaklarında, Arcadia'dan kaçan annesinin tavsiyesi üzerine Roma'nın yerine inen ve Faunus tarafından Palatine'ye yerleşmesine izin verildiği şeklinde görünür. Efsane muhtemelen Palatine ismine dayanıyordu ve açıklanıyordu. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.588.

³⁵⁰ S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.212.

³⁵¹ Her Yunan ve Helenistik kentte özellikle çatılı bir binaya uygulanan, önünde bir sıra veya iki sıra sütun bulunan uzun dikdörtgen her birimden oluşan, bir duvarla desteklenen bir sütunlu veya dükkânlar veya iş yerleri için kullanılır. Yunan ve Roma tapınaklarının uçları ve cepheleri portiklere sahiptir. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.720.

³⁵² Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 38-41 vd., s.358.

³⁵³ Romalıların egemen tanrısı, ilk üyesi etimolojik olarak Zeus'un kiyle aynı olan parlak gökyüzüne atıfta bulunan bir isim taşır. Antik Roma'nın güneyinde bir tapınak. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.779.

³⁵⁴ S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.722.

³⁵⁵ Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 38-41 vd., s.358.

³⁵⁶ S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.212.

³⁵⁷ Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 37-41 vd., s.358.

“Ve toprak inledi inim inim,
Bir alev fişkırdı yıldırım yutan devden,
Yükseldi sarp, kara vadilerden yukarı
Düştü dibine dağların,
Bir yangın sardı menekşe rengi suları,
Bir yandan, gök gürültüsü ve şimşekler,
Bir yandan kızıl alevler.
Kaynıyordu yer, gök, deniz baştanbaşa.
Bir deprem gibi kabardı toprak önü alınmaz.
Görseydi, ürperirdi Hades bile...”³⁵⁸

Çaldığı liri hemen bırakarak yangından kaçanlara yer sağlanması emrini vermiştir.³⁵⁹ Evsiz ve kaçak nüfusu rahatlatmak için Nero, Mars Meydanı, Agrippa'nın anıtlarını, hatta kendi bahçeleri olan Kampüs Martius'u açmış ve yoksul kalabalıkları barındıracak derme çatma binalar inşa ettirmiştir.³⁶⁰ Faenius Rufus'un emrindekiler her şeyini yitirmiş olanlara barınaklar yapmaya başlamışlardır.³⁶¹ Hayati malzemeler Ostia ve komşu bölgelere sevk edilmiş ve tahıl fiyatı üç kısırlığa düşürülmüştür. Bunlar popüler temyiz tedbirleriydi, ancak kasvetli bir başarısızlık olduğunu kanıtlamıştır. Nero ateşi söndürme ve izole etme çalışmalarını enerjisel olarak yönlendirmiş ve yardım örgütleri düzenlemiştir. Roma'nın yeniden inşası için kenti temizlemek ve süslemek, daha modern hatlara yerleştirmek ve başka yangınlara karşı korumak için görevlendirilen mimarlar Sulpicius Severus ve Celer'in yönetiminde hızlı ilerlemiştir.³⁶²

Yıkıntılar ve raporlar incelendikten sonra Nero bütün masrafları kendi cebinden çıkacağını söylemiştir. Bina yapımında yeni malzemeler ve düzenlemelerle ilgili yasalar önerilmiş; evler çok yüksek olmayacak, dip dibe olmayacak, sokakların ve evlerin önüne kemerler ve sütunlar inşa edilecek, sokaklar belli bir genişlikte olacak, yeni binalarda iç avlular olacak tarzında kararlar alınmıştır. Bütün bu kararlar tekrar yaşanacak bir yangında Romalıların güvenliğini sağlamak için planlanmıştır. Nero bunun bir fırsat olduğunu görmüş ve kenti yeniden inşa ederek, Augustus'un kurmuş olduğundan daha büyük yeni bir kent kurmayı önermiştir. Nero'nun yaptıkları halkın

³⁵⁸A. Akkaya, **Küllerdeki Sır Neron**, s.538.

³⁵⁹S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.212.

³⁶⁰Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 37-41 vd., s.358.

³⁶¹S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.212.

³⁶²S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.722-723.

hoşuna gitmiştir. Nero yatırımcılarına projeler sunmuş, MS 64'te paralar basmış ve Vesta Tapınağı, Pazar yeri ve Circus Maximus'un yenilenmesini hızlandırmıştır.³⁶³

Nero'nun ev inşasından sonra kentte kalan mekânlara gelince, rastgele ve tesadüfi bir şekilde inşa edilmemiş, bunun aksine dikkatlice incelenen sokak sıraları, geniş caddeler, yükseklik sınırları olan binalar ve açık alanlar vardı, bunlar temel alınmıştır. Kiralık binaların cephelerini korumak için portikolar da eklenmiştir. Bir kişinin rütbesine ve ev mülküne göre hibeleri eklenip, talep sahiplerinin para kazanması için ev veya kiralık binaların tamamlanması gereken zaman sınırları belirlenmiştir. Asıl yapıların belirli bir kısmı için ahşap kirişlerden arındırılmış Gabii veya Alba'dan kaya ile takviye edilmiş, çünkü bu taş yanmaz bir özelliğe sahiptir. Herkesin yangınla mücadelede kullanılabilecek aparatlara sahip evlerin parti duvarları yoktu. Bu önlemler pratiklik için memnuniyetle karşılanmış ve yeni şehrin estetiğini de arttırmıştır. Bununla birlikte, eski düzenlemenin sağlığa daha elverişli olduğuna inanan, sokakların darlığı ve binaların yüksekliğinin yakıcı güneş ışığından daha az etkilendiği düşünenler de vardı. Geniş açık alanların, onları korumak için gölgesi olmayan, daha baskıcı bir sıcaklıkta pişirildiklerini iddia etmişlerdir.³⁶⁴

2.4.3. İmparator Nero'nun Yangın ile İlişkilendirilmesi

Nero yangın başladığı zaman şehirde olmamasına rağmen yangının sorumlusunu olarak görülmüş ve amacının kendine yeni bir saray inşa etmek olduğu tarzında söylentiler yayılmıştır. Nero yangını duyduğu gibi kente geri dönmüş ve yardım faaliyetleri başlatmıştır. Yangına çok üzülmüş ve duygulanarak bir dama çıkarak "Troya'nın alınışı" nın tamamını okuması, Nero'nun yardım konusunda yaptıklarına gölge düşürmüştür³⁶⁵ ve yangından sorumlu tutulmuştur.³⁶⁶ Yangından dolayı bir grup senatör Nero'yu öldürmeye karar vermiş ve plan hazırlamışlardır. Ancak yapılan plan ortaya çıkınca komplocular öldürülmüştür.³⁶⁷

Nero'nun yangını engellemeye yönelik tüm çabalarına rağmen kamuoyu Nero'yu, yangının yazarı olmak ve Maecenas'ın kendi kulesinin çuvalını yaparken yüksek

³⁶³S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.213.

³⁶⁴Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 41-44 vd., s.359-360.

³⁶⁵S. W. Bauer, *Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar*, s.756.

³⁶⁶C. Freeman, *Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*, s.475-476.

³⁶⁷S. W. Bauer, *Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar*, s.754-755.

kuleden -Maecenas Kulesi'nden- izlemekle suçlamıştır. Nero'nun Maecenas Kulesi'nden şarkı söylemesi dışında yangınla suçlamak için güvenilir bir kanıt yoktu. Afetlerde halk her zaman bir günah keçisi arar ve Nero önceki suçları nedeniyle kurban seçilmiştir. Ancak yangından sonra Roma'yı yeniden inşa etmek için üstlendiği görkemli eserler yüzünden kasten Roma'yı inşası muhtemel görünebilirdi.³⁶⁸

Roma'daki yangının imparator tarafından tesadüfen mi yoksa komplo halinde mi yapıldığına dair düşünceler belirsizdir. Ancak kenti şiddetli yangınlardan dolayı felakete uğratan bu olay tüm felaketlerden daha da kötü olarak görülmüştür.³⁶⁹ Yangın sırasında Nero Antium'daydı ama yangında herhangi bir parmağının olup-olmadığı hala tartışılan konular arasında yer almaktadır. Dedikodulara göre yangını Nero planlamış, amacı Roma'yı yıkarak daha güzel bir şehir yaratmak idi. Ayrıca hayal kurduğu saray olan "domus aurea"³⁷⁰ya yer açmaktır.³⁷¹ Yangın sonrasında Roma yeniden inşa edilen Domus Aurea'nın da açılışı yapılmıştır.³⁷²

Nero aslında, bir saray inşa etmek için vatanın yıkımından faydalanmıştır. Mimarlar ve mühendisler, sanat eseri yaratmaya teşebbüs etmeye ve imparatorun kaynaklarıyla kendilerini eğlendirmeye özen gösterme cesaretine sahip olan Sulpicius Severus ve Celer, Avernus Gölü'nden Tiber'in ağzına kadar seyyar bir kanalı kazmayı taahhüt etmişler, ıssız sahil şeridinde ya da tepelerin bariyerinden geçirmişlerdir.³⁷³

Eski binaların çirkinliği, dar ve bükülme tarzındaki sokaklar yüzünden, şehre ateş açmış bazı eski consuller meşalelerle donatılmış hizmetkârları geldiği zaman onları durdurmamıştır. Nero, Altın Ev'in yakınlardaki bir araziye çok istemekteydi, tahıl ambarlarıyla uğraşıyordu ve duvarları taştan yapılmış olduğu için onları askeri mahkemeler kullanarak yakıp, yıkmışlardır. Yıkım altı gün, yedi gece sürmüş ve insanlar öfkelenerek mezarlara sığınmak zorunda kalmışlardır. Bu süre zarfında muazzam sayıda bina bloğunun yanı sıra eski büyük generallerin evleri, hala onları süsleyen savaş ganimetleriyle birlikte Roma'nın kralları Punic ve Gallic savaşlarında yemin etmiş ve adanmış olan tanrıların tapınakları ve eski günlerden gelen ilginç veya

³⁶⁸S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.723.

³⁶⁹Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 37-38, s.357.

³⁷⁰Domus Aurea(Lat.), İmparator Nero'nun Roma'da kendisi için inşa ettirdiği yapı(Altın ev). Bkz. O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.320.

³⁷¹F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.41.

³⁷²O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.239-240.

³⁷³Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 41-42-43, s.359.

akılda kalan her türlü şey alevler içinde yükselmiştir. Nero, Maecenas'ın kulesinden çıkan ateşi izlemiş ve “alevlerin güzelliği” dediği şeyden çok memnun olmuş ve sahne kıyafeti giymiş şekilde, Truva'nın Düşüşü'nü söylemiştir. Bundan ganimet sağlama fırsatını kaybetmemesi gerektiğinden, cesetlerin ve harabelerin kendi pahasına temizlenmesini, kimsenin kendi mülklerin kalıntılarına yaklaşmasına izin vermemeyi taahhüt etmiştir. Sadece katkıları almak değil, onları zorlamakla birlikte hem şahısların hem de özel şahısların servetlerini kurutmuştur.³⁷⁴

Nero yardım önlemleri isteği ile şehri yeniden inşa etme fırsatını yakalamıştır. Bu tavrından dolayı kasıtlı olarak yangını çıkardığı söylenilmiştir. Bundan dolayı günah keçisi gereklidir, bunlar Roma'daki Yahudiler olabilirdi ama bunlar Poppaea Sabina tarafından korunmaktadır. Bu yüzden Nero Hristiyanları suçlu olarak seçmiştir.³⁷⁵

Nero, dedikoduları üzerinden atmak için cezalandıracağı suçluları bulmuştur. İlk başta, itiraf edenler tutuklanmış ve yaptıkları açıklamalarda, kundakçı olduklarından ziyade insanlık nefretleri yüzünden suçlu bulunmuşlardır. Köpekler tarafından parçalara bölünerek yok edilmişler ya da haçlara bağlanılarak gündüz ışığı gittiğinde, geceleri ışık sağlamak için yakılmışlardır. Nero bahçelerini şov için bir mekân olarak sunmuş ve sirk eğlencelerine de katılarak, savaş arabası kıyafeti içinde arabasında ayakta durmuştur. Sonuç olarak, bu insanlar bir ceza almayı hak etmelerine rağmen, onlar için acıma duygusu başlamıştır. Çünkü Hristiyanlara yapılanlar halkın yararı için değil, bir kişinin zulmünü tatmin etmek için yapıldığı hissedilmiştir.

Sulpicius Severus; “Neron, ne yaparsa yapsın, yangının kendi emirleri sonucu başladığı suçlamasından kurtulamıyordu. Bu nedenle suçlamaları Hristiyanlara yöneltmeye karar verdi ve bu doğrultuda, masum insanlara en acımasız işkenceler uygulandı. Hatta yeni öldürme yöntemleri de icat edildi, vahşi insan postlarına sarılan insanlar, köpekler tarafından parçalandı, birçoğu çarmıha gerildi ya da ateşe atıldı, kimileri de geceleri ışık sağlamak amacıyla yakıldı... Bu sırada, Paulus ve Petrus ölüme mahkûm edildi, Paulus'un kafası kılıçla kesilirken, Petrus da çarmıha gerildi.”³⁷⁶

Bu arada İtalya, Nero'nun fonlarını toplamak için tamamen harap olmuş, iller yıkılmış, tanrılar bile, bu tapınakların bir parçası haline gelmiştir. Şehrin içinde ki

³⁷⁴Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 37-38, s.217.

³⁷⁵D. R. Dudley, *The Civilization Of Rome*, s.166.

³⁷⁶S. W. Bauer, *Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar*, s.755.

tapınaklar ve altınları kaldırılmıştır.³⁷⁷ Nero bu yaptığı yağmalamalardan uzun süre vazgeçmemiştir.

2.5. Nero'nun Yunanistan Gezisi

İmparator Nero döneminde, Yahudi isyanının patlak vermesi ve batıdaki siyasi olaylar Nero'nun daha önceden hedeflediği amaçlarını engellemiş ve planlarını Yunanistan'daki turun ötesine geçirememiştir.³⁷⁸

Suetonius'un anlattıklarına göre, müzik yarışmalarına ev sahipliği yapan kentlerin sanatçılara verdiği zafer taçlarını Nero'ya da yollamalarından dolayı Nero bu durumdan etkilenmiştir. Helenlerin onun sanatının değerini anladığını düşündüğü için Hellas'a³⁷⁹ gitmeye karar vermiştir. Tacitus, MS 64'te Nero'nun kendini sahnelerde göstermek ve oyunlara katılmak için önce bir Helen kenti olan Neapolis'e³⁸⁰ gittiğini, oradan da Achaia'ya³⁸¹ gitmeyi planladığını söylemiştir. Neapolis'teyken tiyatro alanı yıkılmış, Nero bunu işaret olarak yorumlanmıştır. Nero Neapolis'tan ayrılmış ve Beneventum'da mola vermiştir. Tacitus, Nero'nun Beneventum'dan sonra, anlamadığı bir nedenden dolayı Achaia ziyaretinden vazgeçtiğini ve Roma'ya döndüğünü söylemiştir.³⁸²

Nero, yokluğunun uzun sürmeyeceğini ve her şeyin devlette kalacağını ilan ederek, çıkacağı Yunanistan yolculuğuna, ilahi onay için Capitol'u ziyaret etmiştir. Orada ki tanrılara saygı duymaktaydı, ancak Vesta Tapınağı'na girdiğinde tanrıçanın onu terörle doldurduğunu hissederek titremeye başlamıştır. Sonrasında çıkarlarının ülkesine olan sevgisinden daha önemli olduğunu söyleyerek projesini terk etmemiştir. Bu yolculuğuna dair halkın çirkin görünümünü ve sözsüz protestolarını görmesine

³⁷⁷Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 43-46 vd., s.360-361.

³⁷⁸S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P, Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.735.

³⁷⁹(Hellas, Helenler)Klasik dönemde Yunanlıların Yunanistan'ı ve Yunanlıları belirtmek için kullandıkları adlar. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.369.

³⁸⁰Günümüzdeki Napoli. Neapolis, Campania'nın başlıca Yunan merkezi oldu. Paleopolitlerin Roma karşıtı politikaları Roma'yı Neapolis'i ele geçirmeye zorladı. Neapolis, Roma'ya deniz yardımı sağlayan ve Pyrrhua ve Hannibal'ı geri püskürten devlet haline geldi. Daha sonra bölge sömürge haline geldi. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.600.

³⁸¹Roma'nın MÖ 146'da Achaeen Konfederasyonunu yenilgisini anmak için Yunanistan'ın Roma eyaletinin resmi adıdır. İlk ve geçici olarak Sezar tarafından kurulduktan sonra Augustus onu ayrı bir vilayet olarak yeniden kurdu (MÖ 27). MS 15'te Moesia'ya katıldı, MS 44'te ayrıldı, MS 67'de Nero tarafından serbest bırakılmış ve Vespasian tarafından kesin olarak yeniden inşa edilmiştir. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.6.

³⁸²A. Yakut, *"Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi"*, s.195.

rağmen yine de yolculuğunu yapacağını dile getirmiştir. Nero yolculuğa çıkacağı zaman korktuğu tek şey, tahıl arzı sıkıntısı olmuştur.³⁸³

Giderken yerine seçtiği kişi Roma'yı hiç umursamadığını bir kez daha kanıtlar nitelikte olmuştur. Seçilen kişi consul dahi olmayan eski bir köle olan Helius'du. Helius'a vatandaşları, şövalyeleri ve senatörleri sürgüne gönderme, gerekirse onları öldürme yetkisi verilmiştir.³⁸⁴ Nero'nun, Tigellinus ile birlikte Hellas'a gitmek üzere MS 66 Eylül tarihinde Roma'dan ayrıldığı düşünülmektedir.³⁸⁵ Yunanlılar Nero'nun gelişine çok sevinmiş, hatta dört yılda bir düzenlenen Olimpiyat Oyun tarihlerini öne alarak Nero'nun bizzat katılması sağlanmıştır.³⁸⁶

Nero, Yunanistan'da kışın tamamında dikkate değer bir şey yapmadan kalmış ve aynı yılın ilkbaharı içinde bir araya gelmek için çağrılan dört oyunda da muzaffer onuruna sahip olmak için toplanan ulusal oyunlarda yer almıştır. Bu nedenle, önceki sonbaharda zaten kutlanan Isthmian oyunları tekrarlanmıştır. Ayrıca Nero, Argos'taki oyunlarda görünmüştür. Sık sık kendini gösterdiği Quinquennial (Neronian) Oyunlarında MS 60'lerde trajedide erkek ve kadın parçalarını sergilemiştir.³⁸⁷ Nero Pythia, Nemea, Delphi ve Olimpiyat Oyunları'nda yer alan; lir konserlerinde, araba yarışlarında, trajediler ve okuduğu tıratlarla ödülleri kazanmıştır. Aslında Olimpiyat Oyunları'nda müzik yoktu ama Yunanistan bizzat Nero için eklemiştir.³⁸⁸ Bazı oyunlar, imparatorun isteği doğrultusunda iki kez düzenlenmiştir. Nero oyunlarda değişerek Olympia'da daha sert Isthmus'ta³⁸⁹ ise, trajedik bir oyuncu olarak görünmüş, katıldığı tüm yarışmalarda ve hatta yarışmadığı yarışmalarda da ciddiyetle rekabet etme endişesi duyduğu ve rakiplerine sadakat ve beceri için ödül olarak Roma vatandaşlığı bahşedildiği için birincilik kazanmıştır.³⁹⁰ İmparator Nero, sindirilmiş jüri ile birincilik

³⁸³Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 35-36-37, s.356.

³⁸⁴S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.231-232.

³⁸⁵A. Yakut, "*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*", s.195.

³⁸⁶S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.231-232.

³⁸⁷S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.735-736.

³⁸⁸S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.233-234.

³⁸⁹Ödül yabani kereviz tacı olan Poseidon onuruna Corinth'de düzenlenen atletik yarışmalardı. Atinalılar bu oyunlara patronluk yapardı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.461.

³⁹⁰S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.735-736.

ödülleri toplamıştır. Bu olay bir imparatorun Yunan kültürüne ilgi duyması açısından bir ilkti ve Yunanlılar'ın kendilerini imparatora yakın hissetmelerine neden olmuştur.³⁹¹

Cassius Dio'ya göre, bu ziyarette Nero'nun büyük amacı olan, "bütün büyük oyunların galibi" olmak düşüncesini gerçekleştirmektir. İmparator oyunlara katılmak için Hellas'ta bir yıl kalmış ama Atina ve Sparta'ya gitmemiştir. Helenlere düşkün olan Nero'nun, bütün kentlerde yarışırken, sadece Atina ve Sparta'daki oyunlara katılmaması ilginç bulunmuştur. Cassius Dio'ya göre, nedeni imparatorun Sparta'dan Lykurgos'un yasalarından dolayı, Atina'dan ise Öç Tanrıçaları Erinys'lerden dolayı kaçması idi. Nero, Hellas'a görülmeye değer yerleri görmek için değil, kendini göstermek ve gösteri ile sahne çılgınlığını doyurmak için gitmiştir. İmparator MS 66 Eylül'den, MS 67 Aralık'a kadar orada kalmıştır. Nero'nun istediği; Nikopolis'te Aktia Oyunları'na, Olympia'da Olympia Oyunları'na, Argos'ta Nemea ve Heraia Oyunları'na, Korinthos'ta Isthmia Oyunları'na ve Delphoi'da Pythia Oyunları'na katılmaktır. Çoğu oyun ve yarışa katılan Nero, Cassius Dio'nun anlattığına göre, toplamda 1,808 ödül kazanmıştır.³⁹²

Nero, MS 67'nin sonuna doğru tüm Yunanistan'ı gezmiş, ünlü yerleri ziyaret etmiş, sanat eserleri toplamış, yerel hayata ilgi duymuş, zenginliğini ve silüetini korumak için zenginlere vergi uygulamıştır.³⁹³ Nero'nun Hellas ziyaretinin kabaca şu şekilde gerçekleştiği söylenebilir:

Aktia Oyunları – MS Eylül 66

Pythia Oyunları – MS Eylül 66

Isthmia Oyunları – MS İlkbahar 67

Nemea Oyunları – MS Yaz 67

Olympia Oyunları – MS Yaz 67

Korinthos'ta – MS Eylül 67

Aktia Oyunları – MS Eylül 67

Pythia Oyunları – MS Eylül 67

³⁹¹C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.477.

³⁹²A. Yakut, "*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*", s.195-198.

³⁹³S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.735.

Lerna ve Argos ziyareti – MS Ekim/Kasım 67 (?)

Isthmia Oyunları/Özgürlük İlanı – MS 28 Kasım 67

Hellas'tan ayrılış – MS 1 Aralık 67 (en geç)

Roma'ya varış – MS 31 Aralık 67 (en geç)³⁹⁴

Nero, Hellas ziyaretinde çok iyi karşılanmış, Helenlerin büyük oyunlarına katılmış ve katıldığı her oyunu kazanmıştır. Bu sayede Nero'nun en çok istediği şey gerçekleşmiş ve “bütün oyunların galibi” olmuştur. Nero, MS 67 yılının sonlarına doğru, Hellas'tan ayrılmadan önce, Helen halkı için yapılabilecek en büyük hamleyi yapmış ve Korinthos'ta düzenlenen Isthmia Oyunları sırasında, eyalet olan Achaia'ya “özgürlük” ve “vergi muafiyeti hakkı” tanımıştır. 1887'de Yunanistan-Karditsa'da bulunan yazıtta Nero'nun bildirgesi ilan edilmiştir. Nero'nun bu bildirgesi, İmparator Caesar tarafından bildirilmiştir:

Yüce ruhlu Hellas'a bana gösterdiği iyi niyet ve saygının karşılığını vermek istiyor ve bu eyaletten mümkün olduğunca çok insanın Aralık ayının ilk gününden dört gün önce (MS 28 Kasım'da), Korinthos'ta toplanmasını buyuruyorum. Kalabalık mecliste toplanınca, şu sözleri söyledi: Ey Helenler, benim yüce gönüllülüğümden beklenmeyecek hiçbir şey olmasa da, size hiç tahmin edemeyeceğiniz bir armağan, hatta istemeye cüret edemeyeceğiniz kadar büyük bir armağan bahşediyorum. Achaia'da ve bugüne kadar Peloponnēsos olarak bilinen yerde yaşayan tüm Helenler, özgürlüğü ve vergi muafiyetini kabul edin, bu armağana hiçbiriniz en parlak günlerinizde bile sahip olmadınız, çünkü ya başkalarına ya da birbirinize boyun eğiyordunuz. Keşke, Hellas zirvedeyken bu armağanı bahşediyor olsaydım, böylece daha fazla kişi bu iyilikten nasibini alırdı; bunun sorumlusu olarak, yaptığım iyiliğin büyüklüğünü zamanından önce boşa çıkaran çağı görüyorum. Şimdi size merhamet ettiğim için değil, gösterdiğiniz iyi niyetten dolayı bu iyiliği yapıyorum. Bana olan ilgilerini karada ve denizde her zaman tecrübe ettiğim tanrılarınıza müteşekkirim; çünkü onlar böyle bir iyiliği yapmama olanak tanıdılar. Zira öteki yöneticiler kentler özgürleştirirken, yalnızca Nero bir eyaleti özgürleştirdi!” demiştir.

Nero'nun amacı, sadece Helen kentlerinin gösterdiği sadakat ve ilginin karşılığını vermek değil, aynı zamanda Helenlerin gözünde kendini yüceltmektir. Böylece, Helenliler için daha üstün bir kişilik haline gelip, tanrılaşacaktı. Nero'nun ismini ve şanını ölümsüzleştirme çabasında olduğu düşüncesi bildirgede de gösterilmiştir. Helenlere seslenirken “bugüne kadar Peloponnēsos olarak bilinen yerde yaşayan Helenler” ifadesini bilerek kullanmış, çünkü Helenlere bahsettiği özgürlük ile

³⁹⁴A. Yakut, “*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*”, s.195-198.

Peloponnēsos adının Nerōnosnēsos (Nero'nun Adası) olarak değiştirilmesini hedeflemektedir. Bir eyaletin bütününe bu tür bir ayrıcalık tanınması ilk defa yaşanmış bir olay olmuştur. İmparator Nero, özgürlüğü Helenlere geri vererek sadece maddi bir iyilik değil, manevi bir iyilik yapmış ve gerçek bir “Helen sever” olduğunu ispat etmiştir.³⁹⁵

MS 28 Kasım 67’de, Augustus’un ve Nero Claudius Caesar Augustus’un yaşam boyu rahibi Epameinōndas, Epameinōndas oğlu, kendisinin aldığı kararı meclise ve halka sunmuştur:

“Bütün Kâinatın Efendisi Nero tribunus’luk makamına 13. kez atanmış Yüce İmparator, Vatanın Babası, Helenlerin üzerine parlayan Yeni Helios, Hellas’a iyilik yapmayı tercih eden, her zaman iyiliği ve esenliği için onun yanında olan tanrılarımıza saygılı ve müteşekkirdir. Ezelden beridir yerli malımız olan özgürlüğümüzü, vaktiyle Helenlerin elinden alınan özgürlüğü tüm zamanların biricik ve tek Yüce İmparatoru, Helen sever Nero, Zeus Eleutherios geri verdiği bize bu iyiliği yaptığı, özerkliğimizi ve özgürlüğümüzü eski haline getirdi. Ayrıca hiç beklemediğimiz bu büyük armağana önceki Augustus’lardan hiçbirinin tam anlamıyla bahsetmediği vergi muafiyetini de eklemiştir. İşte tüm bu nedenlerden dolayı arkhōn’lar, meclis üyeleri ve halk tarafından şu anda Zeus Sōtēr’in yanına üzerinde “Zeus Eleutherios Nero’ya sonsuza dek” yazan bir sunak adanmasına ve Apollon Ptōios’un tapınağında vatanımızın tanrılarıyla birlikte Nero Zeus Eleutherios’un ve Tanrıça Augusta Messalina’nın heykellerinin dikilmesine karar verilmiştir. Öyle ki, bunlar bu şekilde tamamlandığında, kentimiz efendimiz Augustus Nero’nun evine karşı her türlü onurlandırmayı ve dindarlığı yerine getirmiş görünsün. Bu karar, agorada Zeus Sōtēr’in yanında bir stel üzerinde ve Apollon Ptōios’un tapınağında kayıt altına alınacaktır.”

Bu yazıta göre Nero, Akraiphia Kenti tarafından, “Kâinatın Efendisi”, “Vatanın Babası”, “Tüm Helenlerin üstüne parlayan Yeni Helios”, ve “Zeus Eleutherios” olarak onurlandırılmıştır. Bunun dışında Patrai’da basılan sikkelerde IVPITERLIBERATOR yazarken, Sikyon sikkelerinde NE(ron) K(aisar)ZEUS ELEUTHERIOS yazılmıştır. Korinthos sikkelerinde, ADLO[cutio] AVG. ve Nikopolis sikkelerinde, NERONI PATRONI HELLADOS yazılmıştır.

Nero’nun bahsettiği özgürlüğe karşı Helen entelektüellerinde Plutarkhos’un anlattıklarına göre, tarihte Helenlere iki kez özgürlük verilmiştir. İlki, MÖ 196’da İkinci Makedonya Savaşı sırasında Romalıların V. Philippos’u yenmesi ve savaş esnasında Helen halkının gösterdiği sadakatten ötürü, Isthmia Oyunları sırasında Titus Quinctius Flamininus tarafından verilmiştir. Bu karar, Senatoyla ortak alınmış bir karardır; İkincisi

³⁹⁵A. Yakut, “*Helensever Nero’nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti’nin Özgürleştirilmesi*”, s.199-200.

Nero'nun kararında ise, Senato umursanmamış ve özünde Nero'nun Helenler tarafından sevilme, yüceltilme, tanrılaştırılma ve ölümsüzleştirilme arzularını taşımaktadır. Flamininus'la Nero'nun amaçları farklıydı ama sonuç aynı olmuştur. Plutarkhos'un gözünde Nero, korkunç suçlar işlemiş bir tiran; annesini öldürten, çılgınlıklarıyla Roma'yı yıkıma sürükleyen, yakın dostlarını bile işkence ederek ölüme gönderen, karısını ortadan kaldıran ve imparatorluğun şanını sahnelerde kirleten bir imparator idi. Achaia'nın özgürleştirilmesi Plutarkhos'un imparatora karşı tutumunu biraz olsun değiştirmiştir.³⁹⁶

Philostratos "Apollōnios'un Yaşamı" (Vita Apollonii) eserinde, Nero'yu Helenlerin gelenekselleşmiş oyunlarının tarihlerini değiştirmeye yeltenen, şarkı söyleyen, sahne oyunları ve gösterilerine meraklı, Augustus ile Iulius Caesar'ın kıyafetini çıkartıp Amoibeus'un ve Terpnos'un giysilerini giyen bir princeps olarak yansıtmıştır. Nero'nun Hellas'ı özgürleştirmesini bilgelik bir hareket olduğunu belirtmiştir. Roma İmparatorluk Çağı'nın en gözde entelektüellerinden Plutarkhos, Pausanias ve Philostratos'un Nero'yla ilgili değerlendirmelerinden, Nero'yu çılgın ve bilgelikten uzak bir imparator olsa da, "Hellas'ı özgürleştirme hamlesiyle" Helen entelektüelleri için imajını düzeltmeyi başarmış olduğunu dile getirmiştir. Bu özgürlük kısa süre sonra İmparator Titus Flavius Vespasianus tarafından geçersiz sayılmıştır. Çünkü MS 68/69 yıllarını iç savaşlarla geçiren Roma maddi sıkıntılar yaşamış ve Titus Flavius Vespasianus MS 70'de Achaia'nın özgürlüğüne son vererek, eyaleti yeniden bir proconsul tarafından yönetilmeye ve vergi vermeye tabi tutmuştur.³⁹⁷

Helenlerin Romalı imparatorları nasıl değerlendirdiğine bakıldığında, kendilerine yapılan yardım ve bağışlardan ötürü Romalı imparatorlara bir sadakatle bağlı oldukları görülmektedir. Entelektüeller ise; Caligula, Nero ve Domitianus gibi imparatorları kentlerine yardımda bulunmuş olsalar da, bir yöneticide bulunması gereken bilgelik ve erdemlerden yoksun oldukları için her daim eleştirmişlerdir. Nero için; yazıtlar, sikkeler ve edebi kaynaklar Nero'nun princeps'liği konusunda genel olarak hemfikir değildi, yazıt ve sikkelerin dili son derece olumlu ve tanrılaştırılmış bir Nero çizerken; entelektüeller eserlerinde Nero'yu bilgelikten uzak, çılgın ve ölçsüz bir imparator olarak nitelemişlerdir. Ancak, Nero'nun MS 28 Kasım 67'de Achaia Eyaleti'ni

³⁹⁶ A. Yakut, "Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi", s.201-202.

³⁹⁷ A. Yakut, "Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi", s.203.

özgürleştirmesiyle iki tarafta da ilk defa tamamen olumlu bir tablo oluşmasına neden olduğu görülmüştür. Nero'nun bu yaptığı, ulusal bağımsızlıklarına düşkün olan Helenler için olumlu ve değerli bir kazanımdır. Nero'nun sunduğu özgürlük ve vergi muafiyeti hakkı, kısa sürmüş olsa da, Nero'nun Helen entelektüellerinde yarattığı imajını değiştirmiştir. Nero, katıldığı ve zafer kazandığı oyunların coşkusu ile Isthmia Oyunları sırasında Achaia Eyaleti'ne özgürlük vermiştir. Nero'nun bu kararı Helenler için olumlu görülse de, bir devlet olarak Roma'nın büyük bir açığını ortaya çıkarmıştır. Devlet hazinesini çökertme noktasına getiren Nero'nun, vergi vermekte olan Achaia Eyaleti'ni özgürleştirmesiyle, Roma'nın ne kadar çılgın bir imparator tarafından yönetildiğini göstermektedir. Nero hamleyle Helenlerin gözünde tanrılaşırken Romalıların nezdinde hoş karşılanmayan Helenseverliğini ve princeps'e yakışmayan davranışlarını fazlasıyla öne çıkartarak kendi sonunu hazırlamıştır.³⁹⁸

Helius ülkede bir ayaklanma olacağını anlayınca Nero'ya haber göndermek yerine direk kendisi Nero'nun yanına Yunanistan'a gitmiştir. Galyalı olan Vindex'in³⁹⁹ Roma'da Nero hakkında konuşmasına, Nero aldırış etmemiştir. Çünkü Vindex soylu değildi ve emrinde olan herhangi bir ordusu yoktu. Buna rağmen Nero acil bir şekilde Roma'ya geri dönmüştür.⁴⁰⁰

Napoli'de Yunanistan'daki kutsal oyunlarda galip olarak görünmüş ve geleneklere göre, beyaz atların çektiği bir arabada duvarlara yapılan bir ihlalle şehre girmiştir.⁴⁰¹ Mor bir elbise giymiş, altın yıldızlı bir Yunan pelerini ve kafasında Pythian'ı tutan sağ elindeki olimpik taçtan önce kronlarını göstererek, kimin yendiğini ve hangi şarkılarla ya da dramalar ile işaretlendiğini gösteren bir alayla başlamıştır. Arabasını takiben alkışlayanlar ritmik övgüleri ile bağırıştır.⁴⁰² Nero'nun geri dönüş töreninde kazanmış olduğu 1808 taç ve ödülleri gösterilmiş, başarılarından dolayı halk; “Yaşa Olimpiyat Fatihi! Yaşa Pythia Fatihi” sesleri yükselmiştir.⁴⁰³ Antium ve Albanum'dan geçerek

³⁹⁸A. Yakut, “*Helensever Nero'nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti'nin Özgürleştirilmesi*”, s.204-205.

³⁹⁹Kraliyet Aquitanian ailesinden Romalı bir senatörün oğlu, bilinmeyen nedenlerle Gallia Lugdunensis'in mirasçısı olduğunda Nero'ya (MS 68) isyan etti. Taht iddialarını desteklemeyi vaat ettiği Sulpicius Galba dışında diğer eyalet valilerini boşuna davet etti. Yerli Galyalı kitleler, ileri gelenler ve onların müşterileri Vindex'e katıldı. Verginius Rufus, Germania Superior ordusunu topladı ve ayaklanmayı ezmek için yürüdü. Vindex, yapılan büyük savaşta öldürüldü. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.948.

⁴⁰⁰S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.233-234.

⁴⁰¹S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.738-739.

⁴⁰²Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I, II**, 23-24-25, s.207.

⁴⁰³S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.234.

aynı törenin kendisi için hazırladığı Roma'ya ulaşmıştır.⁴⁰⁴ Nero'nun gösteride seçtiği araba ise, Augustus'un askeri başarılarından sonra kullandığı savaş arabasıdır.⁴⁰⁵ Bir kemerin çekildiği Circus Maximus aracılığıyla, Velabrum⁴⁰⁶ ve Forum aracılığıyla Palatine ve Apollon Tapınağı'na doğru yol almıştır.⁴⁰⁷ Palatine'deki Apollon Tapınağı'na tırmanmıştır.⁴⁰⁸ Gittiği her yerde kurbanlar öldürülmüş, bütün sokaklarda parfüm serpilmiş, sayısız armağanlar, kurdeleler ve şekerlemeler verilmiştir. Dostları ya da düşmanları onu cömertçe ya da idareci bir şekilde övmüşlerdir.⁴⁰⁹

İmparator Nero'nun yapmış olduğu bu yolculuk, Yunanistan'ı heyecanlandırmış ve doğuya derin bir etki bırakmış olsa da batıdaki Nero'nun saygınlığına zarar vermiştir. Nero'nun Yunanistan'dan geldikten sonra zamanın en büyük askeri olan Corbulo'ya yapılanlardan dolayı generallerde güvensizlik belirtisi oluşmuş ve güvensizlik öfkeye neden olmuştur. Nero, savaşlardan ya da orduların kalıcı kamplarından uzak durmuş ve Britanya'daki isyanı durdurma konusunda hiçbir planda yer almamıştır. Judaea'da da tehlikeli bir isyan başlamıştır. Nero'nun generallerine ganimet, terfi ettirme, disiplinin gevşetilmesi ve ayrıcalıklı bir pozisyon vaat eden maceralara atılması merkezi iktidarın saygınlığının düşürülmesine, farklı bölgelerin milliyetçi ve bölücü duyguları, Yunanistan'a verilen ayrıcalıkların kıskanıldığını bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, bir ordunun komutasındaki iller, bir Romalı askerin İmparator Nero'ya olan nefretini kendi ülkesinde Vindex ve Civilis'in isyanlarıyla daha fazla özgürlük arzusuyla birleştirmiştir.⁴¹⁰

2.6. Nero'nun Ölümü

2.6.1. Nero'ya Düzenlenen Suikastlar

Nero'nun eğlence düşkünlüğü, yönetimi umursamaması tavrının üstüne Roma'da çıkan yangın var olan düşman sayısının daha da artmasına ve Nero'dan tamamen

⁴⁰⁴S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.738-739.

⁴⁰⁵S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.234-235.

⁴⁰⁶Roma'da Palatium ile Capitolium tepeleri arasındaki alçak düzlük, yoğun kalabalığın yaşadığı Velabrum kentin en sefil bölgesiydi. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.974.

⁴⁰⁷Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 25-26, s.208.

⁴⁰⁸S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.738-739.

⁴⁰⁹Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 25-26, s.208.

⁴¹⁰S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.737-738.

kurtulma düşüncesini doğurmuştur. Nero kendisine yapılan suikastların çoğunu önlemiştir. Suikastlar arasında özellikle en bilineni Piso suikastı olmuştur.⁴¹¹

Roma İmparatorluğu'nda yapılanlardan hoşnutsuzluklar, muhafızların eş komutanı olan Faenius Rufus'un onlara katılımıyla suikast fikrine dönüşmüştür. Suikastçıların başında Flavius Scaevinus yer almaktadır. Planı, Iulios-Claudius soyundan gelen Gaius Calpurnius Piso'yu başa geçirmek idi. Dost canlısı bir yapıya sahip olan Piso, ayrıca Nero'nun dostu olduğu için, bu görevi ancak devletin çıkarları için yapabileceğini belirtmiştir.⁴¹² "Pisonian" adı verilen komplo, Nero'yu öldürmek için bir araya gelen komplocuların çoğu eski Roma soylusudur. Komplocular konuşmacı olarak Piso'yu seçmişlerdir. Görünüşte Lucius Annaeus Seneca'nın destekçileri olan savaşçı Faenius Rufus'un başkanlığındaki askeri bir grubun liderliğini, senatör ve şövalyelerin seçimi ile Piso yapılmıştır.⁴¹³

Senatörler, şövalyeler, askerler ve hatta kadınlar, Nero'ya duydukları nefretten ve Gaius Piso'nun popülerliğinden dolayı oluşturulan gruba kaydolmak için yarışmıştır. Piso, Calpurnia Pisonis hattındaydı ve babasının soyluluğu sayesinde çoğu seçkin aile ile iyi bir bağlantı kurabilmektedir. Yabancı vatandaşlarını savunmak için otoriter yeteneğini kullanmış, arkadaşlarına karşı cömertlik göstermiş ve yabancılarla dahi konuşmasında etkili olmuştur. Ayrıca uzun bir fiziğin ve yakışıklı bir görünümün tesadüfi avantajlarından da faydalanmıştır. Fakat dünyevi zevklerinde ölçülü olmaktan uzak; kendisini anlamsız, lüks ve bazen de dağıtın bir hal içinde bulmaktadır. Zamanla komplocular suikastın zamanlaması ve yerini daha rahat konuşmaya başlamış ve Subrius Flavus'un, Nero'ya sahnede şarkı söylerken saldırması ya da geceleri koruması olmadığında bir saldırı yapılması tarzında konuşulmuştur.⁴¹⁴ Suikast için Nero'nun villasına karar verilmiş ve komplocular, Piso'nun Baiae'deki villasında gerçekleşecek olan suikastı ilerletmeye karar vermişlerdir. Ancak Piso, masanın kutsallığı ve misafirperverlik tanrıları nedeniyle, bir erkeğin nitelikleri ne olursa olsun bir imparatorun kanıyla lekelenmesiyle, karşı karşıya kalacakları bahanesini öne sürerek itiraz etmiştir. Şehirde, Roma vatandaşlarının yağmalanmasıyla inşa edilen ya da kamuya açık bir alanda gerçekleştirmelerinin daha iyi olacağını belirtmiştir. Aslında

⁴¹¹O. Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, s.240.

⁴¹²S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.218-219.

⁴¹³S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.728.

⁴¹⁴Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 48-49-50, s.362-363.

Piso, gizlice Lucius Silanus hakkında korkular barındırmaktadır. Silanus'un olağanüstü bir soyağacı vardı ve Gaius Cassius'taki evinde, yetiştirildiği eğitim ile yükselmiştir. Bu nedenle iktidarı ele geçirmesinden korkmaktadır.⁴¹⁵

Komplo Piso'nun hırsından başlamamıştı; fakat asıl taşıyıcının kim olduğunu ya da bu kadar çok kişinin sahip olduğu bir darbeye kimin ilham verdiğini söylemek kolay değildi.⁴¹⁶ Piso gittiği yerlerde halkı Nero'ya karşı galeyana getirmekle görevliydi ama bunu yapamamıştır.⁴¹⁷ Piso suikast fikrine ikna olmamış, sokaklarda kısa bir süre geçirmiş, sonra eve kapanmış ve kendi sonunu hazırlamıştır. Damarlarını kollarıyla parçalamış⁴¹⁸ ve bileklerini keserek ölmüştür. Ölmeden önce intihar mektubu yazmış, hatta karısını korumak için mektupta Nero'ya iltifatlar yazmıştır.⁴¹⁹ Nero'ya karşı iğrençlik duygusuyla işaretlenen vasiyeti, sevdiği karısına bir imtiyaz vermek için yazılmıştır.⁴²⁰

Piso intihar edince, cinayeti Senatör Scaevinus'un yapmasına karar verilmiştir.⁴²¹ Şaşırtıcı olan ise; farklı aile, sınıf, yaş ve cinsiyetten insanlar arasında suikastın gizlilik içinde kalmasıdır. Darbeden bir gün önce Scaevinus, Antonius Natalis ile uzun bir konuşma yapmış ve bundan sonra evine dönerek,⁴²² kederli bir halde vasiyetini yazmıştır.⁴²³ Hançerini kılıfından alarak, noktası parıldayana kadar bir taşla ısılatılmasını emretmiş ve bu görevi kölesi Milichus'a vermiştir.⁴²⁴ Ayrıca Milichus'tan sargı bezlerini hazırlamasını istemiştir.⁴²⁵ Aynı zamanda, eve geldiğinde görkemli bir akşam yemeği malzemesinden daha fazlasını yanına almıştı, kölelerine hediyeler vermiş ve onları azat etmiştir. Milichus tüm bu yapılanlardan sonra şüphelenmiştir. Zihni ihanetin ödülleri düşünmüş, aynı zamanda sınırsız para ve güç gözünün önünden geçince, patronunun güvenliği ve kendisine verilen özgürlüğün hatırası kaybolmuştur. Milichus, şafak vaktinde Servilius Bahçeleri'ne doğru yola koyulmuştur. Kapıdan önemli ve korkunç haberi getirdiğini yinelemeye devam etmiş ve sonra kapı bekçileri tarafından Nero'ya

⁴¹⁵Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 50-53, s.364-365.

⁴¹⁶Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 46-47-48, s.362.

⁴¹⁷S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.222.

⁴¹⁸Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 58-59-60, s.369.

⁴¹⁹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.222.

⁴²⁰Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 58-59-60, s.369.

⁴²¹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.221.

⁴²²Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 53-54-55, s.366.

⁴²³S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.221.

⁴²⁴Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 53-54-55, s.366.

⁴²⁵S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.221.

kadar eşlik edilmiştir. Nero'ya, karşılaştığı korkunç komployu ve duyduğu ya da tahmin ettiği her şeyi anlatmıştır. Ayrıca, Nero'nun cinayeti için hazırlanan silahı göstererek suçlunun getirilmesi konusunda ısrar etmiştir.⁴²⁶ Scaevinus gözaltına alınmış ama her şeyi yalanlayıp, aile yadigârı hançerinin kölesi tarafından çalındığını söylemiştir. Vasiyetini de hep yeni maddeler için değiştirdiğini, kölelerini de yeni alacakları için azat ettiğini söylemiştir. Konu senatörün lehine dönmüştü ki Milichus şövalye Antonius'un Natalis ile konuştuğunu söylemiş ve Tigellinus şövalyeyi getirtip, sorguya çekmiştir. Sorgulamada söyledikleri birbirini tutmayınca, Tigellinus işkenceye başvurmuş ve Antonius Natalis önce Piso'nun adını sonra Lucius Annaeus Seneca'nın adını vermiştir. Antonius Natalis'in anlattıklarını Scaevinus'a anlatınca oda diğer isimleri vermek zorunda kalmıştır.⁴²⁷

Lucius Annaeus Seneca komplo içerisinde olmak istememiş, Antonius Natalis, Nero'nun gözüne girebilmek için Lucius Annaeus Seneca'nın adını bilerek söylemiştir. Nero ise hep böyle bir fırsat kollamaktaydı ve haberi alınca muhafızlarına Lucius Annaeus Seneca'nın evinin etrafını sarmasını emretmiştir. Lucius Annaeus Seneca suçsuz olduğunu beyan etmiş ama Nero ona inanmayı reddederek eski hocasının ölüm fermanını vermiştir.⁴²⁸ Lucius Annaeus Seneca ölürken; "Size hayatı nasıl daha zevkli hale getireceğimi gösterdim." demiş. "Ama ölüm ihtişamını tercih ediyorsun ve sana iyi bir örnek vermeyeceğim. Böylesi cesur bir son için ikimizin de aynı çözüme kavuşmasına izin verelim, ancak ayrılmanızın daha büyük şöhreti olabilir." sözlerini kullanmıştır. Sonrasında kollarını bıçağın darbesiyle kesmişlerdir. Lucius Annaeus Seneca'nın yaşlanan vücudu zayıflamış, bacaklarındaki ve dizlerinin arkasındaki damarları parçalanmıştır.⁴²⁹ Lucius Annaeus Seneca'nın eşi Pompeia Paulina da intihar etmiş ama Nero onları tanıdığı için son bir kötülük olsun diye askerlere Lucius Annaeus Seneca'nın eşinin ölümünün engellemesini emretmiştir. Pompeia Paulina hayata döndürülmüş, yaraları sarılarak, sonrasında tıpkı bir hayalet gibi yaşam sürdüğü bilinmektedir.⁴³⁰ Lucius Annaeus Seneca cenaze töreni yapılmadan direk yakılmıştır.⁴³¹

⁴²⁶Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 53-54-55, s.366.

⁴²⁷S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.221.

⁴²⁸S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.222.

⁴²⁹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 63-64-65, s.372.

⁴³⁰S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.223.

⁴³¹Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XV, 63-64-65, s.372.

Roma'daki Pisonian komplosunda komplocular savunmalarını üçlü zincir setlerine bağlamış şekilde vermiştir. Bazıları kendi anlaşmazlıklarını itiraf etmiş, bazıları ölümü tek çare olarak görmüş, bazıları tek bir öğünde öldürülürken, diğerlerinin günlük yaşamı güvence altına almasının önlenildiği kaydedilmiştir. Nero'nun komplodan sonra daha acımasız bir imparator olduğu bilinmektedir. Erkeklerin çoğu ölüme mahkûm edilmiş, Nero bu ölümlerin bir saatten uzun sürmesine izin vermemiş ve herhangi bir gecikme olmaması için bizzat duruma bakan doktorlar görevlendirmiştir. Bunun için, damarlarının açılarak onları öldürölmelerini emretmiştir. Kalan senatörleri başa çıkarmayacağını, bütün düzeni elden çıkaracağını, eyaletleri idare etmek ve ordulara komuta etmek için Roma şövalyeleri ve serbest bırakanlar göndereceğini açıkça belirtmiştir. Şehre geldiğinde ya da bir yolculuğa çıkacağı zaman, Senatodan kimseyi öpmeyeceğini hatta selamlarını geri getirmeyeceğini belirtmiştir.⁴³²

Komplo içinde yer alan zararsız veya daha az suçlu olanlar sürgüne gönderilmiştir. İntihara süröklenenler arasında, masum olan consul Atticus Vestinus, Cumhuriyetçi duygularından ve belki de imparatorun favorisi Statilia Messallina ile evlendiği için şüphelenilmiştir. İçlerinden on dokuz kişinin kasıtlı olarak ve diğer on üç kişinin sürgün edilerek, daha sonra dolaylı olarak cezalandırıldığı bilinmektedir. Antonius Natalis affedilmiş ve Milichus Savivour unvanını alarak cömert armağanlar verilmiştir.⁴³³

Nero, kendisini çevreleyen gardiyanların sayısını ikiye katlamasına rağmen daha fazla korkmaya başlamıştır. Nero şehri neredeyse tamamen tutuklamış, duvarları askeri birimlerle doldurmuş, deniz ve nehirlerle yakın gözetleme kuleleri tutmuştur. Forumlarda ve özel evlerde, hatta ülke ve en yakın belediyelerde bile, yabancılara güvenerek yaya ve at askerleri de yer almıştır. Nero ve Tigellinus'un acımasız sorgulamasına ek olarak, Faenius Rufus şiddetli bir baskı altında kalmaktadır. Bilgi verenler tarafından seçilmemiş ve insanları hiçbir şey bilmediğine inandırmak için suç ortaklarına karşı acımasız davranmaktadır.⁴³⁴

Tigellinus, devleti tahliye etme görevinde serbest bir el almıştır. Ertesi yıl MS 66'da intihar etme emirleri daha da artmış. Tigellinus'un nefretinin kurbanları arasında

⁴³²Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 35-36-37-38, s.216-217.

⁴³³S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P, Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.729.

⁴³⁴Tacitus *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 56-60, s.368-369.

çok fazla kişi vardı.⁴³⁵ Faenius Rufus, kendi adının verilmesini engellemek için sorgularda daha zorba bir hal almıştır. Ama diğerleri başlarına gelenin aynısını onunda başına gelmesini istemektedir. Bir sorgulama sırasında Faenius Rufus çok sıkıştırınca; Scaevinus “Kendine sor. Kimse senden daha fazlasını bilemez.” demiş ve Faenius Rufus donup, kalınca suçlu olduğu anlaşılmış ve tutuklanmıştır. Tutuklanmasına en çok Tigellinus sevinmiştir. Nero bu duyduklarından sonra yönetimini iyice zorbalığa dönüştürmüştür. Ülkenin her yeri askerlerle doldurarak abluka altına alınmış ve sıkıyönetim ilan edilmiştir. Tigellinus, suikastta ismi geçen herkesi bularak Nero’nun sarayının kapısına zincirlemiştir. Yakalananlar önce itiraf etmeseler de ya zorla ya da rüşvet verileceğini duyunca açıklamışlardır. Tutuklananların mahkemeleri gayri resmi şekilde yapılmıştır.⁴³⁶

Nero tarafından sorgulanan Subrius, şunları söylemiştir: “Senden nefret ettim ama şefkatimizi hak eden, askerlerinden hiçbiri sana sadık değil. Annenizin ve karınızın katili, bir savaşçı, aktör ve kundakçı olduğunuzda sizden nefret etmeye başladım.” Nero’nun komploda yer alan hiçbir şey bu duyduğu sözler kadar canını acıtmamıştı.⁴³⁷

Tigellinus, Nymphidus Sabinus ve Petronius Turpilianus’un yardımıyla komplocuları temizlemiştir. Nero İmparatorluk Muhafızlarının kendisine bağlı kalmaları için her askere 2000 sestercis ve bedava mısır vermiştir. Sabinus consul yapılmış, Turpilianus ve Tigellinus’a onur ödülleri verilmiştir. Sabinus Faenius Rufus’un yerine İmparatorluk Muhafızlarının eş komutanı olmuştur. Nero’nun başkanlığında kutlamalar, şöenler yapılmış, tanrılar için şükran adakları sunulmuştur.⁴³⁸

Diğer bir komplo, Nisan ayının sonunda Circus Maximus’taki Ceres’in şöeni için oynanan oyunlar sırasında yapılmaya karar verilmiştir.⁴³⁹ Suikastçılar işi aceleyle alarak gerçekleştirmeye karar verdikleri suikastın provasını dahi yapmışlardı.⁴⁴⁰ Proculus, Epicharis Nero’ya yaptığı hizmetlerin bir yararı olmadığı söylenerek, başka şikâyetler ekleyerek suikastta yer almıştı. Bu fırsat ortaya çıktığında intikamını alacağını söylemiştir.

⁴³⁵S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.730.

⁴³⁶S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.221-223.

⁴³⁷Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 63-64-65, s.372.

⁴³⁸S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.224.

⁴³⁹S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.728.

⁴⁴⁰S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.220.

Epicharis, tüm imparatorun suçlarını listelemiş ve hiçbir şeyin kutsal kalmayacağını söylemiştir. Proculus'un hazırlık yapması ve kendilerine uygun ödüller alabilmesi için cesur adamlarını getirmesi gerekli olduğunu belirtmiştir.⁴⁴¹ Proculus, suikastı Nero'ya bildirmiş ve Epicharis tutuklanmıştır.⁴⁴² Epicharis, komploya Misenum'daki Reet'in bir subayını çekmeye çalışmış ve bu memur konuyu Nero'ya bildirmiştir.⁴⁴³

Nero, Epicharis'in Volusius Proculus tarafından atılan bilgilerden alıkonularak işkenceye maruz bırakmışlardır. Ancak, bir kadının dayanılamayacağı baskıya dayanmış ve suçlamaları reddetmiştir. Sandalyede, ilmik boynunu içine alacak şekilde ve vücudunun ağırlığını taşıyamayacak şekilde boğulmuştur. Bir kadının, tüm işkencelere rağmen kendisine yabancı olanları korumuş olduğunu göstermiştir.⁴⁴⁴

Şehir cenazelerle dolup taşmış ve Capitol kurbanlık hayvanlarla dolmuş bir haldeydi. Bir oğlunun, bir erkek kardeşinin, akraba ya da arkadaşının öldürülmesinden sonra, insanlar tanrılara yönelmiş ve evlerini defne ile süslemiştir. Bunun neşe tezahürü olduğuna inanan Nero, dokunulmazlık veren hızlı ihbarlarıyla Antonius Natalis ve Cervarius Proculus'u ödüllendirmiştir. Sonra Pompeius, Cornelius Martialis, Flavius Nepos ve Statius Domitius tribünlükten kurtulmuştur. Rufrius Crispinus sürgüne gönderilmiş ve komplo gerekçeleri ortaya koymasına rağmen, bir zamanlar Poppaea Sabina ile evlendiği için Nero tarafından nefret edilmiştir.⁴⁴⁵

2.6.2. Nero'nun Ölümü

Nero, hayatında ki ahlaki anlamda eksikliklerden dolayı imparatorluğunu kısa sürede kişisel kaprislere teslim etmiştir. Pisonian komplosundan sonra Roma'daki bir tapınağın "Divus Nero" olarak kendisine teklif edilmesini reddetmesine rağmen, belki de hasta omen⁴⁴⁶ olarak düşmanları tarafından tanımlanabileceğini farkına vardığı için, afetlere yatkınlık eğiliminin daha da arttığı açıkça dile getirilmiştir.⁴⁴⁷

⁴⁴¹Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 50-51-52, s.364.

⁴⁴²S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü* s.220.

⁴⁴³S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.729.

⁴⁴⁴Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 55-60, s.368-369.

⁴⁴⁵Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XV, 70-73 vd., s.375-376.

⁴⁴⁶Yunan ve Roma düşüncesinde gelecekte uğur ya da uğursuzluk getireceğine inanılan, tanrılardan gelen bir haber sayılan bir olay ya da olgudur. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.659.

⁴⁴⁷S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.733.

Nero Yunanistan'dan geldiğinde Roma yarım ve bitap bir haldeydi ve Nero bir şey yapacağı yerde Napoli'ye giderek eğlence hayatına devam etmiştir. Bu olay bardağı taşıran son damla olmuş ve Vindex, Galya'da ayaklanmasını ilan etmişti. “Zorbalara karşı özgürlük” ve “Tüm insanlığın kurtuluşu için” sloganları yer alan paralar bastırılmış ve Roma'dan 100.000 kişilik bir ordu oluşturmuştur. Nero'yu kızdıran Vindex'in ayaklanması değil, Vindex'in Nero'ya kötü bir lirci olduğunu söylemesidir. Bu isyana beş eyalet komutanı daha destek vermiş ve Nero durumun ciddiyetinin farkına o zaman varmış, seferberlik çağrısı ile kendisini tek yetkili consul atamıştır. Galba'yı vatan haini ilan etmiş ve komutayı Petronius Turpilianus'a vermiştir. Ülkede geçim sıkıntısı yaşanırken, Afrika'nın Romalı valisi Clodius Macer Roma'ya buğday sevkiyatını durdurarak, isyancıların yanında yer almıştır. Mısır'ın mülk amiri de isyancıların tarafına geçmiştir. Ayrıca Nero'nun gönderdiği ordu da Vindex'in tarafına geçmiştir. Turpilianus'un Vindex'in yanına geçmesi, durumun ciddiyetini göstermektedir. Bir süredir hasta olan Tigellinus, Nero'nun sonunun geldiğinin farkına varmış ve kaçmıştır. Senatoda ise; Nero yerine isyancıların tarafını tutarak Nero'yu vatan haini ilan etmiştir.⁴⁴⁸

MS 9 Temmuz'da sonunun geldiğini anlayan Nero kaçmayı düşünmüş ama etrafında kimsenin kalmadığını görünce, hayatına son vermeye karar vermiş ama her zaman el altında bulundurduğu zehir kutusunun da alındığını anlamıştır. Kendini Tiber Nehri'ne atmayı düşünmüş ama bundan vazgeçmiştir.⁴⁴⁹ Nero imparatorluk muhafızlarının onu terk ettiğini, dost ve hizmetkârlarının da gittiğini ve sadece azat ettiği dört kölenin kaldığını görmüştür.⁴⁵⁰ Kendisine sadık kalan azatlı Phaon⁴⁵¹ saraydan 6 km uzakta Via Sabria ve Via Nomentana arasında yer alan villasında kalıp, saklanmayı önermiş ve yakın arkadaşı azatlı Epaphroditos ve aşığı Sporus ile at sırtında yola çıkmışlardır. Tanınmamak için eski elbiseler giymişlerdi.⁴⁵² Nero bir tunik giymek yerine, siyah bir pelerinle sarılmış, başını örtmüş, yüzüne bir mendil tutmuş ve yola koyulmuşlardır. Atı, yolun üzerine atılan cesedin kokusundan irkilince Nero'nun yüzü

⁴⁴⁸S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.235-237.

⁴⁴⁹F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.41.

⁴⁵⁰S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.238.

⁴⁵¹(Lesbos'ta)Mytilene'nin söylencesel kayıkçısı. Yaşlı bir kadın kılığında teknesine binen Aphrodite'yi ücret almadan öteki kıyıya taşıdığı için tanrıça ona gençlik ve güzellik bağışlar. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.725.

⁴⁵²F. Meijer, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, s.41.

açığa çıkmış ve savaş alanında kişisel güvenliklerini sağlamak amacıyla oluşturulmuş özel birliklerden hizmet eden bir adam tarafından tanınmış ama sadece selamlanmıştır.⁴⁵³ İmparatorluk muhafızlarına ait bir kamptan geçerken askerlerin Nero'yu lanetleyip, Galba'ya imparator olarak selamladıklarını duyunca iyice morali bozulmuştur.⁴⁵⁴ Karanlık yola geldiklerinde atları serbest bırakarak,⁴⁵⁵ yolun geri kalanını yaya gitmişlerdir.⁴⁵⁶ Çalılıkların sonunda villanın arka duvarına ulaşmışlardır. Bir süre bekledikten sonra gözetlenmediklerinden emin olunca villaya girmek için hazırlıklar yapmışlardır. Sonra, pelerinleri dikenler tarafından yırtılmış olsa da, o dallar arasında dar bir geçit boyunca sürünerek villa içine girene kadar kazmışlardır. Nero küçük odada yer alan sıradan bir yatak ve üzerine atılmış eski bir pelerin ile kanepede uzanmıştır. Açlık ve susuzluklarına rağmen kendisine sunulan kaba ekmeği reddetmiş ancak az miktarda ılık su içmiştir.⁴⁵⁷ Fakat Nero'yu takip edenlerden kaçamamışlardı.⁴⁵⁸ Askerler eve vardığında, azat ettiği köleler kendisini öldürmesini ve böylece düşman eline düşmekten kurtulması için yalvarmışlardır.⁴⁵⁹ Nero bunu onlardan istemiş ve adamlarının kendisini öldürme isteğini reddedilince; “Ne düşmanım ne de arkadaşım yok mu?” sözlerini söylemiştir. Bir anda Sporus'a yardım etmesi için yalvarmış: “Benim hayatım utanç verici. Nero'ya yakışmayan bu gibi durumlarda gel, bana yardım et!” demiştir.⁴⁶⁰ Bu sırada Phaon bir mesaj almıştır. Mesajda Nero'nun eski zamanlardaki gibi⁴⁶¹ çıplak şekilde, boynunun bir çatala konulacağı sonra da bir direğe bağlanarak ölünceye kadar⁴⁶² kırbaçlanacağı yazılmaktadır.⁴⁶³ Nero kendisine mezar kazdırmış ve “Benimle birlikte büyük bir sanatçı da ölüyor.” sözlerini söylemiştir. Askerlerin nal sesleri duyulunca⁴⁶⁴ Nero iki hançer almış eline ama yapmaya korkmuş; “Bu sen değilsin Nero, kendine gel!” demişler.⁴⁶⁵ O anda bazı atlılar tekrar yaşamalarını sağlamak için emirlerle yaklaşmışlar Nero: “Hızlı ayaklı atların gök gürültüsü

⁴⁵³Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 47-48, s.223.

⁴⁵⁴F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁵⁵Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 47-48, s.223.

⁴⁵⁶S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.239.

⁴⁵⁷Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 47-49, s.223-224.

⁴⁵⁸F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁵⁹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.239.

⁴⁶⁰Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 48-49, s.224.

⁴⁶¹F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁶²Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 48-52 vd., s.224-225.

⁴⁶³F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁶⁴S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.239.

⁴⁶⁵F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

kulaklarımın etrafında yankılanıyor.” demiş.⁴⁶⁶ Hançeri boğazına geçirip; “Ne yazık, dünya benim gibi bir sanatçıyı kaybediyor!” diye bağırmıştır. Yara öldürücü değildi ve son dokunuşu Epaphroditos yapmıştır.⁴⁶⁷ Yarasına bir pelerini tutup, yardım edermiş gibi davranınca, Nero sadece “Çok geç” ve “Bu sadakat” diyerek son sözlerini söyleyerek ölmüştür.⁴⁶⁸ Henüz 30 yaşında ve 14 yıllık imparatorluk yapmış olarak hayata gözlerini kapatmıştır.⁴⁶⁹ Kimsenin kafasını ele geçirmemesi ve ateşten tamamen tüketilmesini istemiştir.⁴⁷⁰ İsteği üzerine bedeni sonradan yakılmış ve Domitii’ye gömülmüştür.⁴⁷¹ Kendi bedenini barındıracak bir büyüklükte siperin yapılmasını emretmiştir. Cenazenin bertaraf edilmesi için su ve yakacak odun getirilmiş;⁴⁷² “Ne kadar korkunç bir ölüm değil mi?” sözleri tekrarlanmıştır.⁴⁷³ Mars Alanı’nda görülen Pincius Tepesi’ndeki Domitius’ların aile mezarlığına gömülmüştür. Etrafına bir porfir lahit ve mermer sunağı çevreleyen taş korkuluk yapılmıştır. Nero’yu Senato sevmese de halk arasında popülerdi. Yıllar sonra mezarını süsleyen çiçekler hala görülebilmektedir.⁴⁷⁴ Kendisiyle birlikte Augustus soyu da son bulmuştur.⁴⁷⁵

Nero ölümünün gizemli oluşu, doğuda ölmediği ve güvenli bir şekilde kaçtığı inancının yayılmasına neden olmuştur.⁴⁷⁶ Nero’nun ölümünden sonra üç sahte Nero ortaya çıkmıştır. Her biri Nero’nun intihar olayını yalanlayarak, tahtta hak iddia etmiştir. Bunların tümü, Nero’nun sevgi ile hatırlandığının bir kanıtı olmuştur. Çünkü kimse nefret edilen bir imparatorun kılığına girerek iktidarda hak talep etmez idi.⁴⁷⁷ Bunlardan biri MS 69’da ortaya çıkmış ve Parthia’da yankı bulan Yunanistan ve Asya’daki büyük beklentileri uyandırdıktan sonra, kendisini MS 79’da Terentius Maximus’taki bir fırtınanın yol açtığı Cythnus Adası’nda öldürmüştür.

Nero figürü, Yahudiler ve Hıristiyanlar arasında şeytani kişiliğe bürünmüştür. Yahudi Sibirili Oracles tarafından Adalet’in nihai zaferinden önce gelen şeytanın geçici

⁴⁶⁶Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 48-49, s.224.

⁴⁶⁷F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁶⁸Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 48-52 vd., s.224-225.

⁴⁶⁹F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁷⁰Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 48-52 vd., s.224-225.

⁴⁷¹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.239.

⁴⁷²Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 48-49, s.224.

⁴⁷³Homer, *İlyada*, Dorlion Yayınları, İstanbul 2019, s.535.

⁴⁷⁴F. Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, s.42.

⁴⁷⁵Eutropius, *Roma Tarihinin Özeti*, s.182.

⁴⁷⁶S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.741.

⁴⁷⁷M. Beard, *Spqr: Antik Roma Tarihi*, (Çev. İrem Sağlamer), Pegasus Yayınları, İstanbul 2018, s.404.

zaferini kabul etmektedir. Hristiyan geleneği onu kesinlikle Deccal ya da Deccal'den önce gelen ve dünyanın sonundan önce gelişine yol hazırlayan haberci ile özdeşleştirmektedir.

Cenaze töreni Ocak ayında altından işlenmiş beyaz elbiseler giydirilmiş şekilde, metresi Acte birlikte, Bahçeler Tepesi'nin üzerinde bulunan ve Campus Martius'tan görülebilen Domiti'nin atalarının anılarına gömülmüştür. Saçları bereketliydi, yüzü çekici değil ama yakışıklıydı, gözleri mavimsi-gri ve donuk, boynu kalın, karnı çok şiş, bacakları çok ince genel sağlığı iyiydi. Aşırı yaşam tarzına rağmen, on dört yıllık saltanatı boyunca sadece üç kez hastalanmış ve o zaman bile içmekten ve diğer alışkanlıklarından vazgeçmemiştir. Her zaman bukleleri kafasında bir yığın halinde arkadan akmaktadır. Genelde bir akşam yemeği elbisesi giyer, boynunun etrafında bir mendil, tunik kemerli ve ayakları çıplak olurdu.⁴⁷⁸

Iulius-Claudiuslar Hanedanlığı kötü olaylar yaşanmasına rağmen Roma İmparatorluk tarihi için altın bir çağ oluşturmaktadır. Roma edebiyatı ve mimarisi gelişmiş, Roma'ya bağlı eyaletler refah bir seviyeye ulaşmış, eyalet kökenli askerler kanunla Roma vatandaşı yapılmış ve yüksek yerlere getirilmiştir.⁴⁷⁹

Nero'nun varisi olmadığı için ölümünden sonra MS 68-69 Aralık'a kadar hak iddia edenler arasında iç savaşlar yaşanmıştır. Orduların yardımıyla Galba, Otho ve Vitellius kısa süreliğine imparator olmuştur. Asiller kalmadığı için eyalet orduları başa geçeni belirlemiştir.⁴⁸⁰ Nero'nun ölümüyle yüz yıldır görülmeyen tehlike olarak nitelendirilen iç savaş ihtimali doğmuştur⁴⁸¹ ve yerine geçen Titus Flavius Vespasianus'la başlayan Flavianus hanedanının propagandasının kurbanı olarak nitelenmiştir.⁴⁸²

⁴⁷⁸S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.737-742.

⁴⁷⁹A. T. Tek, *Uygurlık Tarihi*, s.202-203.

⁴⁸⁰S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.240-242.

⁴⁸¹P. L. Roux, *Roma İmparatorluğu*, Dost Kitabevi, Ankara 2017, s.24.

⁴⁸²M. Beard, *Spqr: Antik Roma Tarihi*, s.404.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NERO’NUN KÜLTÜREL FAALİYETLERİ

3.1. Nero’nun Edebi ve Sanatsal Kişiliği

İmparator Nero imparatorluğunun ilk yıllarından sonra, hocası Lucius Annaeus Seneca’ya imparatorluğu yönetmeye uygun olmadığını ve artık numara yapmaktan sıkıldığını belirtmiş ve imparatorluktan çok sanata önem verdiğini söyleyerek, zamanla gece eğlenceleri, âlem yapma tutkularından vazgeçemeyen bir imparator haline gelmiştir. İmparator çoğunlukla, Yunan sanatıyla ilgilenmiş ve özellikle; müzik, şiir ve lir çalmayı tercih etmiştir.⁴⁸³

Nero, gençliğinde neredeyse tüm liberal sanatlara başvurmuştu ancak annesi onu imparatorluğun gücüyle bağdaşmadığına dair uyarıda bulunduğu için Nero bu sanatlardan bir süreliğine vazgeçmek zorunda kalmıştır. En iyi bilinen eserlerinden bazılarını kendi elleriyle defterlere yazmış; ayrıca resim ve heykel merakının da olduğu bilinmektedir.⁴⁸⁴

Nero imparator olunca, yarışmalar ve oyunlar düzenleyerek bunlara, “Neronia” adını vermiştir. Nero’nun hazırladığı oyunları halk kısa sürede çok beğenmiş ve⁴⁸⁵ İmparator Nero bu oyunlarla meşgulken hiçbir olayın onu rahatsız etmemesi gerektiği emrini vermiştir. İmparator sanata olan bu hazzını tamamen yaşamak için Yunanistan’a gitmiştir. Nero Yunanistan’dayken ona ihtiyaç duyulunca, imparator cevap olarak; “Şimdi hızlı bir şekilde bana geri dönüşü tavsiye ediyor ve diliyor olsanız da, Nero’ya layık olduğunuzu düşünmemi sağlamak için uygun danışmanlık yapmak zorundasınız.” diye cevap olarak ülkeye hemen geri dönmemiştir.⁴⁸⁶

Nero, Roma’yı kısa sürede küçük bir Yunanistan haline çevirmiştir. Yunan sanatı, Yunan eğitimi ve Yunan eğlenceleri yararlıyken, Yunanlılardan daha fazlasını almak Roma yapısına zarar verebilmektedir. Bu tarz eylemler Roma askerlerini korkak ve

⁴⁸³S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.201-202.

⁴⁸⁴S.A. Cook–F.E. Adcock–M.P. Charlesworth, *The Cambridge Ancient History XXI*, s.718.

⁴⁸⁵S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.201.

⁴⁸⁶Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 20-21-22, s.205-206.

eşcinsel hale dönüştürülmektedir. Modayı takip edenler ise, bu durumu olumlu karşılayarak uygarlık açısından önemli olarak görmüşlerdir.

Nero, Yunan sanatının öğretilmesi için bir okul kurmuş ve aristokratların oğullarını bu okula göndermesini istemiştir. Bu okuldan mezun olanlar festivalde gösteri yapacaklardı ve bu gösteriye Roma'nın tamamı davet edilmiştir. Aristokratlar Yunanlılarla birlikte sahnede dans, atletizm ve müzik yarışmalarına katılmıştır. Durum seçkin aristokratlar tarafından skandal olarak yorumlanmıştır.⁴⁸⁷

Nero'nun amacı halkı eğitmek, uygarlaştırmak, barbarca oyunlardan uzak tutmak, Roma'nın sadece savaştan ibaret olmadığını göstermektir. Hatta Roma'ya hiç yakışmayan güreş ve atletizm yarışlarının da yer almasını istemiştir. Nero sanata önem verdiği gibi karşı çıkanları da cezalandırmıştır. Senatör Antiatius Sosianus⁴⁸⁸ imparatoru taşıyan bir şiir yazıp, sosyete üyelerinin olduğu bir akşam yemeğinde okuyunca vatana ihanet suçundan yargılanmıştır.

Nero MS 59'da ilk sakal tıraşı ve erkekliğe geçişini kutlamak amacıyla Juvenalia adında bir oyun sergilemiştir.⁴⁸⁹

Nero, her şeyden önce popülerlik içinde bir tutku taşımakta ve herhangi bir şekilde coşkuyla ilham veren herkesi kıskanmaktadır. Tiyatrodaki zaferlerinden sonra bir sonraki oyun setinde Olympia'daki sporcularla rekabet edeceğine inanılmıştır. Çünkü çok hevesli bir güreşçidir ve Yunanistan'ın her yerinde atletizm yarışmalarına aynı şekilde bakmıştır. Yargıçlar stadyum seviyesinde oturmuş ve herhangi bir çift güreşçi geri çekildiyse de, Nero haksızlık olmasın diye onları kendi elleriyle ileriye doğru itmiştir. Nero'da sürekli olarak şöhreti sağlama arzusu vardı, ancak onun yönetimine başvurulmamıştır.⁴⁹⁰

Nero, Tiber'in karşısındaki bahçeler de yer alan şarkı söyleme yarışmalarında kendi bizzat yarışmıştır. Bir yıl sonra, her türlü gayri resmi davranışı bırakarak, Olimpiyat Oyunlarını taklit etmek için atletik quinquennale veya Neronia olarak adlandırılan, (atletik yarışmalar, araba sürme, müzik, şiir ve hitabet yarışmalarını

⁴⁸⁷S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.202-203 vd.

⁴⁸⁸MS 55'te Nero'nun consulu, Germania Superior'ın mirasçısıydı. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.63.

⁴⁸⁹S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.202-203 vd.

⁴⁹⁰Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 49-56 vd., s.225-226.

içeren) beş yıllık oyunlar kurmuştur. Bunlar MS 65'te tekrarlanmış ancak Nero'nun ölümünden sonra devam etmemiş ve MS 240'ta III. Gordian⁴⁹¹ saltanatına kadar yeniden başlatılmamıştır.⁴⁹²

3.1.1. Nero'nun Oyunları

Nero Roma'da farklı oyunlar düzenlemiştir; gençlik oyunları (Iuvenales oyunları), sirk oyunları, araba gösterileri ve gladyatör yarışmaları bunlardan bazılarıdır. Gençlik oyunlarında, eski konsolosluk erkeklerini ve saygın yaşlı kadınları katılımcı olarak ilave etmiştir. Sirk oyunlarında, Roma şövalyelerine ayrı oturma hakkı vermiş, hatta deve takımları tarafından çekilen araçlar sürülmüştür. İmparatorun edebi geleceği için üstlendiği oyunlarda, “En Büyük” olarak adlandırılmak istediği için hem senatör hem de binicilik emirlerinde önemli sayıda kadın ve erkek aktörler yer almaktadır. Afranius'un “Ateş” dediği bir oyun devreye sokulduğunda, o kadar gerçekçi canlandırılmış ki, aktörlerin yanan evin eşyalarını kapmalarına izin verilmiştir. Birbirinden farklı kuşlar, yiyecekler, tahıllar, kıyafetler, altın, gümüş gibi mücevher, inci, resim, köle, işçi, hayvan, gemi, apartman blokları ve tarım arazileri de bu oyunlar için uygun hale getirilmiştir.⁴⁹³

Nero oyun hazırlıklarına aralıksız olarak devam etmiş ve konu olarak “altın çağ” adı verdiği bilinmektedir. Bu ismi vermesinin temel nedeni ise; Caesellinus Bassaus'un altın olduğuna dair Nero'yu kandırmış olmasıdır. Yarışlar içerisinde sporculuk, armacılık, lircilik gibi dallar sergilenip, daha önce kadınlar için, Augustus'un yasaklamış olduğu çıplak erkekli olan atletizm dahi yer almaktadır.⁴⁹⁴

Nero, bu oyunları Proscenium'un Tepesi'nden izlemektedir. Şehrin kampüsü Martius bölgesinde bir yıldan az bir sürede inşa edilen ahşap bir amfi tiyatrodan yer verdiği gladyatör oyunlarında, kimsenin ölüm cezası almadığı, hatta suçluların dahi olmadığı tespit edilmiştir. Ancak savaşçıları 400 senatör ve 600 Roma şövalyelerinden

⁴⁹¹Gordian I'in torunu olan Gordian III, Sezarları olarak Balbinus ve Pupienus'a zorlandı ve öldürülmelerinden sonra imparatoru selamladı. 13 yaşında işler, ilk başta onun destekçilerinin elindeydi ama mali ve askeri zorluklar arttıkça Timesitheus'a geçti. Gordian ölen Timesitheus'un yerine savaşa devam etti. Roma ordusu yenilgiye uğradı ve kısa bir süre sonra Gordian yaralarından dolayı öldü. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.622.

⁴⁹²S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.718.

⁴⁹³Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 11-12, s.200.

⁴⁹⁴S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.224-225.

oluşmaktadır. Bunlar iyi bir üne sahip zengin insanlardan oluşmuş ve vahşi hayvanlarla savaşı, senatör ve atlı emirlerden alınmıştır. Genç Yunanlıları Pyrrhic dansçıları olarak göstermiş ve oyunlardan sonra her birine Roma vatandaşlığı diplomasisi verilmiştir. Bu Pyrrhic dansçılarından birinde yer alan, boğa yüklü Pasiphane (Jupiter gezegenlerinden) içine gizlenmiş bir diktatörün ahşap modeli, seyircilerin birçoğunu bunun sadece gösteri olmadığına inandırmıştır. Aynı zamanda Nero, Roma’da beş yıllık olan, Yunan tarzında Neronia olarak adlandırdığı müzik, jimnastik ve binicilikten oluşan yarışmaları bir araya getiren ilk kişi olarak bilinmektedir.⁴⁹⁵ MS 62’de Nero Helenistik spor salonları açmış ve Senatörler aracılığıyla şövalyelere yağlar dağıtmıştır.⁴⁹⁶ Nero o zamanlar, seçmenler tarafından seçilen eski konsolosluklardan sorumlu tutulmuştur. Daha sonra, senatörlerin oturduğu orkestraya girerek, Latince’de oratory (hitabet) ve ayet için teklif edilen tacı kabul etmiştir. Seçkin erkeklerin hepsi bunun için yarışmış ama hepsi İmparator Nero’nun hakkı olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır. Ancak, yargıçlar ona liceden (müzik aleti) bahseden tacını da teklif ettiğinde, onlara saygı göstermiş ve Augustus heykeline bir teklif olarak alınması emrini vermiştir.⁴⁹⁷

Nero yarışma performansı sırasında kurallara sıkı bir şekilde bağlı kalmakta, hatta kaşlarından ter aktığında bile kolunu kullanarak silme girişiminde bulunmamaktadır. Bir defasında bir trajedi gerçekleştiği sırada, esasını yere düşürmüş ve onu hızlıca tekrar eline almıştır. Bu felaketten dolayı diskalifiye edileceğinden endişe duymuş, pandomimcinin halkın bu durumu fark etmeyeceğine yemin etmesinden sonra Nero toparlanabilmiştir. Nero, kutsal oyunlarda bu olayla ilgili herhangi bir anı ya da iz kalmaması için, tüm heykellerin ve imgelerinin kaldırılma emrini vermiştir. Araba yarışlarına fazlaca katılarak, Olympia’da on atlı bir takım sürmüş, hatta şarkılarından birinde Kral Mithridates’te⁴⁹⁸ bu şeyi (at yarışını) eleştirmiştir. Ancak onun arabasıyla düşmüş ve görevine devam etmesine rağmen bitirememiş, yarışı sona ermeden zafer tacını alarak orayı terk etmiştir.⁴⁹⁹

Nero çocukluğundan itibaren atlara karşı özel bir tutkusu vardı. Bu tutku gençliğinde Nero’ya yasaklanmış olsa da sıklıkla sirk oyunları hakkında

⁴⁹⁵Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 11-13 vd., s.200-201.

⁴⁹⁶S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.204-205.

⁴⁹⁷Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 11-13 vd., s.200-201.

⁴⁹⁸Karadeniz’in güney kıyısına düşen Pontos’un Mithridates adlı krallarından altıncısıdır. MÖ 120-63 arasında hüküm sürmüştür. Bkz. M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, s.622.

⁴⁹⁹Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I*, II, 23-24-25, s.207.

konusmaktadır.⁵⁰⁰ Kırmızılılar, Maviler, Beyazlar ve Yeşiller diye takım tutar ve desteklemektedir.⁵⁰¹ Yeşiller tarafından desteklenmiş ve düşen arabacıya üzülmüş öğretmeni tarafında azarlanmıştır. İmparator olunca da bu araba sevdası sona ermemiş ve her gün fildişinden yapılmış arabalarıyla masanın üzerinde oynamaktadır.⁵⁰² Nero ülkesini en önemsiz sirk yarışlarına bile katılma uğruna terk etmektedir. Önce bunları gizlice yapmaktaydı ama sonrasında açıkça yapmaya başlamıştır. Ödül sayısının artmasından cesaret alarak gizlemeyi tamamen bırakmıştır. Daha fazla sayıdaki yarış gösterileri gecenin geç saatlerine kadar devam etmektedir. Nero'nun Yunanistan'a gitmek için başlıca sebebi; Roma'da bu tür yetenekleri sergilemekten memnun olmamasıdır.⁵⁰³ Nero ilerleyen zamanlarda Roma'da yapılan bu yarışlardan sıkılmış ve Akhaia'ya gitmiştir.⁵⁰⁴

Bu arada, beş yıllık oyunlar yaklaşırken, skandaldan kaçınmak isteyen Senato, imparatora yarışmadan zaferini sunmuş ve sahne performansını gizlemek için taç eklemiştir. Nero, Senatonun nüfuzuna ya da otoritesine ihtiyacı olmadığını söylemiştir. Rakipleri kadar iyiydi ve hâkimlerin tarafsız kararıyla hak ettiği övgüyü kazanacağına inanıyordu. Sahnede bir şiir okuyarak başlamış ve daha sonra kalabalık, 'bütün repertuarını göstermesi' konusunda ısrar edince tekrar tiyatroya girmiştir. Bu kez lirik oynamanın tüm kurallarına uymuş; terini giydiği giysi ile silerek ve ağzından ya da burnundan çıkan sürümleri görmezlikten gelmiştir. Sonunda, dizini bükerek ve eline saygılı bir dalga ile kalabalığa, dönüş ve hâkimlerin hüznü bir endişe ile karar vermesini beklemiştir. Şehir sakinleri, Nero'yu alkışa boğmuşlardır. Onların memnun olduğunu düşünmüş olabilir, belki de halkın rezaleti için endişelenmeden memnun oldukları söylenebilirdi.⁵⁰⁵

⁵⁰⁰Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.305.

⁵⁰¹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.201-202.

⁵⁰²Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.305.

⁵⁰³Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 20-21-22, s.205-206.

⁵⁰⁴Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.306.

⁵⁰⁵Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.306.

3.1.2. Nero'nun Tiyatroları

Roma'da yer alan malzemelerle yazılan komedyalara Fabula Togata⁵⁰⁶ denilmektedir. Fabula Togata türünde yazılan komedyalar günümüze ulaşamamıştır. Roma tiyatrosunda, komedyalar türleri MÖ 100'den sonra canlılığını yitirdiği bilinmektedir. Roma komedyası konu, olaylar dizisi ve tipler bakımından Yunan komedyasından çok az farklılıklarla ayrılırdı. İmparatorluk döneminde yeni bir tür olarak Fabula Saltica⁵⁰⁷ ortaya çıkmıştır. Yunanlılar bu türe İtalyan dansı demişler ve bu oyunlarda oyuncu, bir dansçı figüründe görülmüştür. Tarihten ya da mitolojiden alınan öykünün bütün rollerini tek bir oyuncu tarafından canlandırmaktadır. Koro ise, sözleri ezgili olarak dile getirilir ve buna flüt, boru ve zilden oluşan küçük bir orkestra eşlik etmektedir. Daha sonraları Fabula Saltica'nın gülünç çeşitlemeleri yaratılsa da bunlar uzun ömürlü olamamıştır. Tiyatro türlerine ek olarak İmparatorluk döneminde çeşitli eğlencelere de yer verildiği bilinmektedir. Deniz savaşları canlandırılmış, su balesi, gladyatör ve hayvan dövüşleri düzenlenmiş, ip cambazlıkları ve diğer yetenek gösterileri büyük ilgi görmüştür.

Tiyatrolar, içinde yer alan gösteriler ve eğlenceler bütün sınıflara ve katmanlara açık, genellikle ücretsiz yapılmaktadır. Bazı dönemlerde orkestra bölümünde senatörlere ve yöneticilere özel yerler de ayrıldığı bilinmektedir. İmparatorluk döneminden elimize geçen ve bilet yerine kullanılan malzemenin (pişmiş tuğla, deniz kabuğu, madeni malzeme) genel olarak nerelerde kullanıldığı belirgin değildir. Oturma düzeni için herhangi bir numaralama yapılmaz ve önce gelen istediği yere otururdu. Seyirci övgüde de eleştiride de aceleci davranır, her daim tepkici bir görüntü çizmektedir.

Lucius Annaeus Seneca, günümüze kadar oyunları ulaşan tek Romalı tragedya yazarıdır. İmparator Nero döneminde felsefe ve estetik üzerine yazdığı eserlerle ün

⁵⁰⁶(Toga giyilerek oynanan oyun)Roma komedyasında MÖ 2. Yüzyıla özgü bir biçim, konu İtalya'da yaşanan hayattan, kişiler İtalya halkından alınır, olay küçük bir İtalyan kentinde geçerdi. Birkaç başlık ve alıntı dışında hiçbir şey yoktur. En önemli fabula togata yazarı Afranius'tu. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.947.

⁵⁰⁷İmparatorluk döneminde yeni bir tür olarak ortaya çıkmıştır. Buna Antonimus da denmektedir. Yunanlılar bu türe İtalyan dansı demişlerdir. Bu oyunda bir oyuncu dansçı vardır. Tarihten ya da mitolojiden alınan öykünün bütün rollerini bu tek oyuncu canlandırırdı. Koro ise sözleri ezgili olarak dile getirirdi. Flüt, boru ve zilden oluşan küçük bir orkestra eşlik ederdi. Fabula Saltica daha önce tragedya üzerinde yoğunlaşan ilgiyi kendi üzerine çeken bir tür olarak görülmektedir. T. Konur, **Dünya Tiyatro Tarihi**, I, Dost Kitabevi, Ankara, s.12.

kazanmıştır. Günümüze 9 oyunu kalmış ve bu oyunlardan bazıları; Troyalı Kadınlar, Medea, Oidipus, Ferda, Theytes, Fenikeli Kadınlar, Agememnon, Çılgın Herkül (Herkül'ün Çılgınlığı), Herkül Eta'dır. Bu oyunların tamamı Yunan asıllarından uyarlanmıştır. Lucius Annaeus Seneca yazar olarak çok süslü bir üslubu sahip, ahlak felsefesine düşkün ve bu düşkünlüğü oyunlarında yapay davranışlara yol açmıştır. Büyü, ölüm, insani olanla, insanüstü dünyalar arasındaki ilişki oyunlarında sık sık kullandığı malzemelerdendir. Kahramanları, intikam duygusu gibi tek bir saplantı veya dürtü ile sonlarına doğru sürüklenen tiplerden seçerdi.⁵⁰⁸

Lucius Annaeus Seneca'nın, Troyalı Kadınlar adlı eserinden bir kesit;

“POSEİDON

Daha önceki düşmanlıktan vazgeçip, kül olmuş şehre acımaya mı geldin?

ATHENA

Önce şurada kendine gel. Çünkü yapmayı düşündüğüm şeye katılmayı isteyeceksin.

POSEİDON

Peki. Fakat önce şunu öğrenmek istiyorum. Akhalar mı yoksa Frigler için mi geldin?

ATHENA

Eski düşman Troyalıları sevindirmeyi istiyorum, Akhaların ordusuna da acı bir dönüşü.

POSEİDON

Neden böyle fikir değiştirdin? Birinden çok fazla nefret ediyor, diğerini ise seviyordum.

ATHENA

Bana ve tapınaklarıma saygısızlık yaptıklarını biliyor musun?

POSEİDON

Aias'ın Cassandra'yı zorla sürüklediğini biliyorum.

ATHENA

Akhaların ona karşı bir tepki göstermediğini gördüm.

POSEİDON

Ama senin gücünle İlion'u aldılar.

ATHENA

Şimdi seninle onlara birlikte kötülük yapmak istiyorum.

POSEİDON

Hazırım. Düşündüğün nedir?

ATHENA

Dönüşleri gerçekleşmesin istiyorum.

⁵⁰⁸T. Konur, *Dünya Tiyatro Tarihi*, I, s.10-11/13.

POSEİDON

Karada mı yoksa denizde mi kalsınlar?

ATHENA

İlion'dan evlerine doğru denize açıldıklarında, Zeus, görülmedik bir yağmur, koyu karanlığı ve göksel rüzgarları gönderecek.

Ayrıca Akhaların gemilerine fırlatmam ve alev almaları için şimşegini de bana vereceğini söyledi. Sen de Ege'yi geçerlerken, denizin dalgalar ve kasırgalarla çalkalanmasını sağlarsın, öyle ki ölüleri Euboia körfezine vursun, öyle ki Akhalar bir tanrıya saygı duyarken, diğer tanrılara da ibadet etmeyi öğrensinsinler.

POSEİDON

İsteğin olucak. Çünkü sevinç fazla söz gerektirmez, Ege denizini alt üst edeceğim.

Mykonos kıyıları, Delos kayalıkları, Skyros, Lemnos ve Kaphereia kayalıkları cesetleriyle dolacak.

Hadi Zeus'un elinden yıldırımları almak için git Olympos'a, Sonra da Argos seferinin acıyla bitişini seyredersin.

Akılsızdır, ölümlülerin kentlerini her kim yağmalıyorsa, ölümlerin mezarlarını, kutsal eşyaları yıkanın kendisi de yıkılacaktır.

(Poseidon ve Athena ortadan kaybolur. Hekabe uyanır ve ayağa kalkar)

HEKABE

Ey bahtsız kadın, kaldır kafanı. Yok artık Troya ve Troya'nın bir kraliçesi.

Katlan değişen alın yazısına. Kadere karşı yelken aç, yaşam pruvasını dalgaya bırakma.⁵⁰⁹

Nero sahneye çıktığında müzik aletini taşıma görevi İmparatorluk Muhafızlarına verilirdi. İmparator Nero aktör kıyafetiyle, yüzünde maske, topuklu ayakkabılı, renkli bir tunik, göğsü ve gövdesine yastıklar konmuş bir halde sahneye çıkmaktadır. Tiradını bitirdikten sonra kendi bestesinin bir kısmını çalmaktadır. Romalı Plebler imparatorun kendileri için sahneye çıkmasını çok beğenip tekrardan sahneye çıkması için çağırırlardı. Nero tekrar sahneye çıktığı ve diğer yarışmacılarla eşit koşullarda yarıştığı için tüm kurallara birebir uymaktadır. Bu yarışların eşit olması mümkün değildir; çünkü jüri her konuda Nero'yu birinci yapmaktadır. Bazı insanlar bu sonuçtan memnun olarak Nero'yu alkışlarken bazı şövalyeler ise duruma tepki olarak ayaklarını yere vururlardı. Hatta durumun gülünçlüğünden bir an önce bölgeyi terk etmek isteyenler, giderken insanların ezilmesine neden olmuştur. Gösteri sırasında halkın içinde 5000 kadar şövalyeden oluşan Augustian adı verilen, Nero için çalışan amigolar da yer almaktadır. Bu amigolar durumdan hoşnutsuz olanların isimlerini kaydetmektedir. İmparatorluğun

⁵⁰⁹Euripides, **Troyalı Kadınlar**, (Çev. Sema Sandalcı), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, s.4-5-6.

gösterisine destek vermemek vatana ihanet ile eş değer taşımaktadır. Nero, insanlara kendisine karşı zorla hayranlık duymalarına neden olmuştur. Ertesi yıl daha tatsız ve ölçüsüz gösteriler sergilenmiş ve hepsinde Nero bizzat yer almıştır.⁵¹⁰

Nero'nun yaptıklarından dolayı Roma'da dedikodular oluşmuş ve senatörler yeni bir bulanımı engellemek için girişimde bulunmuşlardır. Lakin Roma İmparatorluğu tutucu seçkinlerce hor görülen tiyatro sanatını yapmaya devam etmiştir. Büyük Pompey Tiyatrosu'nda İkinci Neronis adlı oyun sergilenmiş ve önde gelen yargıçlar, aile saygınlıklarını sergilemek için oyuna ev sahipliği yapmıştır. Nero oyunun giderlerini ödeyeceğini gösterme çabası içinde olmuştur ve İkinci Neronis oyununa tüm Roma halkını davet etmiştir.

Nero, kamuya yaptığı tiyatrodan utanmamakta ve bunlara "Juvenalian Oyunları" adını vermiştir. Ne soylular ne de hâkimler, Nero'nun aktörlük sanatına, manevi olmayan vücut hareketlerine ve müziğe adım atmasını engelleyememiştir. Tiyatro da rütbeli kadınlar da açık bir şekilde performans sergilemişlerdir. Yozlaşma ve skandal davranışlarda bir artış yaşanmış ve uzun zamandır bozulmamış ahlaki düzen bozulmaya başlamıştır. İmparatorun görünüşü ve sesi hakkında tanrılar için ayrılmış sıfatlar kullanarak gece-gündüz alkışlamışlardır.⁵¹¹

Gaius Laecanius⁵¹² ve Marcus Licinius'un danışmanlığında Nero, halk sahnesinde görünmek için her gün daha da artan bir arzuyla harekete geçmiştir. Nero, Juvenalian Oyunları sırasında şarkılarını evine ya da bahçelerine hapsediliyordu ama sonrasında küçük bir izleyici kitlesi sağladığı an sergilemeye başlamıştır. Kasaba halkı bir araya getirerek, izlemişlerdir. Bütün bu gelenler Neapolis tiyatrosunu doldurmuştur. Seyirciler gittikten sonra tiyatro çökmüş, boş olduğu için yaralanmaya neden olmamıştır. Tiyatroda meydana gelen olay, halk için uğursuz ama İmparator Nero için yararlı ve ilahi bir iyilik olarak yorumlanmıştır. Nero bu nedenle tanrılara teşekkür eden ve iyi şanslı kutlayan şarkılar bestelemiştir.

Achaea ve Asya'nın eklenmesiyle oyunlar daha ayrıntılı bir şekilde sahnelenmiş, ancak kentte ilk kez bu tür bir şovu başlatan Lucius Mummius'un zaferinden bu yana,

⁵¹⁰S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.226-227-228.

⁵¹¹Tacitus, *The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)*, XIV, 15-18 vd., s.312-313.

⁵¹²Hicivci, lirik bir şairdir. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, *The Oxford Classical Dictionary*, s.133.

bu kadar iyi bir arka plan yapılmamıştır. Romanın profesyonel oyunculuk dersi alarak kendini gösterdiği ortadadır. Gösteri bariz bir skandal olmadan geçmiştir. Dahası, insanlar arasında en küçük partizan coşkusu yaşanmamış çünkü pantomimi sahneye geri getirilse de, kutsal yarışmalardan yasaklanmıştır. Nero, zafer ilan etmiş ve etkinlikte Yunan kılığına girerek birçok insana gösteri yapmış, fakat zamanla bunun da modası geçmiştir.⁵¹³

3.1.3. Nero'nun Şarkıları

Nero çok fazla eğitim alan bir imparatordu ve eğitimlerden biri de müzik alanındadır.⁵¹⁴ Nero Yunan sanatında kendini geliştirmek için dönemin ünlü hocası olan Terpnus'u tutmuştur.⁵¹⁵ Nero günlerce Terpnus'u akşam yemeklerinden sonra dinlemiş,⁵¹⁶ usta şarkıcılardan şan dersleri almış, sesini daha iyi yapmak için diyetler yapmış ve bazen uzanarak bir şırınga yardımıyla yediklerini kusmuştur.⁵¹⁷ Çoğunlukla sırt üstü bir şekilde göğsünün üstüne plaka koyar ve bağırsaklarını kusarak temizlerdi.⁵¹⁸ Sesi için asla elma yemez, incir ve sadece Frenk soğanı ile beslenirdi.⁵¹⁹ Çok fazla çalışmasından ve göstermiş olduğu ilerlemeden güç alarak, sesi zayıf ve kısık olmasına rağmen sahneye çıkmak istemiştir. Hatta arkadaşları onu desteklemek için ; “Gizli kalmış müziğin değeri yoktur.” Yunan atasözünü sık sık dile getirmişlerdir.⁵²⁰ Nero'nun neredeyse profesyonel bir sanatçıya dönüşmesi Roma'da yüksek sosyetenin tutucu çevrelerine uygun düşmektedir.⁵²¹ Sesini dinlendirmek için kısa bir ara vermiş olsa bile, seyirciden ayrı kalmayı başaramazdı. Yıkandıktan sonra tiyatroya gider, akşam yemeğini orkestranın ortasına götürdüğü yerde, müthiş bir kalabalığa sahip ve Yunanca konuşarak, bir damla içki içtikten sonra onlara ruhlarını biraz doyurucu bir şarkı söyleyeceğine söz verirdi. Bir konvoy ile Napoli'ye gelenler, ritmik alkışlarıyla Nero'yu sevindirmiş ve İskenderiye'den daha çok kişiyi çağırmasına neden olmuştur.⁵²²

⁵¹³Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.315.

⁵¹⁴Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.303.

⁵¹⁵S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.202.

⁵¹⁶Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.303

⁵¹⁷S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.202.

⁵¹⁸Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.304.

⁵¹⁹Pliny the Elder, *The Natural History XIX*, (Çev. John Bostock), Penguin Classics Press, London 2014, s.108.

⁵²⁰Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.304.

⁵²¹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.201-202.

⁵²²Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 20-21, s.205.

Nero en çok lir çalmayı sevmekte ve bayağı kötü çalmaktadır. Ama bunu kimse Nero'nun yüzüne söylemeye cesaret edememiş, çünkü Nero'nun gaddarlığından korkulmaktadır. Hatta kötü çaldığını söylemek yerine çaldığı müziği övmektelerdi. Nero genellikle; “Ölümüm müzik sanatı açısından ne kadar büyük bir kayıp olacak.” diyerek ne kadar önemli bir sanatçı olduğunu tekrarlardı.⁵²³

Roma'da şarkı söyleme eylemi büyük bir öneme sahip olduğundan Nero, Neronian yarışması için emir verdirerek, ilahi sesini dinlemeleri için bahçesinde iyi bir gösteri yapacağını söylemiş ve herkesi bu gösteriye davet etmiştir. Nero isminin lirici, oyuncu olarak girilmesi emrini vermiş ve kendi pusulasını kabın içine diğer yarışanlarla birlikte atmıştır. Onun sırası geldiğinde girişini, loncasını taşıyan praetorian muhafızlarının valileri eşliğinde ve yakın arkadaşlarıyla birlikte askeri tribünleri takip ederek yapmıştır. Görevini alıp, giriş yaptıktan sonra eski danışmanı Cluvius Rufus,⁵²⁴ Faenius Rufus aracılığıyla Niobe⁵²⁵ şarkısını söyleyeceğini duyurmuş ve daha sonra yarışın geri kalanının bir sonraki yıla kadar erteleneceğini ilan etmeden önce onuncu saate kadar sahne almıştır. Böylece şarkı söylemek için daha sık fırsatlar yaratılmıştır. Bir yıl sonrası Nero için çok uzun bir gecikme gibi görüldüğünden, ara sıra bir gösteri yapmaya tereddüt etmemiştir. Özel gösterilerde profesyonel oyuncularla sahneye çıkıp çıkmayacağını, hatta Praetorun biri ona bir milyon sestertius teklif ettiğinde, özel gösterilerde yer alıp-almaması konusunda kararsız kalmıştır. Ayrıca maske emri verip, maskeleri kendi başlarına ya da sevdiği kadına benzetmelerini sağlayacak şekilde yaptırmıştır. Maske takmış ve tanrıların rollerinde trajediler söylemiştir. Doğuran Kanake, Ana Katili Orestes, Kör Oedipus, Çılgın Herakles gibi şarkılar söylemiştir. Hikâye gereği imparatorun kurban etmek için süsleyip, oyun zincirleri ile bağlı

⁵²³S. W. Bauer, **Dünya Tarihi: En Eski Göçebe Haklardan Roma İmparatorluğu'nun Çöküşüne**, s.253.

⁵²⁴MS 41'den önce imparatorluk tarihçisiydi. Eseri Gaius ile başlamış, Ocho ile bitmiş. Nero'nun hükümdarlığını kapsar. Bkz. S. Hornblower-A. Spauforth, **The Oxford Classical Dictionary (4th ed.)**, s.339.

⁵²⁵Yunan mitolojisinde Tantalos'un kızı, Amphion'un karısı ve altı (ya da yedi) çocuk anasıdır. Tanrıça Leto'dan daha doğurgan olmakla böbürlenir, çünkü Leto'nun ikizleri Apollon ile Artemis'ten başka çocuğu yoktur. Bunun üzerine Apollon ile Artemis Niobe'nin bütün oğullarını ve kızlarını oklarıyla öldürürler. Niobe, Zeus onu Sipylus Dağı (Manisa Dağı) eteğinde bir kaya parçasına dönüştürünceye kadar gözyaşı döker. MS 2. y.y.'da Pausanias'ın ziyaret ettiği bu kaya bugün hala yerindedir ve Ağlayan Kaya adıyla bilinir. Ağlayan Kaya, Manisa-İzmir karayolu yakınındadır. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.643.

olduğunu gören bir askerin onu kurtarmak için ileriye doğru koştuğu görülmüştür. Bu Nero'nun ne kadar inandırıcı oynadığının kanıtıdır.⁵²⁶

Nero sanatı, müziği, şarkı söylemeyi ve lir çalmayı çok sevmekte ama o dönemlerde bu tür olaylar bir imparator için beklenmeyen niteliktedir. Nero'nun yaptığı müzik gösterileri çok uzun sürmekte ve gösteri bitmeden ayrılmakta yasaklanmıştı. Bazı insanlar bundan kurtulmak için ölü numarası yapmakta ve taşınarak alandan uzaklaştırılmaktadır.⁵²⁷

Nero şarkı söylerken, tiyatronun çok acil olsa bile terk edilmesini yasaklamıştır. Bundan dolayı kadınların gösteriler sırasında doğurduğu, dinleme ve alkışlamadan yorulanların, giriş kapıları kapalı olduğu zaman ya duvardan zıplayarak ya da ölü gibi davrandığı ve gömülmek üzere götürüldüğü iddia edilmiştir. Nero rakiplerine dikkat eder ve iyi davranıyormuş gibi yapar ve sonra arkalarından iftira etmektedir. Bazılarının yüzlerine hakaret eder ve özellikle yetenekli olanlara rüşvet verirdi. Yine de saygıyla yaklaşarak, yapabileceği her şeyi yaptıklarını, ancak sonucun Fate tarafından belirlenebileceğini garanti edilmektedir. Bazılarının sessizliğini ve kısıtlanmasını, suratsızlık ve kötü hastalık olarak yorumlayıp, onlara güvenmeyeceğini söylerdi.⁵²⁸

Nero şarkı söylemenin Apollo'ya kutsal olduğunu ve bu olağanüstü, ileri gelen ilahiyat tanrısının yalnızca Yunanistan kentlerinde değil, Roma tapınaklarında da durduğunu söylemiştir. Roma halkını izlemeye davet etmiş ve kalabalığın eğlenmeye hevesli olduğu, imparatorlarının da benzer şekilde eğimli olması durumunda sevindikleri görülmektedir. Bununla birlikte, aşağılayıcı aktivitelerine maruz kalma, danışmanlarının beklediği gibi, bunlara yorgunluk getirmediğini, ancak daha fazla uyarılmasını sağlamıştır. Daha kalabalık olması durumunda rezaletinin azaltılacağını düşünmüş ve yoksulluktan zarar görmüş soylu ailelerin soyundan gelenleri sahneye çıkarmıştır. Nero, arenadaki hizmetlerini vermek için tanınmış Roma şövalyelerini teşvik etmek için abartılı hediyeler kullanmıştır.⁵²⁹

⁵²⁶ Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 19-21 vd., s.204-205.

⁵²⁷ J. Bingham-H. Harvey-L. Miles-S. Reid-S. Taplin, "*Roma Dünyası*", s.282.

⁵²⁸ Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I**, II, 22-25 vd., s.206-207.

⁵²⁹ Tacitus, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, XIV, 14-15, s.311-312.

3.1.4. Nero'nun Mimari Eserleri

Roma mimarisi nerede doğmuş sorusunun cevabı Roma değil, Campania'dır. Napoli Körfezi boyunca bölgede yer alan zengin kıyı yerleşmeleri Roma'nın mimarisinin doğduğu yer olmuştur. Burada yer alan sahil, korunaklı bir halde, çağlar boyunca doğu etkilerine açık kalmış ve Latium'a oranla bölgenin kültürel gelişimi çok daha ileri düzeye taşımıştır. Bölgede Roma tarzında tiyatro, hamam, pazar binası ve bazilika gibi Roma'nın tipik taş binalarının ortaya çıkış izlerine rastlanmakta ve Roma evi, etrafı çitle çevrili sütunlu bahçelerin de olduğu bir bölge olmuştur.⁵³⁰

Augustus'tan sonra başa geçen Iulius–Claudius Hanedanlığı'na mensup imparatorlarının yönetiminde, Pamphylia şehirciliği gelişimini sürdürmüştür. İmparatorluk döneminde Perge'de inşa faaliyetlerinin hız kazandığı görülmekte ve kentin kuzeybatısında doğu-batı doğrultulu cadde üzerinde yer alan Lucius Annaeus sir Palaestra'sı⁵³¹ Claudius veya Nero Dönemi'nde C. Iulius Lucius Annaeus Cornutus⁵³² tarafından inşa edilmiş ya da onarılmış olduğu bilinmektedir. Tarihlendirme konusunda farklı görüşler olmakla birlikte, Lucius Annaeus Cornutus Palaestrası Perge'nin Roma Erken İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilen ve hem mimari hem de epigrafik bulgular ile varlığı kanıtlanan en erken yapısı olduğu bilinmektedir. Kentin güneybatısında bulunan Z Yapısı'nın, Nero Dönemi'nde inşa edilen kamusal bir bina olduğu düşünülmektedir.⁵³³

Agrippina, Claudius'un ölümünden sonra Claudius'un onuruna bir tapınak inşaatı başlatmış ama Nero, bu inşaatı devam etmemiştir. Ama inşaatı yıktırmamış, öyle bırakmayı tercih etmiş ve tapınağı sonradan başa geçen Titus Flavius Vespasianus tamamlatmıştır.⁵³⁴

⁵³⁰C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.510.

⁵³¹İç i ince kumla kaplı, merkezi bir avlusu ve etrafında soyunmak ve yıkanmak için odaları olan alçak bir binaydı. Genellikle bir okul müdürünün özel mülküydü ve özellikle orada güreş kurallarını öğreten çocuklar tarafından kullanılıyordu. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.638.

⁵³²MS I. Yüzyılda Roma'da yaşayan Stoacı filozof. Bkz. M. C. Howatson, **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, s.202.

⁵³³O. Çakmak, "Roma Erken İmparatorluk Dönemi'nde Pamphylia Şehirciliği: Iulius Claudiuslar ve Flaviuslar Dönemi", s.7/19.

⁵³⁴D. Kleiner, **Roma Mimarlığı: 68-69 Yılları ve Flavius Hanedanının Kurulması**, Yale Üniversitesi Yayınları, New York 2009, s.2.

Kentte gerçekleştirilen kazılar sonucunda Claudius ve Nero Dönemi'ne tarihlenen yazıtlar ele geçirilmiştir. 1958'de Müze Hamamı'nın yakınlarından bulunan bir yazıt kireçtaşıdan silmesiz bir blok üzerinde yer almaktadır. Kappadokia-Kilika eyaleti procurator'u Caius Iulius Proculus'un onurlandırıldığı yazıt Nero Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Bean, yazıtın yer aldığı kireçtaşı bloğunun bir yapıya ait olduğunu belirtmiştir.⁵³⁵

Nero, kendi döneminde çalışan birçok sanatçının ve mimarın adını bilmekle birlikte, kendi döneminin en başarılı sanatçılarını Roma'ya toplamıştır. Normalde çok az sanatçının ya da mimarın adının kayıtlara geçtiği bir dönemde Nero'nun çalıştıklarının adları sonraki kuşaklara kadar ulaşmıştır.⁵³⁶ Mimarların isimlerinin geçmemesinin temel nedeni ise; sanatçıların alt tabakalardan ve genellikle kölelikten gelmelerinden kaynaklanmaktadır.⁵³⁷ Zenodorus, dönemin en ünlü bronz ustasıydı ve Nero'nun Domus Aurea'nın (Altın Ev) bahçesine diktirdiği Kolossal Helios Heykelini⁵³⁸ yapması için görevlendirdiği Yunan bir sanatçı idi. 38 metrelik bu heykelde Nero, Güneş Tanrısı Sol olarak tasvir edilmiş ve bu heykelden "Colossus" olarak söz edilmektedir.

Nero Roma'da iki saray inşa ettirmiş; İlki Domus Transitoria, ikincisi ise, Domus Aurea'dır. Domus Transitoria Sarayı Roma'daki büyük yangından önce inşa edilmiş, forum Romanum'a; en üstte Colosseum'a ve Palatinus Tepesi'nde yer almaktadır. Forum Romanum'dan Colosseum'a, eklenen Constantinus Takı'na giden küçük bir tepe yer almaktaydı ve bu tepe Palatinus Tepesi ile Roma'nın diğer tepelerinden biri olan Esquilinus Tepesi arasında yer almaktadır. Nero'nun istediği, bu sarayı Esquilinus Tepesi'ndeki yapılarla birleştirmek üzere Forum Romanum'un üst kısmında, Colosseum'un yakınındaki Velia Tepesi'nde bir saray inşa ettirmektir. Bu yapının Domus Transitoria olarak adlandırılmasının nedeni ise; iki tepe arasında (Palatinus ile Esquilinus tepeleri) yer almasından dolayıdır. Ama yapı hem yangında ciddi zarar

⁵³⁵O. Çakmak, "Roma Erken İmparatorluk Dönemi'nde Pamphylia Şehirciliği: Iulius Claudiuslar ve Flaviuslar Dönemi", s.13.

⁵³⁶D. Kleiner, **Roma Mimarlığı: 68-69 Yılları ve Flavius Hanedanının Kurulması**, s.1.

⁵³⁷E. Doğer, **Roma Heykeltıraşlığı**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 2009, s.5.

⁵³⁸Rodos Heykeli, Yunan Güneş Tanrısı'dır. Helios'un MÖ 280 yılında Rodos Adası'nın girişine yapılmış devasa bir heykeliydi. Bkz. M. Cary-A.D. Nock-J.D. Denniston-W.D. Ross-J.W. Duff-H.H. Scullard, **The Oxford Classical Dictionary**, s.410.

görmüş hem de Nero'nun lanetlenmiş olması nedeniyle daha sonraki imparatorlar tarafından yıktırılmıştır.⁵³⁹

Nero, mimari alanda Roma'ya katkıları olan bir imparator olmuş ve Palatinus Tepesi'nde Augustus'un evinin yanına kendine bir ev yaptırmıştır.⁵⁴⁰ Roma'nın yeniden inşası için Nero, mimar Severus ve Celer'i görevlendirmiştir. Yeni imparatorluk sarayı, büyük miktarda artmış olan harcamaları daha da arttırmıştır.⁵⁴¹ Bu ev içinde bahçe, hayvanlar, pasajlar, sütunlar olan 50-120 hektar arasında bir vadiyi kapsamaktadır. Tam ortasında Nero'nun sarayı yer almaktadır. Sarayda teknik buluşlar ve daha önce görülmemiş yapılar yer almakla birlikte bu evin adı; Altın Ev'dir.⁵⁴² Abartılı konut inşaatı denilince ilk akla gelen Altın Ev olur ve muhteşem bir mühendislik ve lüksü içinde barındırmaktadır.⁵⁴³ Bu ev misafirlere açık ve giriş kısmında bulunan 120 metre yüksekliğinde Nero'ya ait muazzam heykel Zenodorus'un eseri yer almaktadır.⁵⁴⁴ Saray kent merkezinde yer almasına rağmen Campania'da bulunan villalar tarzında ve yapı olarak devrim niteliği taşımakta, ayrıca doğu tabanında sekizgen tabanlı üstünde kubbe bulunan bir oda yer almaktadır. Merkezde yer alan odadan bir dizi tonozlu oda çıkmakta ve dairesel açıklık, çevredeki odaların duvarlarında yükseğe yerleştirilen pencereler sayesinde aydınlatılmıştır. Işıkları bu şekilde kullanılması Roma mimarisi açısından bir ilk olmuştur.⁵⁴⁵ Nero bu saraydan dolayı eleştirilere maruz kalmış, hatta sarayı yaptırmak için Roma yangınına Nero'nun çıkarmış olduğu tarzında söylentiler yayılmıştır.⁵⁴⁶ Tarihçi Paul Zanker Altın Ev ile ilgili; halk eğlencelerinin, önemli işlevinin eksiksiz ifadesi olarak nitelemiştir. Burada da anlaşılabileceği üzere halk için hiçbir öneminin olmadığını göstermektedir.⁵⁴⁷

Sarayda imparatorun imgesinde, yüz yirmi metre boyunca devasa bir heykelin durduğu bir giriş alanı vardır. Bu kadar büyük üçlü koloninin bir mil uzunluğunda ve ayrıca şehirlere benzeyen binalar ile çevrili denize benzeyen bir gölü de vardı. Bunun yanı sıra tarla ve üzüm bağları, mera, ormanlık araziler ve çok çeşitli yerli ve vahşi

⁵³⁹D. Kleiner, **Roma Mimarlığı, Tiberius ve Capri'deki Jovis Villası**, Yale Üniversitesi Yayınları, New York 2009, s.14.

⁵⁴⁰S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.214-215.

⁵⁴¹S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.723.

⁵⁴²S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.214-215.

⁵⁴³M. Beard, **Spqr: Antik Roma Tarihi**, s.407.

⁵⁴⁴S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.723.

⁵⁴⁵C. Freeman, **Mısır Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, s.513-514.

⁵⁴⁶S. Baker, **Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü**, s.215.

⁵⁴⁷P. L. Roux, **Roma İmparatorluğu**, s.48.

hayvanlar yer almaktadır. Mücevherler ve sedefler seçilerek, diğer alanların hepsi altın kaplıdır. Ziyafet salonları, dönebilen çiçek dağıtan fildişi panelleri ve altındakilere parfüm püskürten borularla donatılmış gömme tavanlara sahiptir. Ana ziyafet odasında sürekli olarak dönen bir kubbe var olup, gece ve gündüz dünyanın kendisi gibi dönmektedir. İçerisinde deniz suyu ve sıpa suyuyla çalışan banyolar yer almaktadır. Buna ek olarak, Misenum'dan Avernus Gölü'ne kadar uzanan ve bir Arcade ile çevrelenmiş bir havuz üzerinde çalışmaya başlamış ve bunun içine Baiae'nin her tarafındaki tüm sıcak su kaynaklarının ulaşabilmesi için kanal açılmıştır. Ayrıca Avernus'tan Ostia'ya giden bir kanal, denizden geçmeden gemiyle seyahat edebilirdi. Yüz altmış mil uzunluğunda ve birbirinden geçen beş kürekle gemileri barındıracak kadar genişliğe sahiptir.⁵⁴⁸

Sarayın girişinde 36 m yükseklikte, bronz Nero heykelinin başında güneş ışınlarının olduğu taç yer almaktadır. Yemek yenilen salonun tavanından, yemek yerken kokular ve çiçek yaprakları yağmaktadır, ayrıca sarayda yıkanmak için deniz suyu, tuzlu su ya da Tivoli kaynaklarından gelen sülfürlü su tercih edilebilirdi. Senatörler bu kadar yapının israf olduğunu görmüşlerdir.⁵⁴⁹ Nero şehri özellikle, sarayını süslemek için, özgür Acratus'un Yunanistan ve Asya'daki bazı yolcular için topladığı sanat hazinelerini kullanmış ve muhtemelen yangından sonra çalışmaları hızlandırmak için ortak bir karar verilmiştir.⁵⁵⁰ Nero para bulmak için İtalya'yı talan etmiş, tapınakları yağmalatmış, adaklara, zaferlere ve altınlara el koymuştur. Altın Ev için imparatorluğu iflasa sürüklemesi, muhalefetine artmasına neden olmuştur. Nero, Altın Evi herkesten üstün görmüş ve bittiğinde "İyi sonunda insan gibi yaşayabileceğim." demiştir. Nero bu yapıyla, herkesten üstün olduğunu kanıtlama çabasındaydı. Bu inşadan sonra Augustus ve Nero'nun arasındaki farklar artık iyice göze çarpmış; Augustus tüm güce ve ekonomik olarak üstünlüğe sahip olmasına rağmen böyle bir davranışta bulunmamış, Nero ise bulunduğu konuma sadece veraset ile gelmiş olmasına rağmen yaptıkları normal davranışlar değildi.⁵⁵¹

⁵⁴⁸Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 30-31, s.211.

⁵⁴⁹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.216.

⁵⁵⁰Suetonius, *De Vita Caesarum, Caesar I, II*, 30-31, s.212.

⁵⁵¹S. Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, s.217.

Nero'nun Altın Evi'nden günümüze ulaşan tek kısım, Esquilinus Tepesi'ndeki Esquilinus Kanadı'dır.⁵⁵² Ayrıca Nero, Misenum'dan Avernus'a kadar yayılan, üzeri kapalı, sütunlarla çevrili bir gölet yapımını başlatmış ve Nero bunları yapmak için İtaliya'dan tutsaklar getirmiştir. Bunlar yetmeyince cinayetden hüküm giymiş suçluların cezalarının burada çalışarak çekmelerine karar vermiştir. Masrafların artması ve askerlerin dahi maaşlarını ödeyemeyecek duruma gelince Nero bu fikri ertelemek zorunda kalmıştır.⁵⁵³

Nero, Roma şehrindeki binalar için yeni bir düzenleme tasarlamıştır. Yangınla mücadele için apartmanların düz çatılar ve evlerin ön cephesinde çarşıların olması gerektiğine karar verilmiştir. Nero'nun planı, şehir duvarlarını Ostia'ya kadar genişletmek ve deniz suyunu eski şehre getirmek için bir kanal kazmaktır.⁵⁵⁴ Nero yoksulların yaşadığı binaların ve evlerin önünde sundurmaların olacağı, yangın için önlemler alınmış olacağını ve masrafların Nero'nun cebinden karşılanacağını belirtmiştir. Ostia'ya kadar duvarlarla uzatmayı ve denizden kente bir kanal açmaya karar vermiştir.⁵⁵⁵

Vesta Tapınağı yeniden inşa edilmiş, binaları resimleyen bir başka seri ile Pisonian devresini başka bir mesele de olsa; Securitas kazığına, Geius Augusti'ye ve Juppiter Custo'ya şükretmiştir.⁵⁵⁶

Nero, Neronia olarak adlandırılan atletik oyunlar için MS 61'de Roma'da bir spor salonu inşa etmiştir. MS 62 tarihinde yakılmasına rağmen, MS 66'da yeniden yapılandırılmıştır. Romalıları daha hoş kılmak için lüks olan spor salonunun yakınında Thermae Neronianae denilen ünlü banyoları inşa ettirmiştir.⁵⁵⁷

Nero, Roma'da önceleri Neroniae denilen, günümüzde Alexandrinae adı verilen hamamları inşa ettirmiş⁵⁵⁸ ve kentin merkezinde Vespasian Hamamı'nı inşa ettirmiştir. Hamam güney yönünde ve ışığı iyi alacak şekilde tasarlanmış ve bulunduğu alan itibarıyla kentin en işlek yerinde konumlanmaktadır. Hamam üç asal bölümden oluşan sıra tipli bir yapıya sahip ve bu hamama Side hamamları gibi batıdan giriş

⁵⁵²D. Kleiner, **Roma Mimarlığı: 68-69 Yılları ve Flavius Hanedanının Kurulması**, s.2.

⁵⁵³Suetonius, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, s.312-313.

⁵⁵⁴Suetonius, **De Vita Caesarum, Caesar I, II**, 13-16 vd., s.202.

⁵⁵⁵Suetonius, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, s.302.

⁵⁵⁶S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.726-734.

⁵⁵⁷S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.718.

⁵⁵⁸Eutropius, **Roma Tarihinin Özeti**, s.182.

yapılmaktadır. Ayrıca Likya bölgesinin en büyük hamamıdır. Hamamın dış duvarlarında iri ve kesme blok taşlar içte ise, opus caementumun (beton) kullanılmıştır. Hamam MS 65-69 yılları arasında Nero'nun son dönemleri ile Vespasian'ın ilk dönemlerinde yapılmıştır. İki imparatorun adını da taşıdığı için ayrı bir önem taşımaktadır.⁵⁵⁹

Bu dönemde Anadolu'daki bazı kentlerde kısıtlı da olsa imar faaliyetlerinde bulunulmuştur. Claudius Dönemi'nde de büyük ilginin gösterildiği Lykia eyaletinin başkenti Patara'dır. Bu kentte MS 64-65 tarihlerinde bir deniz feneri inşa ettirilmiştir,⁵⁶⁰ Doğu Akdeniz'in en önemli liman kentleri arasında yer almış ve Patara Likya Birliği'ne de başkentlik yapmıştır. Kentin su ihtiyacını karşılamak için modern edebiyatta adı Delikkemer olarak adlandırılan suyolunun yapımı da gerçekleştirilmiştir.⁵⁶¹ Patara dışında Ephesos kentinde de bazı imar faaliyetlerde bulunulmuş, kentteki su kemeri onarım geçirmiş ve kentin limanının temizlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir.⁵⁶² Nero, Martius Kampüsü'nde yeni bir amfi tiyatro inşa ettirmiştir.⁵⁶³

Nero'nun sıra dışı bir mimari zekâsı vardı, sanata olan tutkusu mimariye de yansımıştır. Nero'nun Roma mimarisinde büyük bir katkısı olduğu bilinmektedir. MS 64'te çıkan yangın, Nero'nun mimaride ki başarısını göstermek için bir fırsat olmuştur. Nero, MS 68'de ölünce-intihara zorlanınca- Senato tarafından damnatio memoriae⁵⁶⁴ cezasına çarptırılmıştır. Bu da portrelerinin yok edilmesi, aynı şekilde inşa ettirdiği yapıların da yıkılması için bir onay, hatta bir özendirme anlamına gelmektedir. Bundan kaynaklı yaptırmış olduğu çoğu mimari eser günümüze kadar ulaşamamıştır.

⁵⁵⁹H. Abbasoğlu, "*Pamphylia Bölgesi Roma Hamamları*", (Basılmamış doçentlik tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1983, s.142.

⁵⁶⁰Patara Deniz Feneri'nin inşaatı, İmparator Nero, Galba, Vespasian dönemlerinde Patara'da kesintisiz sekiz yıl görev yapan Lykia Eyaleti genel valisi Sextus Marcius Priscus tarafından denetlenmiştir. Detaylı bilgi için Bkz. F. Işık, "*Caput Gentis Lyciae*", **Patara-Likya Soyunun Başkenti**, Scala Maatbacılık, İstanbul 2011, s.70 vdd.

⁵⁶¹F. Işık, **Patara-Likya Soyunun Başkenti**, s.43.

⁵⁶²D. Knibbe-B. İplikçioğlu, "**Neue Inschriften aus Ephesos IX**", Avusturya Arkeoloji Enstitüsü Yayınları, Wien 1984, s.121 vd.

⁵⁶³S.A. Cook-F.E. Adcock-M.P. Charlesworth, **The Cambridge Ancient History XXI**, s.717.

⁵⁶⁴Hafızalardan silinme anlamına gelen damnatio memoriae, Nero'nun adının geçtiği yazıtların silinmesine ve ona ait portrelerin ya değiştirilmesine ya da yok edilmesine neden olmuştur. Buna en güzel örneklerden birisi Boubon'daki Sebasteion yapısında görülür. Yapıda ele geçen ithaf yazıtı yapının İmparator Nero Dönemi'nde yapıldığını kanıtlar, ancak yapıda ona ait bir heykele rastlanmaz. Yapının hem mimarisini hem de plastik eserlerini çalışan J. İnan ithaf yazıtındaki imparatorun ismini ve unvanlarını kapsayan ilk üç satır ile 7. satırda hala okunabilen isminin silinmiş olmasını buna bağlar. Bkz. J. İnan, **Boubon Sebasteionu ve Heykelleri Üzerine Son Araştırmalar**, s.10 vdd. Benzer bir olgu Patara'da Nero Hamamı olarak bilinen yapının yazıtında da söz konusudur.

3.1.5. Nero'nun Portreleri

Nero'nun yapılan portrelerinde, yaşam ve sanat samimi bir şekilde birbirine bağlı olarak tasvir edilmiştir. Erken dönem portrelerinde, Nero yakışıklı bir genç olarak, geç dönem portrelerinde ise, Jüpiter'in ışınlar çıkan tacını takmış bir şekilde ve aşırı kilolu bir diktatör olarak tasvir edilmiştir. Nero 32 yaşında ölmesine rağmen, portrelerinde yaşlanma izleri verilmiştir. Bunun nedeni ise, sanatçıların böyle bir merakının olmasından kaynaklıdır. Bu merak zamanla portrecilikte gerçekçiliğin doğmasına neden olmuştur.⁵⁶⁵

Nero, damnatio memoriae ile cezalandırıldığı için birçok portresi tahrip edilmiş, kalanlar ise ondan sonra gelen imparatorların portreleri ve heykelleri için yeniden işlenmiştir. Çünkü o dönemde, portrelerin üstünden oynama yaygındı. Nero'nun günümüze ulaşmış portreleri mermer veya sikkelerdekine göre beş tipe ayrılmaktadır;⁵⁶⁶

Tip 1

Nero MS 50'de Claudius tarafından evlat edinilmiş ve bu da MS 51 yılında sikkelerinde görülen çocuk portre tipinin üretilmesi için önemli olmuştur. MS 51-54 yıllarına ait sikkeler de Nero, yüksek elmacık kemikli, genç çehreli, toplu çeneli ve kalın boyunlu, başının tepe noktasından itibaren taranmış alnına doğru alçalan karışık dolgun saçlı, saçı ensede uzamakta olarak tasvir edilmiştir. Velleia Bazilikası'nda bulunmuş togalı heykel, çocuk Nero'yu temsil eden en iyi örneklerdendir. Nero bu heykelde yuvarlak, tombul ve pürüzsüz çehreli bir portreye sahiptir. Saçı başının üstünden itibaren uzun tutamlar halinde taranmış ve ortadan ayrılmış, geri kalan tutamlar ise, iki yöne doğru taranmış şekildedir.

Tip 2

Nero burada annesi Agrippina ile tasvir edilmiştir. Sikkelerde Nero'nun basımı imparator olduğunda yani, MS 54 tarihinden sonra basılmıştır. Bu tipte, Nero'nun henüz annesinin etkisi altında olduğu görülmektedir. Diğer tipe göre daha olgun görünmesine rağmen, saç stil ve çehre özellikleri Tip 1'e benzemektedir.

⁵⁶⁵E. Doğer, **Roma Heykeltıraşlığı**, s.73.

⁵⁶⁶E. Doğer, **Roma Heykeltıraşlığı**, s.79.

Tip 3 (Cagliari Tipi)

Bu stilde Nero'nun daha şişman olduğu, yanağı, boynu ve çenesindeki değişiklikten fark edilmektedir. Nero'nun bu stilde saç stili aynıdır. Bu tipi Cagliari'de bulunan bir baş temsil etmektedir, o yüzden bu isimle de bilinmektedir.⁵⁶⁷

Tip 4 (Terme Müzesi Tipi)

Nero, imparatorluğunun beşinci yılı olan MS 59 tarihinde hem mermerlerde hem de sikkelerde farklı tasvir edilmiştir. Saçları paralel olarak sağa sola taranmış ve bukleler şeklinde ve daha şişman bir haldedir. Bu tipin tek örneği vardır ve Museo Nazionale delle Terme'de bulunmaktadır. Burada yer aldığı için tip isim olarak da, “Terme Müzesi Tipi” olarak anılmaktadır. Nero portrede çenesinin yan tarafında hafif sakal haline dönüşen uzun favorili bir haldedir. Gözleri çıkık, dudakları yuvarlak ve hafif kalkık, elmacık kemikleri dolgun, yanak ve boynu şişmanca bir yüze sahip, saçları dolgun ve paralel perçemlerle, sağ gözü üstündeki saçları sağa, soldakiler ise, sola dönük ve dalgalı bir halde taranmış, alındaki bukleler yukarı itilmiş bir haldedir.

Tip 5 (Münih Tipi)

Bu tipten de Münih'teki Glyptothek Müzesi'nde (Almanya'da) yer alan Nero portresinden dolayı “Münih Tipi” olarak adlandırılmış ama tipte Nero, masif boyunlu ve çeneli, derin gözlü ve taç başlık tarzı saç yapısı ile betimleyen Worcester'dan bir portre yer almaktadır. Portrede Nero'nun şişmanlığı neredeyse kaybolmuş, gözleri küçük bir halde gösterilmiştir.⁵⁶⁸

⁵⁶⁷E. Doğer, **Roma Heykeltıraşlığı**, s.80.

⁵⁶⁸E. Doğer, **Roma Heykeltıraşlığı**, s.81.

SONUÇ

Asıl adı Lucius Domitius Ahenobarbus olan İmparator Nero, Iulius–Claudius Hanedanlığı’nın beşinci ve son imparatorudur. Üvey babası Claudius tarafından evlat edildikten sonra annesi Agrippina’nın Claudius’u zehirletmesi sonucunda tahta geçmiştir.

İmparator Nero tahta geçtiği zaman henüz 17 yaşında ve deneyimsiz olduğundan bunu fırsat bilen annesi Agrippina yönetimi ele almıştır. Burrus ve Seneca’nın da desteğini alarak devletin yönetimini üçlü şekilde sürdürmüşlerdir. İmparator Nero, imparatorluğunun ilk yıllarında bu üç ismin yönlendirmeleri doğrultusunda bir politika izlemiştir. Sonrasında İmparator Nero, bu durumu sonlandırmak için onları bertaraf ederek tüm yetkileri ele geçirmiştir. İmparator Nero, daha önce devleti yönetmede kendisine hamilik yapan Agrippina, Burrus ve Seneca’yı tam olarak göstermese de düşman olarak görmeye başlamıştır.

İmparator Nero, annesi Agrippina ile her daim bir mücadele içindedir ve bunun temel nedeni ise; Nero’nun hayatında yer alan kişiler ve davranışlarındaki aşırılıkları olmuştur. İmparator Nero bu mücadelenin son bulması için annesini öldürtmüştür.

İmparator Nero, imparatorluğunun ilk dönemleri dışında (yönetimde Seneca ve Burrus’un olduğu dönem) devlet ve halkla ilgilenmemiş ve kişisel hayatına odaklanmıştır. Saltanatı döneminde yapılan savaşlara komutanlarını yollamak dışında Nero’nun etkisi ve katkısı olmamıştır.

İmparator Nero sanata, edebiyata, şiire önem veren bir kişiliğe sahip olmuş ve özellikle Helen kültürünü bu konuda kendine örnek alarak, Roma’da oyunlar düzenlemiş, tiyatrolar oynamış ve lir çalarak şarkılar söylemiştir. Hatta bu konuda kendini aşarak bir imparatora uygun olmayan kıyafetler giyerek, dans ettiği bilinmektedir.

Tarihi bir konu ya da kişi incelendiği zaman dönemin şartlarının da ele alınması gerekmektedir. Burada İmparator Nero, kişisel olarak ele alındığında bazı insanlar tarafından kötü bir imparator olarak tanımlanırken, bazı insanlar tarafından da halk için yapmış olduğu faydalı işler nedeniyle iyi bir imparator olarak tanımlandığı görülmektedir.

Ele alınan bu konuda, karşımıza çıkan ve hala tarihçiler arasında tartışılan konu; “Roma’da çıkan büyük yangının sorumlusu İmparator Nero muydu?” sorusudur. Tacitus’un eserinde yangının sorumlusunun Nero’nun olup olamayacağı konusunda tutarsızlık olduğundan bahsedilmiştir. Oğuz Tekin ve Meijer Fik eserlerinde, yangın konusunda söylenenlerin hala tarihçiler tarafından tartışıldığını belirtmişlerdir. Tarihçi Suetonius’un eserinde ise, yangının bizzat sorumlusunun Nero olduğu ve Roma’yı yeniden inşa etmek istediği için bunu yaptığı belirtilmiştir. Bu eserler dikkate alınırken Roma’nın o zamanki sokaklarının dar ve üst kısımlarının ahşaptan yapılmış, yüksek katlı binalarla dolu olduğunu unutmamak gerekmektedir. Çıkacak olan ufak bir kıvılcımın bu şartlar altında kısa sürede büyük bir yangına dönüşmesi kaçınılmaz olacağını bilmek gerekmektedir. Ayrıca İmparator Nero’nun yangını kendisinin çıkardığını varsayarsak; “Yangını söndürmek ve mağdur olan insanlara yardım etmek için niye bu kadar çabalasın?” sorusu cevapsız kalmaktadır. Çünkü İmparator Nero’nun, istemediği bir olayı umursamayacağı daha önceden belirtilmiştir.

Bu çalışma ile İmparator Nero’nun Roma tarihinde ki önemi ve Iulius–Claudius Hanedanlığı’ndaki diğer Roma imparatorlar açısından önemi üzerinde durulmuştur. İmparator Nero kendisinden önce gelen dört imparatorlardan hem daha genç, hem de tecrübesizdir. Tüm bunlara rağmen yönetiminin ilk zamanlarında örnek bir politika izlemiş ve ülke dışında da herhangi bir sıkıntı ya da isyan yaşanmamıştır. İmparator Nero hem kendisinden önceki imparatorlardan etkilenmiş hem kendisinden sonra gelen imparatorları etkilemiştir. Çünkü İmparator Nero’nun ölümü sonrasında başa geçenlerin soya dayalı olarak değil de komutanlardan olması, yönetimi ele aldıkları halde ülkede isyanlar yaşandığını göstermektedir.

Elimizdeki çalışma ile belirsiz ya da tartışmalı olan hususlar hakkında bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Amaç, yeni tartışmaların doğması ve bu doğrultuda eksik ya da yanlış bilinen konular hakkında araştırmalar yapılmasıdır.

BİBLİYOGRAFYA

ANTİK KAYNAKLAR

- CAESAR, **Bellum Gallicum**, I, (Çev. F. Akderin), İstanbul 2005.
- COOK, S.A.–ADCOCK, F.E. –CHARLESWORTH, M.P., **The Cambridge Ancient History XXI**, (The Augustan Empire MÖ 44–MS 70), Cambridge at the University Press, London 1934.
- DIO, CASSIUS, **Historia Romana**, (ed: E. Cary), London 1914-1927.
- DIODORUS, **Library of History**, (çev: C. B. Welles), Massachusetts, 1963.
- EURİPİDES, **Troyalı Kadınlar**, (Çev. Sema Sandalcı), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.
- EUTROPIUS, **Breviarium**, (çev: Ç. Menzilcioğlu), İstanbul 2016.
- EUTROPIUS, **Roma Tarihinin Özeti**, (Çev. Çiğdem Menzilcioğlu), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007.
- HOMEROS, **İlyada**, Dorlion Yayınları, İstanbul 2019.
- LİVİUS, Titus, **Ab Urbe Condita**, I, 1, (ed. W. Heinemann), London 1919.
- LİVİUS, Titus, **Roma Tarihi**, (Çev Dr. Sabahat Şenbark), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999.
- PLUTARKHOS, **Bioi Paralleloi**, (ed: B. Perrin), London 1959.
- POLYBIOS, **Historiae**, (ed: W. R. Paton), London 1960.
- SENECA, **De Beneficiis**, (ed: A. Stewart), Maryland 1918.
- SENECA, Lucius Annaeus, **Ahlak Mektupları (Ad Lucilium Epistulae Morales)**, (Çev. Türkan Uzel), Jaguar Kitap, İstanbul 2019.
- SENECA, Lucius Annaeus, **Bilgeliğin Sarsılmazlığı Üzerine: İnziva Üzerine**, (Çev. Cengiz Çevik), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019.
- SENECA, Lucius Annaeus, **Epistulae Morales İçinde**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, s.11.

- SENECA, Lucius Annaeus, **Medea (Latince - Türkçe)**, (Çev. Ç. Dürüşken), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Hasan Ali Yücel Klasikleri Dizisi, İstanbul 2007.
- SENECA, Lucius Annaeus, **Mutlu Yaşam Üzerine: Yaşamın Kısıtlılığı Üzerine**, (Çev. Cengiz Çevik), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2020.
- STRABON, **Geographika**, (ed. H. L. Jones), London 1949.
- SUETONIUS, **De Vita Caesarum, Caesar I**, (Çev. Catharine Edwards), Oxford University Press, New York 2000.
- SUETONIUS, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, (Çev. Gül Özaktürk, Ü. Fafo Telatar), Doğubatı Yayınları, Ankara 2019.
- TACITUS, **Historiae**, (Çev. C. H. Moore), Massachusetts 1925.
- TACITUS, **The Annals (The Reigns of Tiberius, Claudius and Nero)**, (Çev. J.C. Yardley), Oxford University Press, New York 2007.
- TACITUS, **The Annals Of Imperial Roma XIV**, (Çev. Michael Grant), Penguin Books Press, London 1961.

ARAŞTIRMA KAYNAKLARI

- ABBASOĞLU, Haluk, “*Pamphylia Bölgesi Roma Hamamları*”, (Basılmamış doçentlik tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1983.
- AKKAYA, Aysun, **Küllerdeki Sır Neron**, Etkin Yayınevi, Ankara 2012.
- AKŞİT, Oktay, **Roma İmparatorluk Tarihi (MÖ 27-MS 192)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976.
- ALTUNKAYALIER, Handan Bilici, *Roma İmparatorluk Tarihi'ndeki “Kötü İmparator” Kavramına Bir Örnek: Elagabalus*, **Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E - Dergisi**, III, S.2, Bartın 2016, s.13-23.
- ATLAN, Sabahat, **Roma Tarihi'nin Ana Hatları: I. Kısım Cumhuriyet Devri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- BAKER, Simon, **Eski Roma (Bir Uygarlığın Yükselişi ve Çöküşü)**, (Çev. Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul 2017.

- BAUER, Susan Wise, **Antik Dünya Tarihi: İlk Kayıtlardan Roma'nın Dağılmasına Kadar**, (Çev. Mehmet Moralı), Alfa Yayıncılık, İstanbul 2015.
- BAUER, Susan Wise, **Dünya Tarihi: En Eski Göçebe Halklardan Roma İmparatorluğu'nun Çöküşüne**, (Çev. Mihriban Doğan), Say Yayınları, İstanbul 2014.
- BEARD, Mary, **SPQR (Antik Roma Tarihi)**, (Çev. İrem Sağlamer), Pegasus Yayınları, İstanbul 2018.
- BERNOULLİ, J. J., **Römische Ikonographie**, II, S.1, Das Julisch – Claudische Kaiserhaus, Berlin 1886.
- BİNGHAM, Jane-HARVEY, Hill-MİLES, Lisa-REİD, Struan-TAPLİN, Sam, “*Roma Dünyası*” **Antik Dünya Ansiklopedisi- Mezopotomya, Mısır, Yunanistan ve Roma**, (Çev. Zeynep Tür), Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara 2010, s.280-289.
- CARY, M.-NOCK, A.D.-DENNİSTON, J.D.-ROSS, W.D.-DUFF, J.W.-SCULLARD, H.H, **The Oxford Classical Dictionary**, Oxford University Press, London 1957.
- ÇAKMAK, Ozan, “*Roma Erken İmparatorluk Dönemi'nde Pamphylia Şehirciliği: Iulius Claudiuslar ve Flaviuslar Dönemi*”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Eskişehir 2018.
- ÇİĞDEM, Süleyman, “*Roma-Parth İlişkilerinde Elegeia/Erzurum ve Çevresi*”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, XI, S.46, 2011, s. 97-118.
- DEMİRCİOĞLU, Hüseyin, **Roma Tarihi I: Cumhuriyet, Menşe'lerden Akdeniz Havzasında hâkimiyet Kurulmasına Kadar**, (5.Basım), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- DOĞANCI, Kamil, “*Roma Principatus Dönemi (MÖ 27-MS 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme)*”, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Eskiçağ Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2007.

- DOĞER, Ersin, **Roma Heykeltıraşlığı**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 2009.
- DUDLEY, Donald R., **The Civilization Of Rome**, Mentor Books, New York 1960.
- DÜRÜŞKEN, Çiğdem, **Roma Dini**, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2003.
- EMİR, Osman-İNAN, Fatih, “*İmparator Nero’nun Doğu Politikasında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nin Stratejik Önemi*”, X/4, Amasya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Journal of History Studies, Amasya 2018, s.59-79.
- ERKOÇ, Serap, “*Anadolu’da Julio-Claudiuslar Dönemi Portre Sanatı*”, (Basılmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2012.
- FREEMAN, Charles, **Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, (Çev. Suat Kemal Angı), Dost Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.
- G.WESCH-KLEIN, "Bithynia, Pontus et Bithynia, Bithynia et Pontus-Ein Provinzname im Wandel der Zeit", ZPE(Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik), 136, Berlin 2001.
- GIBBON, Edward, **Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş Ve Çöküş Tarihi I**, (Çev. Asım Baltacıgil), Bilim Felsefe Sanat Yayınları, İstanbul 1986.
- GRİFFİN, Miriam T., **Nero: The End of a Dynasty (Roman Imperial Biographies)**, Yale University Press, London 1985.
- HAKMAN, Meral, **Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus’un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta**, Aksaray Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi Yayınları, S.5, Aksaray 2015.
- HARİS, B.F.-NORTH, Ryde, “*Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism*”, **ANRW(Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt)**, (ed. Hildegard Temporini), Berlin-New York, 1980, s. 857–901.
- HORNBLOWER, Simon- SPAUFORTH, Antony, **The Oxford Classical Dictionary(4th ed.)**, Oxford University Press, London 2012.
- HOWATSON, M. C., **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, (Çev.Faruk Ersöz), Kitapevi Yayınları, İstanbul 2015.

- IŞIK, Fahri, "*Caput Gentis Lyciae*", **Patara-Likya Soyunun Başkenti**, Scala Matbaacılık, İstanbul 2011, s.70 vdd.
- İNAN, J., **Boubon Sebasteionu ve Heykelleri Üzerine Son Araştırmalar**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1994.
- İPLİKÇİOĞLU, Bülent, **Helen ve Roma Tarihinin Ana Hatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007.
- JOSEPHUS, Flavius, **Antiquity of the Jews XX**, (Çev. William Whiston), Loeb Classical Library 489, Harvard University Press, Cambridge 1943.
- KARAKOÇ, Eren, **Antik Roma Tarihi**, Ankara üniversitesi Yayınları, Ankara 2014.
- KAYA, Mehmet Ali, **Anadolu'da Galatlar ve Galatya Tarihi**, Çizgi Kitabevi, İstanbul 2005.
- KİSSEL, Theodor, **Kaiser Zwischen Genieund Wahn: Caligula, Nero, Elagabal**, Artemis & Winkler Verlag Press, Düsseldorf 2006.
- KLEİNER, Diana, **Roma Mimarlığı, Tiberius ve Capri'deki Jovis Villası**, Yale Üniversitesi Yayınları, New York 2009.
- KLEİNER, Diana, **Roma Mimarlığı: 68-69 Yılları ve Flavius Hanedanının Kurulması**, Yale Üniversitesi Yayınları, New York 2009.
- KLEİNER, Diana, **Roman Sculpture**, Roma Portre Sanatı, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 2009, s.16.
- KNİBBE, D. - İPLİKÇİOĞLU, B., "**Neue Inschriften aus Ephesos IX**", Avusturya Arkeoloji Enstitüsü Yayınları, Wien 1984.
- KONUR, Tahsin, **Dünya Tiyatro Tarihi, I**, Dost Kitabevi, Ankara 2001.
- MEIJER, Fik, **İmparatorlar Yataklarında Ölmez**, (Çev. Gürkan Ergin), Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2006.
- MOMİGLİANO, Arnaldo-CADOUX, T.J.-LEVİCK, Barbara, **Oxford Research Encyclopedia**, Oxford University Press, London 2016, s.30.
- MONTESQUIEU, **Romalıların Yükselişi ve Çöküşü, XIV**, (Çev. Ahmet Saki), Köprü Kitapları, İstanbul 2014.

- ÖZSAİT, Mehmet, **Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi II**, “*Anadolu’da Roma Uygarlığı*” Maddesi, Görsel Yayınları, İstanbul 1982, s.330.
- PLİNY THE ELDER, **The Natural History XIX**, (Çev. John Bostock), Penguin Classics Press, London 2014.
- ROUX, Patrick Le, **Roma İmparatorluğu**, Dost Kitabevi, Ankara 2017.
- SELEN, Evren, “*Seneca’nın Hercules Furens Adlı Eseri*”, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri Ve Kùltürleri (Latin Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalı, Ankara 2014.
- ŞENOCAK, M.B., “*Anadolu’da Roma Lejyonları ve Askeri Birlikleri*”, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2014.
- TAŞDÖNER, Kevser, **Anadolu’da Roma Eyaletleri: Augustus Dönemi**, Bilge Kùltür Sanat Yayın, İstanbul 2017.
- TEK, Ahmet Tolga, **Uygarlık Tarihi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2009.
- TEKİN, Oğuz, **Eski Yunan Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.
- TEKİN, Oğuz, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İletişim Yayınları, İstanbul 2008.
- UZUNOĞLU, Hüseyin, “*Anadolu’da Roma Lejyonları*”, **Eskiçağ Yazıları 2**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2012, s.93-127.
- YAKUT, Ayşe, “*Helensever Nero’nun Büyük Hamlesi: Achaia Eyaleti’nin Özgürleştirilmesi*”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, XXXII /1, İzmir 2017, 191-208, s.192-194.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Sebasteion, Nero and Agrippina Minor - Livius (12.12.2020)
- [https://tr.qwe.wiki/wiki/Gnaeus_Domitius_Ahenobarbus_\(konsul_32\)](https://tr.qwe.wiki/wiki/Gnaeus_Domitius_Ahenobarbus_(konsul_32)) (17.01.2020)
- <https://dailystoic.com/seneca-quotes/> (20.12.2020)
- <https://www.britannica.com/biography/Sextus-Afranius-Burrus> (18.01.2020)
- <https://www.flickrriver.com/photos/mikecatalonian/32185794990/> (20.12.2020)

https://lawrencerodrigues.com/greece/olympia/greece_olympia_poppaea-sabina/
(17.01.2020)

<https://antikparalar.blogspot.com/2016/05/neron-54-68-roma-imparatoru.html>
(18.01.2020)

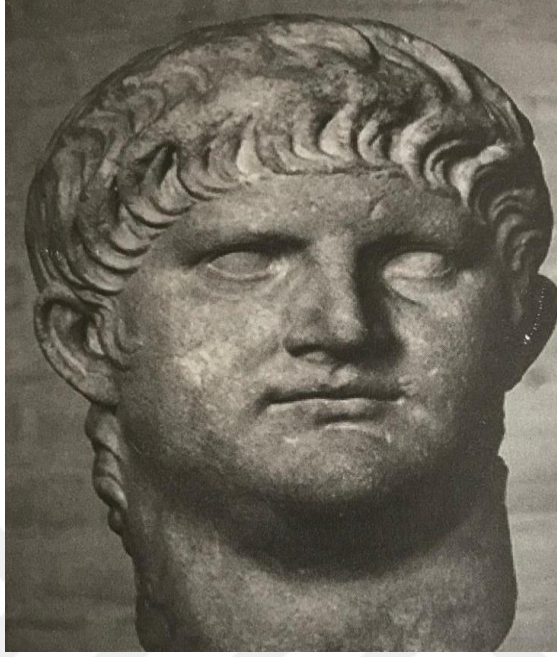
<https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/roma-imparatoru-nero-roma-sestertius-sikke-bronz-gm909005346-250377575> (18.01.2020)

<https://www.wikiwand.com/tr/Neron> (17.01.2020)

http://numismatics.org/ocre/results?q=portrait_facet:%22Gen%C3%A7%20Agrippina%22&lang=tr (20.07.2020)

EKLER

Resim 1: İmparator Nero büstü.⁵⁶⁹

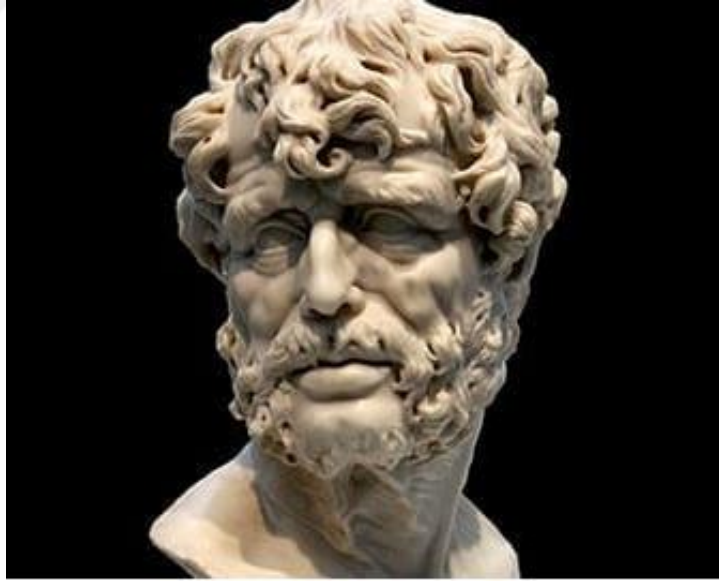

Resim 2: Nero ve annesi Agrippina.⁵⁷⁰

⁵⁶⁹Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.292.

Resim 3: Nero'nun babası Gnaeus Domitius Ahenobarbus büstü.⁵⁷¹

Resim 4: Lucius Annaeus Seneca büstü.⁵⁷²

⁵⁷⁰ [Sebasteion, Nero and Agrippina Minor - Livius](#) (12.12.2020)

⁵⁷¹ [https://tr.qwe.wiki/wiki/Gnaeus_Domitius_Ahenobarbus_\(consul_32\)](https://tr.qwe.wiki/wiki/Gnaeus_Domitius_Ahenobarbus_(consul_32)) (17.01.2020)

⁵⁷² <https://dailystoic.com/seneca-quotes/> (20.12.2020)

Resim 5: Sextus Afranius Burrus büstü.⁵⁷³

Resim 6: Nero'nun eşi Claudia Octavia büstü (Roma Ulusal Müzesi).⁵⁷⁴

⁵⁷³<https://www.britannica.com/biography/Sextus-Afranius-Burrus> (20.12.2020)

Resim 7: Nero'nun eşi Poppaea Sabina'nın büstü (Palazzo Massimo alle Terme).⁵⁷⁵

Resim 8: Nero sikke.⁵⁷⁶

Resim 9: Nero altın sikke.⁵⁷⁷

⁵⁷⁴ <https://www.flickrriver.com/photos/mikecatalonian/32185794990/> (18.01.2020)

⁵⁷⁵ https://lawrencerodrigues.com/greece/olympia/greece_olympia_poppaea-sabina/ (17.01.2020)

⁵⁷⁶ <https://antikparalar.blogspot.com/2016/05/neron-54-68-roma-imparatoru.html> (18.01.2020)

⁵⁷⁷ <https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/roma-imparatoru-nero-roma-sestertius-sikke-bronz-gm909005346-250377575> (18.01.2020)

Resim 10: Nero gümüş sikke.⁵⁷⁸

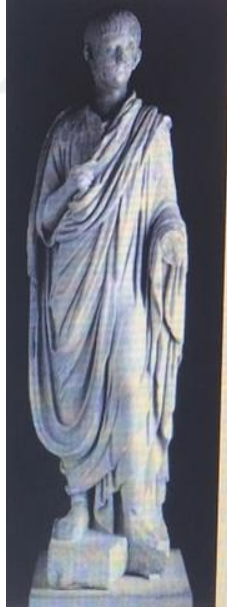
Resim 11: İmparator Nero'nun MS 64-68 yılları arasında inşa ettirdiği Altın Saray'ı.⁵⁷⁹

⁵⁷⁸ <https://www.wikiwand.com/tr/Neron> (17.01.2020)

⁵⁷⁹ M. Beard, **Spqr: Antik Roma Tarihi**, s.405.

Resim 12: Bugün park olan Circus Maximus. Arka planda görülen yapı Palatine'deki imparatorluk sarayıdır.⁵⁸⁰

Resim 13: Tip 1.⁵⁸¹

Resim 14: Tip 2. Nero ve Agrippina⁵⁸²

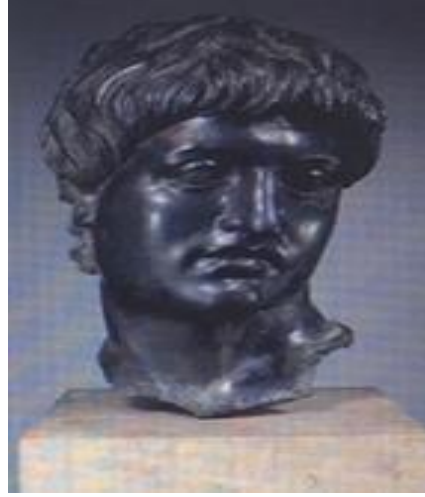
⁵⁸⁰Roma'daki Circus Maximus. Fotoğraf; Tom Corser 2005. (19.12.2020)

⁵⁸¹S. Erkoç, 2012, s.95.

⁵⁸²http://numismatics.org/ocre/results?q=portrait_facet:%22Gen%C3%A7%20Agrippina%22&lang=tr (20.07.2020)

Resim 15: Tip 3. (Cagliari Tipi)⁵⁸³

Resim 16: Tip 4. (TermeMüzesi Tipi)⁵⁸⁴

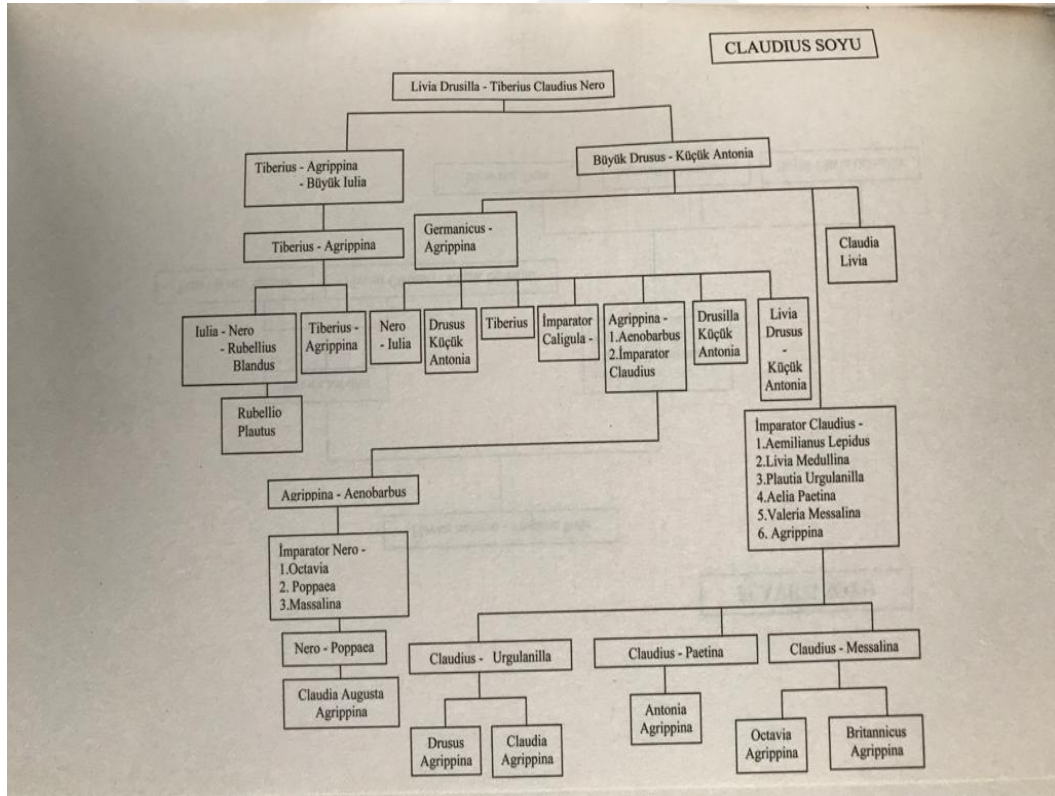
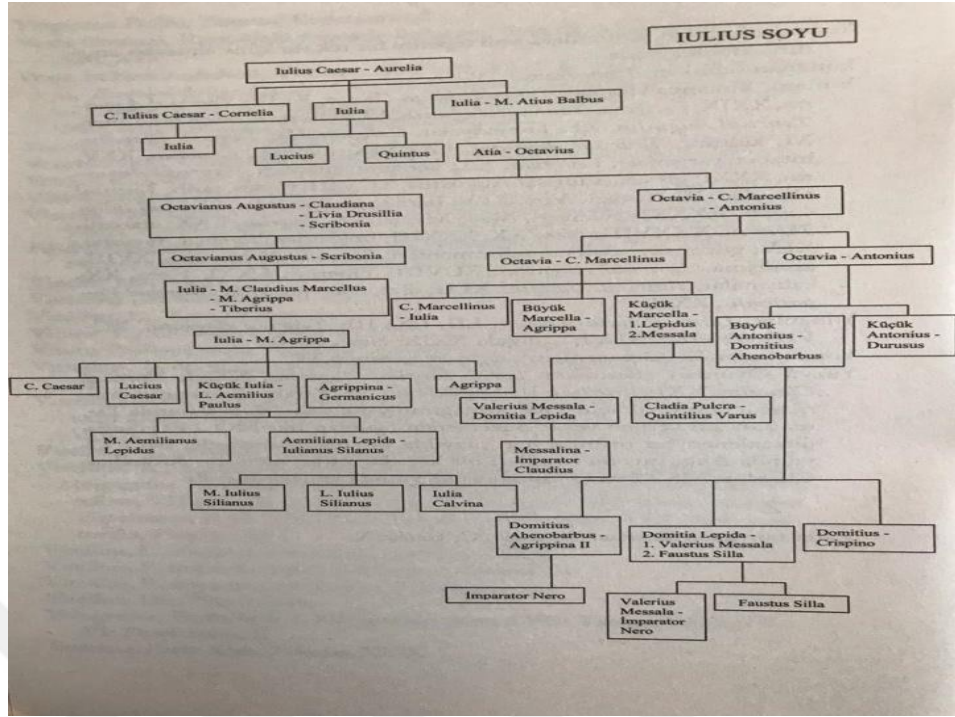
Resim 17: Tip 5. (Münih Tipi)⁵⁸⁶

⁵⁸³S. Erkoç, 2012, s.96.

⁵⁸⁴S. Erkoç, 2012, s.98.

⁵⁸⁵S. Erkoç, 2012, s.98.

⁵⁸⁶D. Kleiner, **Roman Sculpture**, Roma Portre Sanatı, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir 2009, s.16.

Resim 18: Iulius-Claudius Hanedanı Soyağacı.⁵⁸⁷

⁵⁸⁷ Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşamı*, s.492-493.

Resim 19: Roma coğrafi haritası.⁵⁸⁸

⁵⁸⁸ Tacitus, 2007, s.XXXVI- XXXVII.